

ISSN 1512 - 4649

ეკონომიკისტი

სამართლებრივი კვალიფიკაციის და კვალიფიკაციის
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

№1 2015 წელი

ეკონომიკური პოლიტიკა (მთავრობის,
ბიზნესმენტის და მეცნიერთა პოლიტიკები)

ბადასახადები, ბუღალტრული აღრიცხვა,
აუდიტი

ბიზნესი და მენეჯმენტი

საბანკო საქმე (ბანკური, ბიზნესმენი,
მეანობა)

საბანკო-მედიკალი სიასტრატეგია (სამედიკალი
სამართალი), კომენტარები

მედიკალიტიტი კითხვები და პრაქტიკული
პასუხები

ჟურნალი “ახალი ეკონომისტი”
რევიზორები:

The Magazine “Akhali Ekonomisti” (New
Economist) IS REVIEWED:

სსიპ ინსტიტუტ ტექნიფორმის ელექტრონულ
გამოცემებში “ქართულ რეფერატულ
ჟურნალში”.

In “Georgian Reviewed Magazine”
P.L.L.E. Institute of Techninform

აღიარებულია რევიზორებულად:

IS KNOWN AS REVIEW BY:

- საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა
აკადემია;
- საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა
აკადემია;
- ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- ილია სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი;
- გრიგოლ რობაქიძის სახელობის
უნივერსიტეტი;
- თბილისის თავისუფალი უნივერსიტეტი,
ESM ბიზნესის სკოლა;
- კავკასიის უნივერსიტეტი;
- სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი;
- შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი;
- ახალციხის სახელმწიფო სასწავლო
უნივერსიტეტი;
- შოთა მესხიას ზუგდიდის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი;
- აკაკი წერეთლის სახელობის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი;
- საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა
ანდრია პირველწოდებულის სახელობის
ქართული უნივერსიტეტი;
- ოდესის მეჩნიკოვის სახელობის ეროვნული
უნივერსიტეტი (ქ. ოდესა, უკრაინა);
- კავკასიის სტრატეგიული კვლევის
ინსტიტუტი (ქ.ბაქო, აზერბაიჯანი);
- ბელორუსიის სახელმწიფო უნივერსიტეტი.
(ქ. მინსკი, ბელორუსია);
- ყაზახეთის ეკონომიკის, ფინანსებისა და
საგარეო ვაჭრობის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი.

- Georgian Academy of Business Sciences;
- Georgian Academy of Economical Sciences;
- I. Javakhishvili Tbilisi State University;
- Ilia State University;
- Georgian Technical University;
- Grigol Robaqidze University;
- Tbilisi Free University, ESM Business
School;
- Caucasus University;
- Sukhumi State University;
- Shota Rustaveli State University;
- Akhaltsikhe State University;
- Shota Meskhia State University of Zugdidi;
- Akaki Tsereteli State University;
- Saint Andrew the First Called Georgian
University of the Patriarchate of Georgia
- Odessa Mechnikov National University
(Odessa, Ukraine)
- Institute of Strategic Studies of the Caucasus
(Baku, Azerbaijan);
- State University of Byelorussia;
(Minsk, Byelorussia);
- University of Kazakhstan of Economy,
Finances and International Trade

მისამართი: 0105, საქართველო, თბილისი
ჯორჯაძის ქ. №5
ტელ.: +995 (32) 990 576;
მობ.: +995 (55) 277 554; +995 (95) 32 30 34;
ელ ფოსტა: economist_n@yahoo.com
ვებ-გვერდი: www.economisti.ge; www.loi.ge

ADDRESS: 5 Jorjadze str., Tbilisi, Georgia, 0105
tel.: +995 (32) 422 771; +995 (32) 990 576;
mob: +995 55 277 554; +995 (95) 32 30 34;
e-mail: economist_n@yahoo.com
web-site: www.economisti.ge; www.loi.ge

ახალი ეკონომისტი

ყოველკვარტალური სამართაშორისო რეჟიმირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი №1(36), 2015

ლოიდ ქარჩავა - მთავარი რედაქტორი და სარედაქციო კოლეგიის თავმჯდომარე,
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი;
საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმის წევრი;
საქართველოს ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი.

სარედაქციო კოლეგია:

მეცნიერებათა დოქტორები, პროფესორები:

რამაზ აბმსაძე (პაატა გუგუშვილის ეკონომიკის ინსტიტუტის დირექტორი); ნინო აბმსაძე; ანხორ აბრეღაძე; იური ანანიშვილი; როსტოპ ასათიანი; თეიმურაზ ბაბუნაშვილი (საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი); ევგენი ბარათაშვილი; ელზაბედ ბატიაშვილი; როსტომ ბერიძე (ბათუმის უნივერსიტეტი); თამარ ბაშაძე; თინა ბელაშვილი; სიმონ ბელაშვილი; რევაზ ბეჟუშვიანი (ეკონომიკური პოლიტიკისა და ეკონომიკური განათლების ქართულ-გერმანული ინსტიტუტის დირექტორი); რევაზ ბობოხია (ქურნალ „ეკონომიკა და ბიზნესი“-ს მთავარი რედაქტორი); ვლადიმერ ბრიტოლიანი (მოსკოვი, რუსეთის ფედერაცია); ალექსი დანილჩენკო (ბელარუსის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოადგილე); ვოლგანგ ვენტი (ბერლინი, გერმანია); შოთა ვეშაპიძე; ნუზარ თოდუა; გოჩა თუთხერიძე; სერგეი იაკუბოვიჩი (ოდესის ეროვნული უნივერსიტეტი, უკრაინა); ელდარ ისმაილოვი (კავკასიის სტრატეგიული კვლევის ინსტიტუტის დირექტორი, აზერბაიჯანის ბანკების ასოციაციის პრეზიდენტი); მერაბ კაკულია; ალექსანდრე კვაშილაძე; ბია კვაშილაძე; მურთაზ კვიციანი (სამეცნიერო ნაწილის რედაქტორი, გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის ბიზნესისა და მართვის სკოლის დეკანი); ვასილ კიკუტაძე; ირაკლი კოვზანაძე (საქართველოს საპარტნიორო ფონდის თავმჯდომარე); კახა კორძია (კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის რექტორი) პაატა კოლუაშვილი (საქართველოს სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიის წევრი); ვერა კონცხი (ბრანდენბურგი, გერმანია); ენვერ ლაბვილაძე; რევაზ ლორთქიფანიძე (მთავარი რედაქტორის მოადგილე); ქაბილ მანაშოვი (აზერბაიჯანის სახელმწიფო ეკონომიკური უნივერსიტეტის კომერციული ფაკულტეტის დეკანი); შალვა

მაჭავარიანი (კავკასიის უნივერსიტეტის ვიცე-პრეზიდენტი); ელზა მამუკაძე (საქართველოს ნაღარბია (ფაზისის მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი); ლაშო ნარმანია (თბილისის მერი); თაქო ნინიძე; სოლომონ კავლიაშვილი (თბილისის სასწავლო უნივერსიტეტის რექტორი); ვახტანგ სარმანია (საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის ქართული უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის მართვის ფაკულტეტის დეკანი); შიშო სარჯველაძე; ავთანდილ სილაბაძე (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის ნამდვილი წევრი); ალექსანდრე სიჭინავა (ქურნალ „ბიზნეს-ინჟინერინგი“-ს მთავარი რედაქტორი); ბელა სვირავა (ზუგდიდის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი); დამიტკენ ტუმუკულოვა (ყაზახეთის რესპუბლიკის ესთეთიკურ მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი); სლავა ვატილაძე; რუსუდან ქუთათელაძე (საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ბიზნეს-ინჟინერინგის ფაკულტეტის დეკანი); თეიმურაზ შენბელია; ბიორბი შინაშვილი; ომარ შულრა; ვანა შულენბაძე (ყაზახეთის რესპუბლიკა); ლალი ჩაბელიშვილი; მიხეილ ჩიკვილაძე; ლეო ჩიქავა (საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი); ნიკო ჩიხლაძე; ავთანდილ ჩუთლაშვილი; ნოდარ ხაღში (საქართველოს ფინანსთა მინისტრი); ელენე ხარაბაძე; შიშო ხარაიშვილი; რევაზ ხარბაძე; მერაბ ხმალაძე; ლაშო ჯალაღონია (სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის დეკანი); ჯამალტ ჯანჯღაძე (მთავარი რედაქტორის მოადგილე); ემზარ ჯემრენია (ქურნალ „საქართველოს ეკონომიკა“-ს მთავარი რედაქტორი); მიხეილ ჯიბუტი.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

შეიძლება რედაქცია ყოველთვის არ იზიარებდეს ავტორის აზრს.

© ქურნალი „ახალი ეკონომისტი“, 2015წ.

© გამომცემლობა „ლოი“

№1(36), 2015 წელი, year

ვასო 5 ლარი

1

The New ECONOMIST

QUARTELY INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL MAGAZINE,
PRECISED AND REVIEWED №3-4(34-35), 2014

LOID KARCHAVA - Editor-in-Chief and Head of Editorial Board,
Doctor of Business Administration, Associated Professor,
Academician, Member of the Presidium
of the Georgian Academy of Business Sciences.
Academician of the Georgian Academy of Fazi Sciences.

EDITORIAL BOARD

Doctors of science, Professors:

საქართველოს ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

RAMAZ ABESADZE (Director of Paata Gugushvili Economic institute); NINO ABESADZE; ANZOR ABRALAVA; IURI ANANIASHVILI; ROZETA ASATIANI; TEIMURAZ BABUNASHVILI (President of the Georgian Academy of Business Sciences); EVGENI BARATASHVILI; ELBERD BATIASHVILI; ROSTOM BERIDZE (Batumi state university); TAMAR GAMSAKHURDIA; TINA GELASHVILI; SIMON GELASHVILI; REVAZ GVELESIANI (Director of Georgian-German Institute of Economic Policy and Economic Education); REVAZ GOGOKHIA (Editor-in-Chief of magazine „Economy and Business“); VLADIMIR GRIGOLAIA (Moscow, Russian Federation); ALEKSEY DANILCHENKO (Deputy of Rector of BelarusiaState University); WOLFGANG WENG (Berlin, Germany); SHOTA VESHAPIDZE; NUGZAR TODUA; GOCHA TUTBERIDZE; SERGEY YAKUBOVSKIY (Odesa I.I.Mechnikov Odessa National University, Ukraine); ELDAR ISMAILOV (Director of Institute of Strategic Studies of the Caucasus, President of Azerbaijan Banks Association); MERAB KAKULIA; ALEKSANDRE KVASHILAVA; GIA KVASHILAVA; MURTAZ KVIRKVAIA (Editor of the Scientific part, Dean of Business and Management School of G. Robakidze University); VASIL KIKUTADZE; IRAKLI KOVZANADZE; KAKHA KORZAIA (Rector of Caucasus International University); PAATA KOGUASHVILI (member of Georgian Academy of Agriculture); HARALD KUNZ (Brandenburg, Germany); ENVER LAGVILAVA; REVAZ LORDKIPANIDZE (Deputy of Editor-in-Chief); QABIL MANAFOV (Dean of Commers Faculty of Azerbaijan State Economical University); SHALVA MACHAVARIANI (Vice-Prasident of Caucasus University in sciens field); ELGUJA MEQVABISHVILI; NUGZAR NADARAIA (Prezident of the Academy of Fazi Sciences); DAVID NARMANIA (Mayor of Tbilisi); TEDO NINIDZE; SOLOMON PAVLIASHVILI (Rectot of Tbilisi University); VAKHTANG SARTANIA (Dean of Economics and Business Administration Faculty of Saint Andrew the First Called Georgian University of the Patriarchate of Georgia); ETER SARJVELADZE; AVTANDIL SILAGADZE (Member of Georgian National Academy of Science); ALEKSANDRE SICHINAVA (Editor-in-Chief of magazine „Business Engineering“); GELA SVIRAVA; DAMETKEN TUREKULOVA (Academician of a Esthetical Science Academy of Kazakhstan, University of Kazakhstan of Economy, Finances and International Trade); SLAVA FETELAVA; RUSUDAN KUTATELADZE (Dean of Business-engineering Faculty of Georgian Tecnical University); TEMUR SHENGENLIA; GIORGI SHIKHASHVILI; OMAR SHUDRA; FAIA SHULENBAYEVA (University of Kazakhstan of Economy, Finances and International Trade); LALI CHAGELISHVILI; MICHAEL CHIKVILADZE; LEO CHIKAVA (Corresponding-member of Georgian National Academy of Science, Prezident of the Georgian Academy of Economics Sciences); NIKO CHIKHLADZE; AVTANDIL CHUTLASHVILI; NODAR KHADURI (Minister of Finance of Georgia); ELENE KHARABADZE; ETER KHARAISHVILI; REVAZ KHAREBAVA; MERAB KHMALADZE; DAVID JALAGONIA (Dean of Economics and Buziness Faculty of Suxumi State University); JAMLET JANJGAVA (Deputy of Editor-in-Chief); EMZAR JGERENAIA (Editor-in-Chief of magazine „Economy of Georgia“); MICHAEL JIBUTI.

მთავარი ბვერლი

2015 წლის საადგომო ეპისტოლე უწმინდესისა და უნეტარესის, სრულიად საქართველოს კათო-
ლიკოს-პატრიარქის ილია მეორისა 5

მეცნიერება

ემზარ ჯუღაშიძე - მატერიალური სტიმულები პერსონალის მოტივაციის
მართვის სისტემაში 10

რევაზ ლორთქიფანიძე - შესაძლოდ ჯანმრთელი დაბერების სოციალურ-ეკონომიკური
ფაქტორები 14

ნასყიდა ღარბუაშვილი - მომაკვდავი ეკონომიკა!, მონობა დემოკრატიის მანტიით! 18

სოლომონ კავლიაშვილი, დავით ბუბულაძე – სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარება და
აგროეკოლოგიური საქმიანობა 28

ევგენი ბარათაშვილი, ირმა მახარაშვილი, მანანა მარიღაშვილ - გადაწყვეტილების მიღების
პროცესის მიმოხილვა, მნიშვნელობა და მახასიათებლები 33

ლოიჯ ქარჩავა - ბიზნესის დაკრედიტების პირობები საქართველოში 40

მანანა ალვაიძე - ეკონომიკის სახელმწიფო მართვა და მიდგომები 49

ლია კიტიურაშვილი, ნინელი თევზორაშვილი - საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარი
და მისი განვითარების ტენდენციები 54

Присяжнюк Ю.И., Вйонцек О.С. - ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ ИНТЕГРАЦИИ НАУКИ,
ОБРАЗОВАНИЯ И БИЗНЕСА И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В СФЕРЕ ОБМЕНА ЗНАНИЯМИ В УКРАИНЕ 58

ოთარ აბესაძე - ევროპის ბაზარზე საქართველოს ეკონომიკური ინტეგრაციის
სტატისტიკური ანალიზი 63

ვალერი არღუთაშვილი - ტურიზმის მენეჯმენტის პრობლემები რეგიონულ ჭრილში 68

მართვის ახალბაზრდული სკოლა

დავით ვარდუაშვილი – მარკეტინგის მენეჯერის პროფესია და სასარგებლო რჩევები. 73

ანა ბარდოშვილი - მენეჯერის საქმიანობაშრომის ბაზარზე 76

რეცენზია 78

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

MAIN PAGE - EASTER EPISTLE 5

SCIENCE

Emzar Julakidze - The Material Incentives of Staff Motivation Management System 10

Revaz Lordkipanidze - The socio-economic factors of possibly healthy old age 14

Naskida Darbuashvili - A Dying economy!, Slavery under the guise of democracy 18

Solomon Pavliashvili, David Gubeladze - Sustainable Development of Agriculture and Agro-ecological activities 28

Evgeni Baratashvili, Irma Makharashvili, manana maridashvili - Decision-making process review, importance and the characteristics 33

Loid Karchava - Terms of Business Lending in Georgia 40

Manana Alpaidze - Economic and Management Approaches 49

Lia Pitiurashvili, Nineli Tevdorashvili - Georgian securities market and its development trends 54

Prysiazhniuk Y.I., Viontsek O.S. - Organizational models of integration of science, education and business and their application in the field knowledge sharing in Ukraine 58

Otar Abesadze - Statistical analysis of Economic integration of Georgia in European market 63

Valeri Argutashvili - The Issues of Tourism Management in Regional Context 68

THE YIUTH SCHOOL OF MANAGEMENT 73

BOOK REVIEWS 78

საქართველოს ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

2015 წლის სააღმშენებლო ეპისტოლე უწმინდესისა და უნეტარების, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორისა

“ქმნა მართლისა სამართლისა ხესა შეიქმს ხმელსა ნელდად” (რუსთაველი)

ყოველდღისა მღვდელმთავარნო, ღირსნო მოძღვარნო, დიაკონნო, ბერ-მონაზონნო, ყოველნო საერო დასნო, მკვიდრნო საქართველოისა და დროებით ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს გარეთ მცხოვრებო ჩვენო ძვირფასო თანამემამულენო!

ქრისტე აღდგა!

ეს სიტყვები პირველად ანგელოზმა ახარა კვირას, გამთენიისას, საფლავთან მისულ მენელსაცხებლუ დედებს;

ქრისტე აღდგა!

სიხარულით გაოგნებულმა დედებმა ამცნეს მოციქულებს;

ქრისტე აღდგა!

ეს სასწაული სასწაულთ შორის მოჰყინეს მოციქულებმა მთელ მსოფლიოს; და ჩვენც, არა მიწიერი სიხარულით აღვსილნი, ყველას გასაგონად ვხმობთ: ქრისტე აღდგა! ჭეშმარიტად აღდგა!

- მაგრამ რა არის მიზეზი ჩვენი ზეიმისა?
- ის, რომ სიკვდილი განქარდა და ბჭენი ჯოჯოხეთისა შეიმუსრა; რომ დამთავრდა გარდაცვლილთა მარადიული სიკვდილის ტყვეობაში ყოფნა და ქრისტეს ყველა ჭეშმარიტ მადიდებელს ცხოვნების შესაძლებლობა მიეცა.

ამიტომაც ამიერიდან აღარ გვეშინია სიკვდილისა, ვიცით რა, რომ მოვალს უამი, როდესაც სხვა მართლმორწმუნე მიცვალებულთა მსგავსად ჩვენც აღდგებით საფლავიდან, რათა აღარასოდეს მოვკვდეთ.

მავანი იტყვის: როგორ აღდგებიან მკვდარნი? - პაველ მოციქული მას ასე პასუხობს: „განა არ იცი უგუნურო, რასაც შენ თესავ, ვერ იცოცხლებს თუკი არ მოკვდა? ასევე მკვდართა აღდგომისასაც: ითესება სრწნილებაში, აღდგება უხრწნელებაში; ითესება დამცირებაში, აღდგება დიდებაში, ითესება უძღურებაში, აღდგება ძლიერებაში, ითესება სხეული მშვინიერი, აღდგება სხეული სულიერი (1 გალატ. 15, 35-36, 42-44).

ასე რომ, აღდგომის დღესასწაული ნათელი დადასტურებაა მომავალში ჩვენი მკვდრეთით აღდგომისაც და განდმრთობისაც.

უნდა ვიცოდეთ, რომ მართალთა სულების სავანეს ეწოდება ზეციური ანუ მოზეიმე ეკლესია, ხოლო დედამიწაზე არსებულ მართლმადიდებელ მორწმუნეთა კრებულს - მებრძოლი ეკლესია.

მოზეიმე და მებრძოლი ეკლესია, ეს არის ორი ნაწილი ქრისტეს ერთიანი სხეულისა, რომელიც ერთმანეთთანაა დაკავშირებული და ამასთან, მისი ღვთაებრივი მადლით არის მოცული და გაერთიანებული.

გარდაცვლილთა სულებთან ჩვენ ღოცვითი ურთიერთობა გვაქვს; ასევე მართალთა სულნიც უფლის წინაშე აგრძელებენ მოღვაწეობას და მიწიერი მებრძოლი ეკლესიის და მისი წევრების შემწენი და ღვთის წინაშე მეოხნი არიან. ყოველადწმიდა სამებასთან ყველაზე ახლომდგომი და მთელი კაცობრიობისათვის ყველაზე დიდი შუამდგომელი ყოველწმიდა ღვთისმშობელია; ბედნიერია ჩვენი ერი, რომ საქართველო მისი განსაკუთრებული მფარველობის ქვეშ იმყოფება. სასუფეველი ღვთისა იძულების, - გვასწავლის

მაცხოვარი; ამიტომაცაა, რომ ადამიანის სურვილს და მონდომებას გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს; ასე იყო ეს ყოველთვის.

გავიხსენოთ, ორმოცი წელი დასჭირდა ებრაელ ერს აღთქმულ ქვეყანამდე მისვლისათვის, თუმცა მათ ღმერთთან მოლაპარაკე მოსე და სიწმინდით შემოსილი აარონი წინამძღვრობდნენ.

დიახ, შრომისა და ღვაწლის გარეშე ვერც უფლის მიერ ბოძებულ მიწაზე დაემკვიდრა ძველი აღთქმის ისრაელი და ვერც სასუფეველს მოიპოვეს ახალი აღთქმის ნებისმიერი ადამიანი, ვინც არ უნდა იყოს იგი.

ჩვენ ვამბობთ: ჩვენთან არს ღმერთი და ეს ჭეშმარიტად ასეა, მაგრამ იმისათვის, რომ ჩვენც ვიყოთ ღმერთთან, საჭიროა სწორად ცხოვრება. ჩვენ ვამბობთ: ივერია ყოვლადწმინდა ღვთისმშობლის წილხვედრია, მაგრამ ეს წილხვედრობა რომ ჩვენს დროშიც გამოვლინდეს, საჭიროა შესაბამისი სულიერი ნაბიჯების გადადგმა.

ებრაელებიც ამაყობდნენ და მაცხოვრის წინაშეც იქადოდნენ, რომ აბრაამის შთამომავალნი იყვნენ. იესო ქრისტემ კი უპასუხა, რომ აბრაამის და წინასწარმეტყველთა შვილობა მათი საქმეების აღსრულებაში, ანუ სწორად ცხოვრებაში მდგომარეობს და არა მხოლოდ გენეტიკურ ნათესაობაში, რადგან ამ წინასწარმეტყველთა მკვლევლებიც აბრაამის შთამომავალნი იყვნენ.

როგორ უნდა მივხვდეთ, სწორად ვცხოვრობთ თუ არა? ადამიანს უნდა ქონდეს რეალური შეგრძნება იმისა, რომ ის არის მართალი სამშობლოს, მოყვასისა და თვით თავისი მტრების წინაშეც;

რაც შეეხება ღმერთთან დამოკიდებულებას, უფალთან მიმართებაში მართალი საერთოდ არავინაა, რადგან ცოდვისგან თავისუფალნი არც წმინდანებია; ესა თუ ის პიროვნება ოდენ ჭეშმარიტი სინანულითა და ღვთის მოწყალეობით განმართლდება. დიახ, მხოლოდ გულწრფელი სინანულითა და აღსარებით შევძლებთ, აღვხოცოთ ჩვენი შეცოდებანი და მივაღწიოთ იმ მდგომარეობას, რომლის შესახებაც დავით წინასწარმეტყველი ბრძანებს: „ნეტარ არს რომელსა არა შეერაცხა ცოდვები“ (ფს).

უფალთან ჩვენი დამოკიდებულება, მართალია, ინდივიდუალურია, მაგრამ საზოგადოებისთვის

ყოველთვის დიდი მნიშვნელობა ქონდა და კვლავაც აქვს ხელისუფალთა რწმენას ან ურწმუნობას.

ამის მაგალითად ჩვენი ისტორიის ერთ-ერთი რთული მონაკვეთი მინდა შეგახსენოთ, კერძოდ, XVII საუკუნე, როცა ერთმანეთის ახლო ნათესავი ორი ქართველი მეფე, - როსტომ ხანი და თეიმურაზ I, - მოღვაწეობდნენ.

როსტომმა ქრისტიანობა უარჰყო; თავის გარშემოც ასეთნი შემოიკრიბა და უზნეოდ მცხოვრებს სურდა, ხალხიც მასავით გადაგვარებულიყო. მის დროს „გამრავლდა სიძვა და არაწმიდება, ცოდვა იგი სოდომ-გომორული და დედათა თანა-აღრევა...“ ამასთან, ვინც ასე იქცეოდა, მეფისგან დაფასებული იყო, ხოლო სიმართლისმომქმედნი, ცოდვისმომძულენი და წრფელნი გულითა, იხადებოდნენ (ქართლის ცხოვრება).

როსტომ ხანის 26 წლიანმა ბატონობამ ქვეყანა სულიერი დაღუპვის პირამდე მიიყვანა, მაგრამ ერმა დაძლია ეს განსაცდელი. ამისი ხელშემწყობი ერთ-ერთი ფაქტორი ისიც იყო, რომ ამავე პერიოდში მეფობდა თეიმურაზ I, რომელმაც საოცარი ცხოვრება განვლო.

ღვთისა და ქვეყნის ერთგულებისთვის მას შაჰ-აბასმა წამებით მოუკლა დედა, - დიდმოწამე ქეთევან დედოფალი, ორი მცირეწლოვანი ყმაწვილი და ქალიშვილი, ხოლო მესამე ვაჟი, დავითი, სამშობლოსთვის ომს შეეწირა. მტერთაგან შევიწროვებულ თეიმურაზს რამდენჯერმე მოუწია თავისი სამეფოს დატოვება, მაგრამ მარცხს არასოდეს ურიგდებოდა; პირველივე შესაძლებლობისამებრ ბრუნდებოდა და განახლებული ძალით განაგრძობდა სიტყვით და საქმით ქვეყნის მსახურებას.

ჭარმაგი მეფე 71 წლის ასაკში ბერად აღიკვეცა. რჯულის მტკიცე დამცველს ბოლო გამოცდის ჩაბარება სპარსეთში მოუწია, სადაც ქრისტეს აღმსარებლობისათვის შეიპყრეს და ციხეში დაატყვევეს. აქ იგი მალევე გარდაიცვალა.

რწმენისა და მამულისადმი ერთგულებით, ვაკაცობითა და სიმტკიცით იგი ღვთისთვის და ეროვნული მეობისათვის გაუტყებელი ბრძოლის სიმბოლოდ იქცა. ამ თვისებების გამო მას ხან-იმუშო მაგალითად მიიჩნევდა არა მარტო მისი ერთგული ხალხი, არამედ შინაური თუ გარეშე

მტერიც. „თათრებსაც ბევრსა ერწმუნა, მივლენ უნ-
თებენ სანთელსა. . . მისებრი სახელოვანი დედამ
სხვა ვერავინ შობოსა“, - წერს არჩილ მეფე.

წარსული იმიტომ გავიხსენეთ, რომ იგი გააკეთ-
თილი უნდა იყოს ჩვენი დღევანდელი და მომავ-
ალი ცხოვრებისა და საქმიანობისათვის.

ახლა განვიხილოთ, თუ რას ნიშნავს ქრის-
ტიანული თვალსაზრისით ადამიანის სწორი და-
მოკიდებულება სამშობლოსადმი.

თითოეული ჩვენგანი უნდა ეცადოს გააკეთოს
მაქსიმუმი იმისა, რისი პასუხისმგებლობაც მას აკ-
ისრია. ესაა მისი მსახურება ქვეყნისადმი. ყველაზე
მეტი უფლებები და პასუხისმგებლობა კი, რა თქმა
უნდა, ხელისუფალთ აქვთ. მათ ქვეყნის ტერიტო-
რიული უსაფრთხოების უზრუნველყოფასთან ერ-
თად მოეთხოვებათ სულიერი და ეროვნული ღი-
რებულებების დაცვა და განვითარება. შემდეგ კი
- ხალხის მატერიალურ კეთილდღეობაზე ზრუნ-
ვა, რაც გულისხმობს სოციალურ-ეკონომიკური
პრობლემების მოგვარებას, ჯანდაცვის სისტემის
უზრუნველყოფას, განათლების ხელშეწყობას და
სხვა.

ქვეყნის კეთილდღეობა დიდად არის დამოკ-
იდებული მეზობელ სახელმწიფოებთან ურთიერ-
ობაზეც. ჩვენ მათთან, აუცილებლად, უნდა გა-
ვადრმაგოთ კავშირი, რის წინაპირობადაც უნდა
იქცეს კულტურათა შორის დიალოგი; ერთმანეთ-
ის სულიერი, მეცნიერული და მატერიალური
ფასეულობების წარმოჩენა ხელს შეუწყობს
ჩვენს შორის არსებული სხვა საკითხების გად-
აწყვეტასაც.

საერთოდ, სახელმწიფო უნდა განვითარდეს
და მისი იდეოლოგიის განმსაზღვრელი უნდა
იყოს არა გარე გეო-პოლიტიკური ფაქტორები,
არამედ ეროვნული ინტერესები. ამ ინტერესებს
უმნიშვნელოვანესად უნდა მიიჩნევდეს როგორც
ხელისუფლება, ისე პარტიები, არასამთავრობო
ორგანიზაციები და მასმედია. იგივე ითქმის ჩვენს
თითოეულ მოქალაქეზეც.

ჩვენ ჩვენი მეობა უნდა დავიცვათ, რათა არ
ვიქცეთ სხვათა მიზნების განხორციელებისათვის
ბრმა იარაღად. ეს ნებისმიერი სახელმწიფოს არ-
სებობისა და განვითარების გარანტიაა.

ზემოთხამოთვლილ ინსტიტუტებში ეროვნული

მიმართულების გაძლიერებისათვის კი საჭიროა
ქართული ბიზნეს-სექტორის გაფართოება და შე-
ძლებული საშუალო ფენის შექმნა.

სამწუხაროდ კი, ჩვენი მოსახლეობის აბსო-
ლუტური უმრავლესობა, ობიექტური თუ სუბიექ-
ტური მიზეზების გამო, საარსებო მინიმუმზე და
სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ ცხოვრობს; არადა
საქართველოს დიდი პოტენციალი აქვს ეკონო-
მიკის და, მითუმეტეს, მცირე და საშუალო ბი-
ზნესის აღორძინებისათვის. სხვაზე რომ არაფერი
ვთქვათ, ადრეც არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ
ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის ნა-
წარმი თუ მათი გადამამუშავებით მიღებული კვების
პროდუქტები სერიოზულ შემოსავალს მოუტანს
ქვეყანას, ოღონდ აუცილებელია სახელმწიფოს
მხრიდან დახმარება სუბსიდიების და გრძელვა-
დიანი კრედიტების სახით.

გვინდა ხელისუფლებას ერთი წინადადებაც
შევთავაზოთ: მოგეხსენებათ, მსოფლიო გლობალ-
ური კრიზისი საკმაოდ მწვავედ შეეხო ქართულ
ბიზნესს და საერთოდ მოსახლეობას. ბუნებრივია,
აუცილებელია, ქმედითი ჩარევა, რათა თავიდან
ავიცილოთ სამუშაო ადგილების შემდგომი შემ-
ცირებისა. 2009 წლიდან სახელმწიფოს მიერ გა-
დასახადების კლებისკენ გადადგმული ნაბიჯი
კარგი ფაქტი იყო, მაგრამ, ალბათ, უფრო შედე-
გიანი იქნება საგადასახადო ამნისტიის გამოცხ-
ადება, რომელიც საქართველოში მოქმედ ყველა
იურიდიულ და ფიზიკურ პირს გაათავისუფლებს
სანქცია-საურავებისაგან.

რა თქმა უნდა, თუ ეს ნაბიჯი განხორციელ-
და, იგი სერიოზულად შეამსუბუქებს როგორც
მეწარმეების, ასევე მოქალაქეების საგადასახა-
დო ტვირთს და წაახალისებს მათ ეკონომიკურ
აქტივობას.

საერთოდ კი, რაც არ უნდა მიიმე იყოს ჩვენი
მდგომარეობა, სულით არ უნდა დავეცეთ და
სასოწარკვეთილებაში არ უნდა ჩავევარდეთ, რად-
გან ცალკეულ პიროვნებებსაც და ერსაც გან-
საცდელი ან რწმენაში განსამტკიცებლად ეძლევა,
ან მცდარი გზიდან მოქცევისათვის.

ჩვენს თავს მოწვეული განსაცდელი უმეტეს
შემთხვევაში სწორედ მეორე მიზეზით იყო ხოლ-
მე განპირობებული. ეს დღესაც ასეა. ბუნებრივია,
პრობლემებიდან თავის დაღწევის საშუალებაც
ჩვენს ხელთაა. როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ყვე-

ლას თავისი წილი პასუხისმგებლობა აკისრია, ამიტომაც ყველამ თავისი წილი შეცდომებისა უნდა გამოასწოროს.

მოყვასის მიმართ ჩვენი სამართლიანი მიდგომა ასეთი უნდა იყოს: „ყველაფერში, როგორც გსურთ, რომ მოგექცნენ ადამიანები, თქვენც ისევე მოექცეთ მათ“ (მათე 7.12).

რა მოკლე განმარტებაა, მაგრამ როგორი მრავლისმომცველი! ეს სიტყვები ყოველთვის გახსოვდეთ და ცხოვრების წესად გქონდეთ. უნდა ვეცადოთ იმასაც, რომ არ ვიყოთ გულგრილნი სხვათა მიმართ გამოჩენილი უსამართლობისადმი და დავიცვათ ტყუილუბრალოდ დაჩაგრული ადამიანი.

რაც შეეხება მტერთან მიმართებაში ჩვენს დამოკიდებულებას, აქ განვითარების ოთხი საფეხური არსებობს: პირველი - შეურაცხყოფელს შენც სათანადო პასუხს სცემ (რაც ძველად თქმის: სეული ანგარიშსწორებაა, - „კბილი კბილისა წილ“ და ახალი აღთქმისთვის მიუღებელია); მეორე - მოყვანებული გულისტკივილისათვის სამაგიეროს არ მიაგებ, მაგრამ შინაგანად მრისხანებ; მესამე - დამცირებას უდრტვინველად იტან; მეოთხე - შენს მიმართ ჩადენილ უსამართლობას აღიქვამ, როგორც შენს სხვა ცოდვათა გამოსასყიდს, მაღლიერი ხარ უფლისა და შინაგანად ხარობ. დაფიქრდი რომელ საფეხურზე დგახარ და მიხვდები როგორი ქრისტიანი ხარ. „შეიყვარე მტერი შენი“ - გვასწავლის მაცხოვარი. ხოლო ვისთვისაც ეს სიტყვები გაუგებარი და მიუღებელია, მათ პავლე მოციქული ასე არიგებს: „ილოცე შენი მტრებისთვის და ნუ სწყევლი მათ“. ამით თქვენ მოგიზიგებ ნაკვეთხლებს აგროვებთ მის თავზე. ღმერთი სამართლიანია და ყველას დამსახურებისამებრ მიაგებს. ჩვენი შეურაცხყოფელიც (და საერთოდ ნებისმიერი ბოროტმოქმედი) დაუსჯელი არ დარჩება, ოღონდ ამას ჩვენს ნაცვლად უფალი გააკეთებს; „ჩემია შურისგება“ - ბრძანებს იგი.

ემსგავსეთ ფუტკარს, - გვასწავლის პაისი ათონელი, - რომელიც მხოლოდ ყვავილებს ხედავს და აგროვებს სიტკბოს თავფლისთვის და არა ბუხს, რომელიც ნაგავს და ათასგვარ სიბინძურეს ეძებს და იმით იკვებება.

ღიას, სამართლის ქმნა და სამართლის მსახურება აუცილებელი პირობაა ყოველი ქრისტიან-

ისთვის. ღმერთი სიმართლით მცხოვრებთ მაღლით მოსაგვს, ცრუთ და თვალთმაქცთ კი - განეშორება. თუმცა ისეც ხდება, რომ სიცრუის გზით მავალნი ზოგჯერ წარმატებულნი ჩანან; მაგრამ არ დაბრკოლდეთ, ეს დროებითია; სიმართლე ბოლოს მაინც, აუცილებლად, იხეიმებს და ყველას თავის ადგილს მიუჩენს. იცოდეთ ისიც, რომ შეიძლება კეთილდღეობა უბედურებაზე საშიში იყოს და პირიქით, უბედურებამ შეიძლება კეთილდღეობაზე მეტი სიკეთე მოუტანოს კაცს. ოცწლიანი გარდასავალი პერიოდით დაღლილი, გაწამებული და გადატაკებული ჩვენი მოსახლეობა ხშირად ჩივის: ნეტავ არ დავბადებულყავ, როდემდე უნდა ვეწამო? სად არის სამართალი? სულ მე რატომ უნდა ვიტანჯო? . . . რაც უმძიმესი ცოდვის, - მცირედმორწმუნეობის გამოვლინებაა და არასწორი ცხოვრებისა და აზროვნების შედეგია.

უფალი ხომ იმაზე მძიმე ჯვარს არ მოგვცემს, რისი ტარებაც არ ძალგვიძს. ამასთან, მოველნებს სულიერი თვალთ უნდა შევხედოთ. განა ნებისმიერ დროში ნებისმიერი აღმსარებლობის პიროვნებამ არ იცოდა და არ იცის, რომ ყოველივე წარმავალია: ახალგაზრდობაც და სილამაზეც, ჯანმრთელობაც და ავადმყოფობაც, სიმდიდრეც და სიღარიბეც, პატივიც, თანამდებობაც და თვით სიცოცხლეც?.

ასე რომ, ნუ დარდობ და შფოთავ იმისთვის, რაც დღეს არის და ხვალ აღარ იქნება.

თუ გსურს ნამდვილი კეთილდღეობა მოიპოვო (და თანაც მარადიულად), სასუფეველი ღმრთისა უნდა ეძიო, - ანუ უფლის მცნებებით ცხოვრებას უნდა ესწრაფო, რადგან „სასუფეველი ღმრთისაი არა არის საჭმელი და სასმელი, არამედ სიმართლე და მშვიდობა და სიხარული სულითა წმიდითა“ (რომ. 14,17), - აი, ეს უნდა დავიმასხოვროთ.

ჩემო საყვარელო შეილებო, ძენო და ასულნო ღვთისმშობლის წილხვედრი ღვთიეკურთხეული ივერისა: კახელნო და აფხაზნო, აჭარელნო და თუშნო, ლაზნო და ხევსურნო, ჰერნო და სვანნო, ოსნო და მთიელნო, მეგრელნო, გურულნო, სამაბლოსა და სამცხე-ჯავახეთის მკვიდრნო, ყოველნო ჩვენნო თანამემამულენო, მაშ, შეიყვარეთ სიმართლე და მშვიდობა, განიძარცვეთ ცოდვის სამოსელი და ემსახურეთ ჭეშმარიტებას, რომ „სიმართლე იგი სჯულისაი აღესრულოს“ თქვენს შორის (რომ. 8,4).

ჯოჯოხეთის დამსხვრეულ ბჭეთა ზედა ამ-
აღლებული და არამიწიერი ნათლით მოსილი,
მკედრეთით აღმდგარი მაცხოვარი გვიხმობს,
რათა მისი მადლით განმართლებულნი, ვითარცა
ფინიკნი, აღკვეთვდეთ და ვითარცა ნაძვი ღიბანი-
სა განემრავლდეთ.

ქრისტე აღდგა!

ჭეშმარიტად აღდგა!

სიყვარულით თქვენთვის მლოცველი

ილია II

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრი-
არქი

მართვის სისტემაში

ემზარ ჯულაკიძე
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი
ejulakidze@gmail.com

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

თანამედროვე მენეჯერის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციაა მოძებნოს ყველა შესაძლო მიმართებები თანამშრომელთა უნარს, მათ ინტერესებსა და შესასრულებელ საქმეს შორის. ანუ, შექმნას პერსონალის მოტივაციის მართვის წარმატებული სისტემა. პერსონალის სისტემურ მოტივაციას მრავალი ფაქტორი განაპირობებს. მათ რიცხვში, რა თქმა უნდა არის მატერიალური სტიმულებიც. მასში იგულისხმება ყველაფერი ის, რაც ხელმძღვანელმა შეიძლება მისცეს ან გაუკეთოს თავის ქვეშევრდომს მის მიერ შესრულებული სამუშაოსათვის. ეს ის გარე გამღიზიანებლებია, რომელიც ადამიანის ქცევის გარკვეული მოტივების ინტენსიობის ზრდას უწყობს ხელს. ამასთან, მენეჯმენტის მეცნიერებაში, საკმაოდ ხშირად, მკაცრ წყაღვამყოფს ავლებენ მატერიალური სტიმულებსა და მოტივაციას შორის. თუმცა, მიგვაჩნია, რომ იგი დამახასიათებელია მხოლოდ მაღალი კულტურის ეკონომიკის ქვეყნებისათვის. ანუ იქ, სადაც ხელსაყრელი ბიზნეს-გარემო სრულად უწყობს ხელს საზოგადოების სწრაფვას თვითგანვითარებისაკენ. ჩვენთან კი, ჯერჯერობით ეფექტურად შერჩეულ მატერიალურ სტიმულებს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლია პერსონალის მოტივაციის მართვის სისტემაში.

ორგანიზაციის მართვის პროცესში, მენეჯერის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქციაა მაქსიმალურად მოანდომებინოს თითოეულ თანამშრომელს და ყველას ერთად, რათა მათ მიეღი ენერგიით შეასრულოს დაკისრებული სამუშაო. მისი მოვალეობაა, რომ მოძებნოს ყველა შესაძლო მიმართებები თანამშრომელთა უნარს, მათ ინტერესებსა და შესასრულებელ საქმეს შორის. ანუ, შექმნას პერსონალის მოტივაციის სისტემა. ბუნებრივია, რაც უფრო მოტივირებულია თითოეული მუშაკი, მით უფრო წარმატებულია ორგანიზაცია. ანუ, თუ გვინდა ორგანიზაციის წარმატება, უნდა უზრუნველვყოთ თანამშრომელთა მოტივაცია.

მოტივაცია შეიძლება განიმარტოს, როგორც მენეჯერის ფსიქოლოგიური გავლენა თანამშრომლებზე, რომელიც მიმართულებას აძლევს ორგანიზაციაში პიროვნების ქცევას, ძალისხმევის დონეს და დაბრკოლების არსებობის შემთხვევაში - სიმტკიცეს. შესაბამისად, მოტივაციის მარ-

თვა გულისხმობს: პიროვნების ქცევას - მაქსიმალურად წარმოაჩინოს მისი შესაძლებლობები; ძალისხმევას - იმუშაოს ბეჯითად; სიმტკიცეს - გადალახოს ყველა დაბრკოლებები და დასახული საქმე ბოლომდე მიიყვანოს.

როგორც ცნობილია, მოტივირება, როგორც ადამიანთა დაინტერესება გაეზარდათ პერსონალის შრომის ნაყოფიერება პირველად შემოიტანა მეცნიერული მენეჯმენტის სკოლის წარმომადგენლებმა. მათ წამოაყენეს წინადადება უფრო მეტად აენაზღაურებინათ შრომა მათთვის, ვინც აწარმოებდა მეტ პროდუქციას, რაც უზრუნველყოფდა კიდევ შრომის მაღალ მწარმოებლურობას. იგი ეფუძნებოდა პრინციპებს: „უხდი ადამიანს და არა სამუშაო ადგილს“. ამ სისტემის დამსახურება იყო შრომის ნაყოფიერების ზრდა და შესაბამისად, ანაზღაურების ზრდა - როგორც მისი შედეგი.

ბუნებრივია, ისმის კითხვა - რა არის ამისთვის

საჭირო? ზოგადი პასუხი ამ კითხვაზე ძალზედ მარტივია - ნებისმიერი მიზნის მისაღწევად, პირველ რიგში საჭიროა მისი მიღწევის ძლიერი სურვილი. შესაბამისად, პერსონალის სისტემური მოტივაციის უზრუნველსაყოფად ხელმძღვანელს უნდა ჰქონდეს იმის სურვილი, რომ შექმნას მაღალი მოტივაციის სათანადო გარემო. და მაინც რა განაპირობებს მოტივაციას პერსონალში? ხშირად, საკმაოდ წარმატებულ მენეჯერებიც კი ამ კითხვის პასუხად სამ ფაქტორს მიუთითებენ: „საყვარელი საქმე, მეგობრული ატმოსფერო და კარგი ანაზღაურება“. ვფიქრობ, ასეთ მიდგომაშიც საკმაოდ დიდი სიბრძნეა. თუმცა, მენეჯმენტის მეცნიერებაში ჩატარებული გამოკვლევები გვიჩვენებს, რომ უცვლელი პირობებით მუშაკთა მაქსიმალური მოტივირება შესაძლებელია მხოლოდ სამსახურში აყვანიდან სულ რაღაც 5-6 თვის განმავლობაში. შემდეგ კი, თუ არ იარსება სხვადასხვა წამახალისებელმა ფაქტორებმა თანამშრომელთა მოტივაცია შემცირებას იწყებს. სწორედ აქ დგება მენეჯმენტის პრობლემა, რომელმაც ხელი უნდა შეუწყოს პერსონალის მოტივაციის ხანგრძლივ შენარჩუნებას, მისდამი სისტემურ მიდგომას და ამ მოტივაციის ორგანიზაციული მიზნების განხორციელებისაკენ წარმართავს.

გარდა ზემოაღნიშნული ფაქტორებისა, ჩვენი აზრით, პერსონალის მოტივაციას, კიდევ ბევრი ფაქტორი იწვევს. ამასთან, არა თითოეული ცალ-ცალკე, არამედ ყველა ერთდროულად. მათ რიცხვში უნდა დავასახელოთ ისეთი ფაქტორები როგორცაა: პერსონალის კვალიფიკაციის ზუსტი შესაბამისობა მასზე დაკისრებულ მოვალეობასთან; ორგანიზაციაში კარიერული და პროფესიული ზრდის მუდმივი შესაძლებლობები; თანამშრომელთა უფლება მონაწილეობა მიიღონ ორგანიზაციულ საქმიანობაში და გამოხატონ თავიანთი აზრი; ორგანიზაციის მართვის გამჭვირვალობა, მისი მიზნებისა და სტრატეგიის გაცნობა დაქვემდებარებული პერსონალისთვის, რათა შეძლონ და დაინახონ მტკიცე კავშირი მის საქმიანობასა და ორგანიზაციის სასურველ მდგომარეობას შორის; სისტემატიური ზრუნვა პერსონალის სამუშაო გარემოს გაუმჯობესების მიმართულებით; პერსონალის სოციალურ უზრუნველყოფაზე ზრუნვა, სამედიცინო დახმავება, საჩუქრები კორპორაციულ, საერო და სასულიერო დღესასწაულებზე. უნდა აღინიშნოს, რომ ალბათ შესაძლებელია ფანტაზიის კიდევ უფრო გაფართოება და მრავალი სხვა ფაქტორის მოძიებაც.

რასაკვირველია, არასწორია იმის მტკიცება რომ მომუშავეთა შრომითი ქცევა და შრომის შედეგები მხოლოდ მათი მოტივაციით განისაზღვრება, მაგრამ ეს სრულებით ვერ ამცირებს ადამიანთა მოტივაციის განსაკუთრებულ მნიშვნელობას. დიდი მნიშვნელობა აქვს ასევე იმას რომ მომუშავეები სიამაყეს გრძნობდნენ ორგანიზაციის წევრობით, ორგანიზაციის მიზნებსა და ამოცანებს აღიქვამდნენ როგორც საკუთარს, ნათლად ხედავდნენ თავიანთ ადგილსა და როლს ორგანიზაციის მიზნის მიღწევაში, ერთმანეთს ერწყმოდეს საერთო-ორგანიზაციული და პიროვნული ინტერესები, აღიარებულნი და გათავისებულნი იქნეს ორგანიზაციის სტრატეგიული ინტერესების პრიმატი.

ზემოაღნიშნული, მოტივაციის ძირითადი ფაქტორები და პირობები ფაქტიურად გვკარნახობს იმას, რომ თანამედროვე ეტაპზე, მოტივაციის სისტემის ქვეშ იგულისხმება პერსონალის როგორც შინაგანი, ასევე გარეგანი სტიმულების მართვა, როგორც მატერიალური, ასევე არამატერიალური სტიმულების გამოყენების ხარჯზე. შესაბამისად, მთავარია იმის გარკვევა, თუ რომელი ფაქტორი რა გავლენას იწვევს კონკრეტული ინდივიდის მოტივაციაზე და რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ ის დაინტერესებული იყოს იმუშაოს მაქსიმალური ძალისხმევითა და მაღალი შედეგიანობით.

გვინდა თუ არ გვინდა, მოტივაცია განუყრელადაა დაკავშირებული პერსონალის მატერიალურ მოთხოვნილებებთან. მოთხოვნილება არის ადამიანის მიერ აღქმული უკმარისობა იმისა, რაც მის გარეთაა და რაც აუცილებელია მისი ნორმალური ცხოვრებისათვის. სწორედ, მოთხოვნილებები განსაზღვრავენ ადამიანთა ქცევის მოტივებს. ხოლო ეს უკანასკნელნი კი - მთელ მის საქმიანობას, აზროვნებასა და გრძნობებს. ანუ, ისეთ სტიმულებს, რომლებიც პერსონალის მატერიალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას უკავშირდება მოტივაციის თანამედროვე სისტემაშიც ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი გააჩნია. შესაბამისად, წარმატების მსურველი მენეჯერი ყოველთვის უნდა ცდილობდეს შექმნას დაქვემდებარებულ პერსონალში ისეთი სიტუაცია, სადაც თითოეულ მუშაკის მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება ამ ორგანიზაციის სტრატეგიული მიზნებისა და ამოცანების განხორციელებაზე იყოს დამოკიდებული.

მატერიალურ სტიმულებში იგულისხმება ყველაფერი ის, რაც ხელმძღვანელმა შეიძლება მისცეს ან გაუკეთოს თავის ქვეშევრდომს მის

მიერ შესრულებული სამუშაოსათვის. ანუ,მატერიალურ სტიმულებში იგულისხმება ყველაფერი ის, რასაც ადამიანი თავისთვის მიიჩნევს ფასეულად, ეს ის გარე გამდიზიანებლებია, რომელიც ადამიანის ქცევის გარკვეული მოტივების ინტენსიობის ზრდას უწყობს ხელს, ეს ის საგნები და ფასეულობებია, რომელსაც ადამიანის მოთხოვნილების დაკმაყოფილება შეუძლია,იმ შემთხვევაში თუ ის გარკვეულ ქმედებებს განახორციელებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ მენეჯმენტის მეცნიერებაში,საკმაოდ ხშირად,მკაცრ წყაღვამყოფს ავლებენ მატერიალური სტიმულებსა და მოტივაციას შორის. ფიგურირებს ასეთი აზრი: მატერიალური სტიმულების გამოყენებით პერსონალის მოტივაცია შეუძლებელია; მოტივაცია დაკავშირებულია ინდივიდის შიდა სურვილთან და ის არ შეიძლება იყოს გარე სტიმულის მოქმედებაზე გაცემული პასუხი; მოტივაცია თვითრეგულირებას ნიშნავს, ის ახასიათებს ინდივიდს და მხოლოდ მას ეკუთვნის, სტიმულირება კი, რა თქმა უნდა, გარე რეგულირებასთან არის დაკავშირებული. აღნიშნულის გამო, თანამედროვე მენეჯმენტში, საუბრობენ ორ ძირითად ტერმინზე: მოტივაციაზე, როგორც თვითკმაყოფილებასთან დაკავშირებულ შიდა მოთხოვნაზე და სტიმულირებაზე, როგორც გარე ფაქტორებით გამოწვეულ რეაქციაზე.

ბუნებრივია, არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ ზემოაღნიშნულს. თუმცა, მიმაჩნია, რომ იგი დამახასიათებელია მხოლოდ მაღალი კულტურის საბაზრო ეკონომიკის ქვეყნებისათვის, სადაც ხელსაყრელი სამეწარმეო გარემო ხელს უწყობს საზოგადოების სწრაფვას თვითგანვითარებისაკენ, შინაგანი კმაყოფილების უზრუნველყოფისაკენ. ჩვენთან კი, როდესაც საზოგადოების ძირითად ღირებულებებს ჯერ კიდევ შრომის ანაზღაურება წარმოადგენს და მით უმეტეს, როდესაც ხელფასს, ხშირად მინიმალური სამომხმარებლო მოთხოვნების დაკმაყოფილებაც კი არ შეუძლია, ეფექტურად შერჩეულ მატერიალურ სტიმულებს მნიშვნელოვანი როლის შესრულება შეუძლია პერსონალის მოტივაციის მართვის სისტემაში.

თავის მხრივ, თუ სტიმული გარედან შემოთავაზებული გარკვეული კეთილდღეობაა და მოტივი კი - ადამიანის მისწრაფება, მიღწიოს სასურველ კეთილდღეობას, ცხადია, რომ ესენი სხვადასხვა განზომილებებია. თუმცა, აღსანიშნავია ისიც, რომ მატერიალური სტიმულირების ესა თუ ის ფორმა მხოლოდ მაშინ ხდება მამოტივირებელი, თუ ის ადამიანის კონკრეტულ მოთხოვნილებას ეხმაურება. მაგალითად, იმისათვის რომ გარკვეული ფულადი პრემია მამოტივირებელი იყოს, იგი

პიროვნების მიერ უნდა აღიქმებოდეს, როგორც სამართლიანი ჯილდო შესრულებული სამუშაოსათვის. შესაბამისად, თუ ადამიანი უპასუხისმგებლოდ ეკიდება თავის საქმეს, ცუდად ასრულებს მას ან არ აქვს სათანადო მომზადება და უნარი, მისთვის ფულადი პრემია მხოლოდ სტიმულად დარჩება, ანუ მოტივად ვერ გადაიქცევა.

სტიმული, მოტივად ვერ გადაიქცევა ისეთ შემთხვევაშიც, თუ დაქვემდებარებულისაგან შეუძლებელ ან მიუღებელ მოქმედებას ითხოვენ. მაგალითად, ვერავითარი ფულადი თანხა ვერ გახდება მამოტივირებელი ისეთი შეკვეთის შესასრულებლად, რომლისთვისაც თანამშრომლებს არც ტექნიკური შესაძლებლობები აქვთ, არც ცოდნა და არც მისი შესრულების უნარჩვევები. მაშინ, როდესაც კარგად ორგანიზებულ მატერიალურ სტიმულირებას ორმხრივი ეფექტი აქვს. ხდება, ერთი მხრივ, კარგი პირობების შექმნა ადამიანის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისათვის, ხოლო მეორე მხრივ - ორგანიზაციის წარმატებული ფუნქციონირებისათვის აუცილებელი საქმიანობის უზრუნველყოფა. უფრო მეტიც, მოტივაციის პროცესში, ეფექტურ სტიმულირებას რამდენიმე მნიშვნელოვანი ფუნქციის შესრულებაც შეუძლია. ესენია:

- ეკონომიკური ფუნქცია, რადგან თანამშრომლის ეფექტური სტიმულირება შრომის ნაყოფიერებას ზრდის და ორგანიზაციის საფინანსო-ეკონომიკური ამოცანების გადაჭრასაც უწყობს ხელს;
- სოციალური ფუნქცია, რადგან კარგი შემოსავალი ადამიანს სხვადასხვა ეკონომიკური და სოციალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებაში უწყობს ხელს, ადამიანი გარკვეულ/მაღალ ადგილს იკავებს როგორც ორგანიზაციის, ასევე საზოგადოების სოციალურ სტრუქტურაში;
- ფსიქოლოგიური ფუნქცია, რადგან იგი მოქმედებს მოთხოვნილებებსა და ფასეულობების ფორმირებაზე, ადამიანის დამოკიდებულებასა და ორიენტაციაზე, ქცევის მოტივებზე და შრომისადმი დამოკიდებულებაზე;
- აღმზრდელობითი ფუნქცია, რადგან იგი ადამიანის მორალური თვისებების ჩამოყალიბებაშიც იღებს მონაწილეობას.

მატერიალური სტიმულირების აღნიშნული ფუნქციები კომპლექსურად მოქმედებს შრომით საქმიანობასა და ადამიანის მოტივირებაზე. ბუნებრივია, სტიმულირება მოტივირების მხოლოდ ერთადერთი საშუალებაა არაა. გასათვალისწინებელია, რომ რაც უფრო განვითარებულია

ურთერთობები ორგანიზაციაში, მით უფრო იშვიათად ხდება სტიმულირების გამოყენება ადამიანთა მოტივირების მართვის პროცესში. რაც უფრო ზრუნავენ ორგანიზაციაში კადრების სწავ-

ლებასა და განვითარებზე (იყენებენ, როგორც მოტივირების ერთ-ერთ საშუალებას), მით უფრო ჩართულია ადამიანი ორგანიზაციის საქმიანობაში და არ ელოდება შესაბამის სტიმულირებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ამსტრონგი მ. ადამიანური რესურსების მართვა, თბილისი, 2004 წ.;
2. არტურ ა. ტომპსონი-უმც., ა.ჯ. სტრიკლენდი. სტრატეგიული მენეჯმენტი: კონცეფციები და ბიზნეს-სიტუაციები, ნათ. ინგლ. – შრსუ, 2010 წ.;
3. მარკოზაშვილი ნ. მოტივაცია და მოტივირება, ჟურნალი – ბიზნესი: ადამიანები, მეთოდები, სტრატეგიები. აპრილი, 2007 წ. www.sapientisat.ge;
4. მუნჯიშვილი ე. მოტივირების სტიმულები, ელ. ჟურნალი - სტრატეგია და ორგანიზაცია, 30 ივლისი, 2012 წ. <http://strategy.ge/2012/07/30/motivation-incentives/>;
5. ჯულაყიძე ე. მენეჯმენტის საფუძვლები, ქუთაისი, “ხანძთა”, 2013 წ.;
6. http://www.sapientisat.ge/themes/nikoloz/business/SapientiSat_BJ_2007_N4_June_Motivacia_vs_Motivireba.pdf;
7. Маслоу А. Мотивация и личность, 3-е изд., 2008 г.

The Material Incentives of Staff Motivation Management System

Emzar Julakidze
Academic Dr. of Economics.
Akaki Tsereteli State University

One of the most important functions of the modern manager is to find all the possible correlations between the staff's ability, their interests and organization's tasks. That is, to create a successful management system to motivate stuff. Stuff systemic motivation is defined by many factors. Among them, of course, are the material incentives. It involves everything that the head can give or make to his staff for the work performed by them. These are external factors that contribute to the increase of the intensity of human behavior in certain motives. In addition, the management science, quite often, fences strict border between material stimulus and motivation. However, we believe that it is characteristic only of high culture economies i.e. where a favorable business environment completely contributes to society's desire to develop them. In our country, yet effectively selected material incentives to motivate stuff plays important role in the HR management,

რეზაზ ლორთქიფანიძე
თსუ ალ. ნათიშვილის მორფოლოგიის ინსტიტუტის
მეცნიერ-თანამშრომელი,
საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემი-
ის აკადემიკოსი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ავტორის აზრით, კრიზისის შემდომ პერიოდში, დიდი ცხოვრებისეული გამოცდილების წლოვან ადამიანებს უპირველესად ესაჭიროებათ:

- 1) ეფექტიანი საყოველთაო საპენსიო სისტემა;
- 2) სამედიცინო მომსახურების სპეციალიზებული ობიექტების ქსელი;
- 3) მცირე ბიზნესის აგრო-სამრეწველო პირობები.

ფიზიოლოგიურად ადამიანი სიბერით ასრულებს მიწიერ ცხოვრებას და, დარწმუნებული ვარ, დამეთანხმებით, რომ, ბუნებრივია, საზოგადოებას მას საუკეთესო „შემოდგომა“ ანუ ბედნიერებით აღსავსე დამსახურებული გაცილება უნდა მოუწოდოს. კერძოდ, ცხოვრებისეული გამოცდილებით გამდიდრებულ წლოვან ადამიანებს უპირველესად ესაჭიროებათ:

- 1) საუკეთესო საპენსიო სისტემა;
- 2) ფიზიოლოგიური აუცილებლობით განპირობებული სპეციფიკური (ახალგაზრდებისაგან განსხვავებული) სამედიცინო მომსახურება;
- 3) სამეწარმეო პირობების შექმნა, მ.შ. - განსაკუთრებით, ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქტების მოყვანისათვის საჭირო საკარმიდამო ნაკვეთების სახით.

განვითარებულ ქვეყნებში გარკვეული მნიშვნელობა ენიჭება დაგროვებითი საპენსიო სისტემის სხვადასხვა ინსტიტუტებისა და მექანიზმების ამოქმედებას, მაგრამ, ქვეყნებში, რომელთაც ცხოვრების დონე ჯერ კიდევ არსებითად ჩამორჩება საშუალომსოფლიო და საშუალოევროპულ მაჩვენებლებს, ადამიანებს არ ეძლევათ საშუალება დააგროვონ სიბერისათვის - მათი შემოსავლები, ხშირ შემთხვევაში, საარსებო მინიმუმზე ნაკლებიც კია. ამდენად, აუცილებელია, რომ საყოველთაო საპენსიო უზრუნველყოფაზე სახელმწიფომ განსაკუთრებით გააზრებულად და ეფექტიანი სოციალურ-ეკონომიკური დასაბუთებით იზრუნოს.

ღვთისმშობლის წილხვედრ საქართველოში,

საყოველთაო ჯანდაცვასთან ერთად, ვფიქრობ, შესაბამისი ღვთისნიერი სახელმწიფო პოლიტიკით, ხანდაზმული ადამიანების საყოველთაო საპენსიო-სამედიცინო უზრუნველყოფის სიტუმასაც შეიძლება ჩაეყაროს საფუძველი, რომელიც ზემოხსენებული 3 პრიორიტეტული მიმართულების ეფექტიან განხორციელებას უზრუნველყოფს.

დაბერების პროცესი თანხვედრია ჯანმრთელობის ბუნებრივი გაუარესების პროცესებთან, ამდენად აბსოლუტურად ჯანმრთელი სიბერე [1] მხოლოდ კეთილგანწყობილ საუკეთესო თეორიულ (იდეალურ) მიზნად შეიძლება დავისახოთ და შევისწავლოთ კიდევ სიღრმისეული მრავალფაქტორული დაკვირვების მეთოდების გამოყენებით. ჩვენი პრაქტიკული მიზანი კი შესაძლოდ ჯანმრთელი დაბერებაა - ანუ ხანდაზმულ ადამიანს მაქსიმალურად უნდა შევუწყოთ ხელი, რომ მისი დაბერების პროცესი ნაკლებმტკივნეულად მიმდინარეობდეს.

საქართველო უნიკალური ბუნებით ცნობილი და მაღალმთიანი რეგიონებით მდიდარი ქვეყანაა და აქ ხანდაზმული ადამიანების მაგალითებიც მრავლად გვაქვს, თუმცა, ეკონომიკური დაქვეითების კრიზისებისა და სტაგნაციების დეპრესიულ პერიოდებში, ხანდაზმული ადამიანების რიცხოვნების შემცირების აშკარა კანონზომიერებაც აღინიშნება, რაც სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორების მნიშვნელობაზე მეტყველებს და განსაკუთრებით ყურადღას უნდა გახდეს საზოგადოებისათვის.

ზოგადად, განვითარებულ ქვეყნებში სოციალურ-კულტურული განვითარებისა და, კონკრეტუ-

ლად, მათი ცხოვრების დონის ეკონომიკური პარამეტრების გაუმჯობესებასთან ერთად, მატულობს ხანდაზმულთა რიცხოვნებაც და, გამომდინარე, მათი მოვლის პრობლემებიც რთულდება, მაგრამ მრავალი განვითარებული ქვეყნის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ ისინი ღირსეულად ახერხებენ ხანდაზმულთათვის საჭირო ზრუნვის პრობლემების ეფექტიანად დაძლევას.

განვითარებული ქვეყნების მაგალითებზე დაკვირვებით, ქართველ მეცნიერთა ჯგუფმა განიხილა საქართველოს ხანდაზმული მოსახლეობის საპენსიო უზრუნველყოფის საკითხები [2] და, გამომდინარე, წარმოადგინა გრძელვადიან სტრატეგიაში მოქმედების არგუმენტირებული პრინციპები. სიცოცხლის გახანგრძლივების აღნიშნული მეტად აქტუალური ზოგადთეორიული პრინციპების სახით წარმოდგენილი გერონტოლოგიურ-სოციალური ხასითის განზოგადება დაუკავშირე ეკონომიკური სტრუქტურის ეფექტიანობისა და მოსახლეობის გრძელვადიანი კეთილდღეობისათვის მაქსიმალურად ხელსაყრელი არამონოპოლიზებული გარემოს შექმნის მწვავე აუცილებლობას [3-8] და, თანამედროვე საერთაშორისო სპეციფიკათა გათვალისწინებით [9, ა - 9, კ], ვეცდები შემოგთავაზოთ თეორიული რეკომენდაციები და დასკვნები რეალურ ცხოვრებაში გასატარებლად.

დავიწყებ საპენსიო სისტემით და შემდეგ მოგახეხებთ სამედიცინო მომსახურებისა და სამეწარმეო სტიმულების ჩემი რეკომენდაციებზეც.

სრულფასოვანი დაგროვებითი საპენსიო სისტემის ფორმირებამდე, რასაც მასობრივად მაღალშემოსავლიანი ეკონომიკური საფუძველი სჭირდება (რაც, ჩვენი ანგარიშით, 20-25 წარმატებულ წელს საჭიროებს) და რომელშიც სულ უფრო მეტად ჩაერთოება კერძო სადაზღვევო ორგანიზაციები, საქართველოში უნდა ჩამოყალიბდეს საყოველთაო სოციალური საპენსიო სისტემა, რომელიც შესაძლოდ დიფერენცირებულად უნდა დაუკავშირდეს ადამიანების შრომით დამსახურებებსაც. დაგროვებითი საპენსიო სისტემის სრულფასოვნად ამოქმედების პარალელურად, სოციალური საპენსიო სისტემის შემდგომი ფუნქციონირება ჩვენი საზოგადოების და მ.შ. ხანდაზმული ადამიანებისა და მათი ოჯახების აღწარმოების სამაგალითო საფუძველი იქნება.

ცნობილია, რომ სახელმწიფო პენსია, როგორც მოსახლეობის სოციალურად დაცვის საშუალება, წარმოიშვა გერმანიაში 1889 წელს (ბისმარკის მმართველობის პერიოდი), 20 წლის შემდეგ სახელმწიფო პენსიების გაცემა დაიწყო დიდ ბრიტანეთსა და ავსტრალიაში, კიდევ 20 წლის შემდეგ

კი - აშშ-ში [2, გვ. 9]. ევროპის სახელმწიფოებში პენსია საშუალო ხელფასის 55%-ზე ნაკლები არ არის, ხოლო ისეთ ქვეყნებში, როგორცაა ნორვეგია, შვედეთი და გერმანია - საშუალო ხელფასის 67-75%-ს შეადგენს [დასახელებული შრომა, იქვე]. შეერთებულ შტატებში, დაქირავებულ პირებს შემოსავლის 7,5% საპენსიო ფონდში შეაქვთ, ამასთანავე, ამდენივე უნდა გადაიხადოს მისმა დაქირავებულმაც. საკუთარი შემოსავლის 15% შეაქვთ საპენსიო ფონდში თავისუფალი პროფესიის პირებს - მხატვრებს, ადვოკატებს, მეწარმეებს, მწერლებს. გერმანიაში მომუშავე და დაქირავებული თანაბრად იბეგრება და დაბეგვის ჯამური მაჩვენებელი 20,3%-ს შეადგენს. აქ საშუალო პენსია 900-1000 ევროა, ხოლო, თუ სამუშაო სტაჟი 12 წელზე ნაკლებია, პენსია - 350 ევრომდე ეცემა და, თუ პიროვნებას 3 წელიც არ უმუშავია, მას საერთოდ არ ენიშნება პენსია და ის მხოლოდ სახელმწიფო შემწევობით საჩუქრდება [დასახელებული შრომა, გვ. 10].

საყოველთაო ჯანდაცვის რეფორმა საქართველოში ნამდვილად ისტორიული მნიშვნელობის საჭირო მოვლენაა და სასიხარულოა, რომ 2015 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტი უკვე გამოხატულად სოციალურია - ჯანდაცვისა და სოციალურ პრიორიტეტებზე იხარჯება მთლიანი ბიუჯეტის თითქმის 30%. შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს დაფინანსებამ 2 მილიარდ 750 მილიონს მიაღწია და გაზრდილი ბიუჯეტი ძირითადად ხმარდება ჯანმრთელობის დაცვის პროგრამებს, სამედიცინო დაწესებულებების რეაბილიტაციასა და მათ აღჭურვას [დასახელებული შრომა, იქვე].

საარსებო მინიმუმი ევროპის ქვეყნებში, იაპონიაში და ამერიკაში 300-400 დოლარია [დასახელებული შრომა, გვ. 9], ხოლო საქართველოში 160 ლარიანი მინიმალური პენსია 2015 წლის 1 სექტემბრიდან [9, კ] ძლივს აღწევს შრომისუნარიანი ასაკის მამაკაცის 2015 წლის საარსებო მინიმუმს - 160,2 ლარი [9, თ].

შექმნილი მდგომარეობის არსებითი გამოსწორებისათვის, უპირველესად, მიზანშეწონილია, რომ აქტიურად გატარდეს ეფექტიანი ანტიმონოპოლიური პოლიტიკა და ადგილობრივი მეწარმეობის სტიმულირების ზემოაღნიშნული წარმატებული 20-25 წლიანი სტრატეგია ყოველწლიური 10%-იანი ეკონომიკური ზრდით დაიგეგმოს (ბუნებრივია, შესაძლო კორექტირებებით მომავალში). ამასთანავე, დამატებითი პრიორიტეტული ხელშეწყობა ესაჭიროება ჩვენს ისედაც შედარებით ეფექტიან დარგებს [8], რათა მათი არსე-

ბითი დაწინაურების შედეგად მოხერხდეს ხანგრძლივი კრიზისის შედეგად ჩამორჩენილი, მაგრამ მოთხოვნადი სფეროების რეაბილიტაციაც ადგილობრივ მეწარმეობაში.

სათანადო ეკონომიკური ბაზის შექმნამდე დაუყოვნებლივ უნდა აღდგეს ე.წ. სოციალური გადასახადი, რამაც, საწყის ეტაპზე (დაახლოებით 5 წელი), ამჟამინდელი საშემოსავლო გადასახადის ფარგლებში მისი ნახევარი - 10% უნდა შეადგინოს. შემოსავლების ზრდის კვალობაზე, შესაძლებელი იქნება გავზარდოთ ხსენებული გადასახადი განვითარებული ქვეყნების საუკეთესო გამოცდილებებით. აქამდე, სოციალური გადასახადის გაუქმების მთავარ არგუმენტად ითვლებოდა კორუფციული ფონის არსებობა სოციალური დაცვის სისტემაში, მაგრამ კარგად უნდა გვახსოვდეს, რომ კორუფცია გაჭირვების ნაყოფია და მის გამო საჭირო ინსტიტუტების გაუქმება ყოველად დაუშვებელია. ასეთი მიდგომით, აქამდე, ისტორიულად კორუფციული მასშტაბებით ცნობილი საბაჟო, საგადასახადო და პოლიციური სტრუქტურებიც გაუქმდებოდა, მაგრამ ეს ყოველად დაუშვებელია და, კორუფციის აღმოფხვრის ნაცვლად, მხოლოდ და მხოლოდ სრულ ქაოსსა და დამატებით პრობლემებს გამოიწვევს. საჭირო სამსახურებს კი არ უნდა ვებრძოლოთ, არამედ, კორუფციას მათში.

ჩვენი აზრით, საყოველთაო სოციალური პენსიის სისტემა შრომით დამსახურებებს უნდა დაუკავშირდეს და პენსიის ზრდის განსაკუთრებით მაღალი კოეფიციენტები, მაღალრისკიანი შრომის ყოფილ სამართალდამცავ მოხელეებსა და განსაკუთრებით ხანგრძლივი საგანმანათლებლო ბაზის ჯანდაცვის მუშაკებთან ერთად, აუცილებლად მეცნიერულ კადრებზეც უნდა გავრცელდეს. მეცნიერება კაცობრიობის პროგრესის მთავარი საფუძველია, მაგრამ, კრიზისის პირობებში, ჩვენში ეს რატომღაც განსაკუთრებით დავივიწყეთ, რამაც, ხარჯების ეკონომიის ნაცვლად, მხოლოდ და მხოლოდ გაახანგრძლივა კრიზისი. აშშ-სა და სხვა განსაკუთრებით განვითარებულ ქვეყნებში შეუქცევადი ხასიათი აქვს მეცნიერთა მდგომარე-

ობის გაუმჯობესების მცდელობას და კანონზომიერია, რომ რაც მეტს ისწავლის ადამიანი, მით მეტი შემოსავალი უზნდება მას საშუალოდ, მ.შ. საპენსიო დაგროვებისათვის. მითუმეტეს, ნაყოფიერი შემოქმედებითი შრომის ადამიანები, როგორც წესი, ხშირ შემთხვევაში, საპენსიო ასაკშიც აგრძელებენ საქმიანობას, რისი შესაძლებლობაც მათ არ უნდა დაეუკარგოთ.

ერთგვარ დისკრიმინაციულ შეზღუდვად მიმანინა განსხვავებული მიდგომაც ქალბატონებისა და მამაკაცების საპენსიო ასაკზე. ქალბატონები საშუალოდ მამაკაცებზე მეტს ცოცხლობენ და რატომ უნდა ვუწესებდეთ მათ პირიქით 5 წლით ნაკლებ ზღვარს საპენსიო ასაკზე (60 წელი). ვფიქრობ, ამ შემთხვევაში, მიზანშეწონილია, თანასწორი მიდგომის დაწესება.

ცნობილია, რომ ხანდაზმული ადამიანების კვებითი რაციონის რაოდენობა და შეზღუდული სტრუქტურა არსებითად განსხვავებულია ახალგაზრდებთან შედარებით. მეკეთრად განსხვავებულ მიდგომებს საჭიროებს ხანდაზმულების მეურნალობაც და სამკურნალწამლო დანიშნულება, რაც, შესაძლოა, სასარგებლო იყოს ახალგაზრდისათვის, ზიანის მომტანი შეიძლება იყოს წლოვანისათვის. ამდენად, ვფიქრობ, ყოველმხრივ მოსახერხებელი იქნება ყველასათვის და მ.შ. მეურნალობის სპეციალიზაციის სრულყოფილი გაღრმავებისათვის, თუ მოხუცთათვის სამედიცინო-პროფილაქტიკური დაწესებულებების სპეციალიზებულ ქსელს მოვაწყოთ.

აღიარებული ფაქტია, რომ ხანდაზმულ ადამიანებს განსაკუთრებით იზიდავთ მიწის სამუშაოები და იმ პირობებში, როცა ქვეყნის მიწის სავარგულების მნიშვნელოვანი ნაწილი აუთვისებელია ან არასათანადოაა გამოყენებული, არსებობს იმის რეალური საშუალებები, რომ წლოვანი ადამიანები აქტიურად დაეუკავშიროთ სასოფლო-სამეურნეო მეწარმეობას, რაც მათ ბედნიერ ხანდაზმულობასაც არგებს და, დარწმუნებული ვარ, ახალგაზრდებსაც მეტად წაახალისებს და ეკოლოგიურად სუფთა ექსპორტსაც გაამრავლებს.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ჯანმრთელი სიბერე (რედაქტორი ზ. კორძაძე). - თბილისი, სამეცნიერო ფონდი „ქველმოქმედი“, 1999, 221 გვ.
2. ს. დალაქიშვილი და სხვები, საქართველოს ხანდაზმული მოსახლეობის საპენსიო უზრუნველყოფის საკითხები, სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „ექსპერიმენტული და კლინიკური მედიცინა“, თბილისი, 2014, 5, გვ. 9-12.
3. რ. ლორთქიფანიძე, სოციალური სტრატეგია და კონკურენცია. - საერთაშორისო რეცენზირებადი და რეფერირებადი სამეცნიერო ჟურნალი „სოციალური ეკონომიკა: XXI საუკუნის აქტუალური პრობლემები“, 2014, 3, გვ. 25-28.

4. რ. ლორთქიფანიძე, ჯანდაცვითი პერსონალის ადაპტირების შესახებ. - მედიცინისა და მენეჯმენტის თანამედროვე პრობლემები, 2014, 1, გვ. 81-87.
5. რ. ლორთქიფანიძე, მეცნიერება და კონკურენცია. - მეცნიერება და ცხოვრება, 2014, 2, გვ. 57-61.
6. რ. ლორთქიფანიძე, სიახლე საერთაშორისო კონკურენციის გაგებაში - რაციონალური კონკურენცია და მისი აუცილებლობა. - ახალი ეკონომისტი, 2014, 3-4, გვ. 29-33.
7. რ. ლორთქიფანიძე, კონკურენციისა და ეფექტიანობისათვის ჯანდაცვის რეფორმებში. - თბილისი, ჯანდაცვის მენეჯმენტი და სოციალური მედიცინა, საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალები, გამომცემლობა „გეომედი“, 2012, გვ. 13-15.
8. რ. ლორთქიფანიძე, ევროკავშირის ფორმულირების განვითარება და ეკონომიკური კონკურენციის კანონი. - ახალი ეკონომისტი, 2012, 1, გვ. 17-18.
9. ინტერნეტწყაროები (აღნიშნული წყაროების გამოქვეყნების შემდგომი მოსალოდნელი ცვლილებების გამო, წარმოდგენილი ინტერნეტწყაროები მოგვყავს ნაშრომის დებულებათა გააზრებისათვის აუცილებელი გამოქვეყნების პერიოდისათვის არსებული კონტექსტების ორიგინალებით):
 - ა) http://en.wikipedia.org/wiki/Retirement_plans_in_the_United_States
 - ბ) <http://www.pensionfundsonline.co.uk/content/country-profiles/usa/122>
 - გ) <http://pension.kiev.ua/pensref/intpract/USA.html>
 - დ) <http://ru.exrus.eu/Pensionnaya-reforma-Germanii-2014-goda-id53b53af5ae2015ab41cb048d>
 - ე) <http://ria.ru/spravka/20131106/975084128.html>
 - ვ) <http://www.npfe.ru/about/system/>
 - ზ) <http://psyera.ru/3875/prozhitochnyy-minimum-i-minimalnaya-zarplata>
 - თ) http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=178&lang=geo
 - ი) <http://gtuc.ge/?p=2511>
 - კ) http://ssa.gov.ge/index.php/index.php?lang_id=GEO&sec_id=378

The socio-economic factors of possibly healthy old age

Revaz Lordkipanidze

According of the author, after the crisis, old humans with rich experience of life first of all need in:

- 1) effective general pension system;
- 2) network of medical services' specific objects;
- 3) agro-industrial conditions of small business.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ნასყიდა ღარბუაშვილი
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

სტატიაში განხილულია საქართველოში დღეს არსებული ეკონომიური და სოციალური პრობლემები. ფულად საკრედიტო პოლიტიკის საკითხები და ფულის მიმოქცევაში არსებული პრობლემები. ხაზგაზღულია იმის შესახებ რომ არსებული ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგად პრაქტიკულად ქვეყნის ყველა სახის რესურსები მალ შორის ბუნებრივი რესურსები, შრომითი რესურსები, ფულად-საკრედიტო რესურსები და ა.შ., როგორ მუშაობს უცხო ქვეყნებზე და მათ ეკონომიკაზე. ყურადღებაა გამახვილებული და თეორიების სახითაა ჩამოყალიბებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის არსზე, კრედიტის საპროცენტო განაკვეთის განაკვეთის უდიდეს მნიშვნელობაზე და ა.შ.

არ მინდა დავიჯერო, რომ ყველაფერი მიზანმიმართულად ხდება და ქვეყანა და მისი მოსახლეობა განწირულია. თუმცა ის სქემები და სისტემები რაც ჩვენ ქვეყანაში ამ ბოლო ხანებში დაინერგა და მოქმედებს, ბადებს სერიოზულ ეჭვს, რომ ეს ყველაფერი შემთხვევით არ ხდება.

დავიწყოთ იმით, რომ მოსახლეობას მუდმივად არწმუნებენ იმაში, რომ საბჭოთა წყობა არა ადამიანური და საშინელი რეჟიმის მქონე არადემოკრატიული წყობა იყო; საბაზრო ეკონომიკა უფრო ეფექტური ეკონომიკაა, ვიდრე გეგმიური ეკონომიკა და ა. შ.; იქმნება ისეთი შთაბეჭდილება, რომ მიზანმიმართულად მიმდინარეობს ზიზღისა და შეურიგებლობის დანერგვა იმ წყობის მიმართ. ეს თემა ცალკე განხილვის საგანია. ერთი კი ფაქტია, რომ კომუნისტურმა რეჟიმმა ქვეყანა „ბართ და თოხით“ ჩაიბარა და 70 წელიწადში ინდუსტრიულად განვითარებული ქვეყანა დატოვა. ყოველგვარ ფანტაზიის ზღვრებს სცდება, ის რაც კომუნისტებმა ისტორიულად მცირე დროის განმავლობაში ააშენეს და დატოვეს. დამოუკიდებლობის მიღებიდან 20 წელიწადში „ჰკვიანური“ მართველობების მოქმედებების შედეგად ქვეყანა მთლად გაპარტახდა და განვითარებადი ქვეყნების სიაში აღმოჩნდა. ინდუსტრიულად განვითარებული „ბარისა და თოხის“ დონეზე დავდა. კომუ-

ნისტური „რეჟიმის“ დროს არავინ შიმშილობდა, არავინ იღუპებოდა, იმის გამო რომ არ ქონდა წამლის ან ოპერაციის ფული, მოსახლეობის აბსოლუტური უმრავლესობა დასაქმებული იყო, იყო სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული, ხალხისთვის კი უფასო სწავლება, უფასო ჯანდაცვა, უფასო ბინები და ა.შ. ხშირად გავიგონებთ, რომ ჩვენ დაპყრობილები ვიყავით; მართალია ქვეყანაში გაჭირვებაა მაგრამ სამაგიეროთ თავისუფლები ვართ და ა.შ.

გაჭირვებაც არის და გაჭირვებაც, ქვეყანაში სადაც მოსახლეობის ნახევარი სიღატაკის ზღვარს მიღმაა, ოფიციალური სტატისტიკით 79000 ბავში შიმშილობს, ყოველწლიურად 300 ბავში შიმშილით იღუპება, 1,7 მლნ. ადამიანი უცხოეთშია გადახვეწილი ლუკმაურის საძებნელად, გამოკითხვებით ქვეყანაში დარჩენილი მოსახლეობის 66%-ს კი ქვეყნიდან წასვლა უნდა ამის საშუალება რომ ქონდეს, 1 000 000 კაცზე მეტი გადახდის უუნაროა და ბანკების შავ სივრცეშია შეტანილი, ეს უკვე გაჭირვება აღარ არის, ამას ერის ეკონომიკური, გნებათ სოციალური გენოციდი ქვია.

ამას ქვია დამოუკიდებლობა? ამისთვის ვიბრძოდით?

ვისაც ქვეყნის დამოუკიდებლობა ასე წარ-

მოუდგენია მინდა მათ შევახსენო აქსიომური ჭეშმარიტება:

სახელმწიფო იძენება იმისათვის, რომ ის საკითხები რაც არ შეუძლია ცალკე აღებულმა ადამიანმა გადაწყვიტოს, გადაწყდეს და დაიკლიოს კოლექტიური ძალისხმევით ანუ მივიღოთ ის სიკეთეები რაც ცალკე აღებულ ადამიანს დამოუკიდებლად არ შეუძლია.

მაგალითად თავდაცვა, სოციალური დახმარება, იდენტურობის შენარჩუნება და ა.შ. ამ მიზნებისათვის ქვეყნის მოსახლეობა გაიღებს გარკვეულ თანხებს საერთო მიზნების განსახორციელებლად. ამ თანხებით (ბიუჯეტით), საერთო მიზნების განსახორციელებლად მოსახლეობა ქირობს ადამიანთა გარკვეულ ჯგუფს და ქმნის:

- მთავრობას, რომელიც მართავს პოლიტიკურ, კულტურულ და სამეურნეო პროცესებს;
- საკანონმდებლო ორგანოს, რომელიც ქმნის კანონებს და აღგენს საერთო „თამაშის“ წესებს;
- სასამართლოს, რომელიც იცავს კანონებს და საერთო „თამაშის“ წესებს და ა.შ.

მთავრობა ზრუნავს საკუთარი მოსახლეობის დაცვაზე და კეთილდღეობაზე. ამრიგად სახელმწიფო იქმნება იმისათვის, რომ შექმნას ადამიანის არსებობის და განვითარებისათვის აუცილებელი და საჭირო პირობები, საარსებო გარემო. როცა ზემოთ აღნიშნული პირობები ირღვევა, ასეთი სახელმწიფოს არსებობას აზრი ეკარგება და იგი განწირულია.

რა გამოდის დაპყრობილები ვიყავით და ქვეყანა წარმატებულად ვითარდებოდა, დამოუკიდებლობა მივიღეთ და ქვეყანა გაპარტახდა, განადგურდა. მაშ რაშია დამოუკიდებლობის ხიბლი?

ვაართ კი დამოუკიდებლები? - არა.

ჩვენ მივიღეთ პოლიტიკური (ფორმალური, ფიქტიური) დამოუკიდებლობა და მასთან ერთად ეკონომიკური ექსპანსია. ეკონომიკური ექსპანსია ქვეყნების დაპყრობისა და დამონების ახალი, ეშმაკური, ბევრად უფრო საშიში, ცვიერი და სახიფათო ფორმაა, ვიდრე იარაღის ძალით ქვეყნის დაპყრობა. თანამედროვე სამყაროში ჯარი და იარაღი ქვეყნების დასაპყრობად აღარ გამოიყენება. მათი დანიშნულებაა ქვეყნის სიძლიერის “იმიჯის” შექმნა და იმ ქვეყნების წინააღმდეგ მათი გამოყენება და მორჩილებაში მოყვანა, რომელთა ეკონომიკური ექსპანსია ვერ ხერხდება და გლობალური სამყაროს „თამაშის“ წესებში არ ჯდება.

ეკონომიკურად ქვეყნის დაპყრობა ხდება ფინანსური ინსტიტუტების გამოყენებით. სისტემა უაღრესად დახვეწილი და სასტიკია. პრინციპი მარტივია: მაქსიმალურად დაკარგოს ქვეყანამ

ეკონომიკური პოტენციალი, ჩაეფლოს ვალებში და ვალების მომსახურების მოტივით მაქსიმალურად იქნეს გამოყენებული ეკონომიკური, ბუნებრივი და სხვა რესურსები “დამყროფთა” სასარგებლოდ.

როგორ ხდება ამის მიღწევა?

თუ ხატოვნად შევადარებთ ფული ისეთივე ფუნქციას ასრულებს ეკონომიკაში, როგორც სისხლი ადამიანის ორგანიზმში. სისხლის მეშვეობით ხდება ორგანიზმში სხვადასხვა ორგანოების კვება სხვადასხვა კომპონენტებით. ამ კომპონენტებს სისხლი იღებს: ფილტვებიდან ჟანგბადს; კუჭიდან ცილებს, ცხიმებს, ნახშირწყლებს და ა.შ. სისხლსვე გამოაქვს სხვადასხვა ორგანოებიდან ნარჩენები. ამავე დროს ღვიძლის მეშვეობით ხდება თავად სისხლის გაწმენდა და გამომუშავება. თუ სისხლის მოცულობა შემცირდა, ორგანიზმი არასტაბილურად იწყებს მუშაობას. სისხლის მნიშვნელოვანი დანაკარგის შემთხვევაში კი ორგანიზმი კარგავს ფუნქციონირების უნარს და კვდება.

ზუსტათ ასევეა ეკონომიკაში ფული.

თუ ფულის მასა არ შეესაბამება ეკონომიკის არსებულ დონეს და მის კოტინენტური ბანკოთმარების შესაძლებლობას, ეკონომიკა სტაბილურად არ ვითარდება.

თუ ფულის მასა კრიტიკულია ეკონომიკა არასტაბილური ხდება და იწყება ეკონომიკის ვარდნა (დაცემა).

ეკონომიკის ვარდნა იწვევს ფულის ინფლაციას. ეს იბივი რაც ბრუნვაში ფულის მასის შემცირება, ვინაიდან ფულის იბივი მასა, მომსახურებას უწევს უფრო ნაკლებ, შემცირებულ პროდუქციას. ეს თავის მხრივ იწვევს ეკონომიკის კიდევ უფრო მეტ ვარდნას და ა.შ. ასე ხდება როცა არ არის მყარი კავშირი ეკონომიკასა (ეკონომიკის რეალურ სექტორსა) და ფულად სექტორს შორის. კავშირის პრინციპი შემდეგია ეროვნული პროდუქცია ამჟამებს ეროვნულ ვალუტას, ეროვნული ვალუტა ამჟამებს ეროვნულ ეკონომიკას.

რა შეიძლება ასეთ ვითარებას დაუპირისპიროთ?

გავიხსენოთ ადამიანის ორგანიზმი. თუ სისხლის მოცულობა არ შეესაბამება საჭირო ნორმას, ხდება ორგანიზმში სისხლის გადასხმა. ხოლო თუ ორგანიზმში ჭარბი რაოდენობის სისხლი წარმოიშობა, ხდება სისხლის გამოშვება, ესეც თავისებური მკურნალობაა. ეკონომიკის სწორად მართვისათვის კი საჭიროა მოქნილი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა.

ბვამჟს თუ არა მოქნილი ფულად-საკრედიტო-

მოკლე პასუხია: არ ბვამქს.

უცხოური ფინანსური ინსტიტუტების მოთხოვნით ქვეყანაში ტარდება მკაცრი მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკა.

ეს კი ნიშნავს მაღალ გადასახადებს და მინიმალურ ფულის მასას.

ეს არის სწორედ ეკონომიკის განადგურების ფორმულა.

როგორ ხდება ფულის შეტანა ბრუნვაში ანუ ფულის მასის გაზრდა?

არსებობს ბრუნვაში ფულის მასის გაზრდის რამდენიმე საშუალება:

1. სახელმწიფოს მიერ ფულის გაყიდვა ანუ კრედიტით გაცემა

2. სახელმწიფოს მიერ ბიუჯეტის დეფიციტის დაფინანსება.

3. სახელმწიფოს მიერ ადგილობრივ საეკონომიკურ ბაზარზე უცხოური ვალუტის შესყიდვა. ფულის კრედიტით ბაცემა, სწორედაც რომ ფულის გაყიდვა, რომლის დროსაც გაყიდული საქონლის (კრედიტით) ბაცემული ფულის) მთლიანი ღირებულების ამოღება, მოგების (პროცენტის) ჩათვლით, გარკვეული დროის შემდეგ ხდება.

ეს ისეთივე პროცესია, როგორც ნებისმიერი სხვა ეკონომიკური საქმიანობა. მაგალითად, წარმოებაში შეიძლება ნედლეული და მასალები, მზადდება პროდუქცია და ხდება რეალიზაცია. ანუ ხდება ეკონომიკურ საქმიანობაში ფულის ჩადება და გარკვეული დროის შემდეგ მოგებით ამოღება. ასევე ხდება ვაჭრობაში და ეკონომიკის სხვა სფეროებში. ესაა ეკონომიკური საქმიანობის ციკლი.

სახელმწიფოს მიერ ფულის გაყიდვის დროს მნიშვნელოვანია საპროცენტო განაკვეთი. საპროცენტო განაკვეთი ფულის გაყიდვის დროს დამატებულ ღირებულებას წარადგენს, რომლის თითქმის მთლიანი ნაწილი გაყიდვით მიღებული მოგებაა.

როცა სახელმწიფოს მიერ გასაყიდი ფულის საპროცენტო განაკვეთი იზრდება ანუ ფული ძვირდება ბაზარზე ფულზე მოთხოვნილება იზრდება, ასეთ დროს ალბილი აქვს ძვირი ფულის პოლიტიკას.

ამ შემთხვევაში ინფლაცია მოთოკილია, მაგრამ ეკონომიკური ზრდა ფერხდება ვინაიდან საკრედიტო რესურსების სიძვირის გამო არაეფექტური ხდება კრედიტის აღება და ეკონომიკური საქმიანობის დაწყება ან გაფართოება.

როცა სახელმწიფოს მიერ გასაყიდი ფულის

საპროცენტო განაკვეთი მცირდება ანუ ფული იაფდება ბაზარზე ფულზე მოთხოვნილება იზრდება, ასეთ დროს ალბილი აქვს იაფი ფულის პოლიტიკას.

ამ შემთხვევაში მოსალოდნელია ინფლაცია, მაგრამ სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის შემთხვევაში შესაძლებელია ეკონომიკური აქტივობის გაზრდა და ინფლაციის მოთოკვა. ასეთ პირობებში ეკონომიკა ვითარდება ვინაიდან საკრედიტო რესურსების სიიაფის გამო ეფექტური ხდება კრედიტის აღება და ეკონომიკური საქმიანობის გაფართოება.

სახელმწიფო ბრუნვაში ეროვნული ვალუტის (ფულის) ახალი მასის შეტანის ბუნებრივი მონოპოლისტია. ამავე დროს სახელმწიფო ფულის “მწარმოებელია” ანუ ფული “სახელმწიფოს პროდუქტია”. სახელმწიფო რაც ურო ძვირად გაყიდის ფულს კომერციულ ბანკებზე მით უფრო ძვირად მიეწოდება სხვა ფირმებს და საბოლოო მომხმარებელს.

სახელმწიფოს მიერ გაცემული კრედიტის საპროცენტო განაკვეთი 8-15 %-ი იყო. (სებ-ის 2008-2009 წლის მონაცემებით) ასეთ დროს კომერციული ბანკები კრედიტებს 18-45 % სარგელოთ (მოგებით) გასცემენ.

თუ ქვეყანაში გატარებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგად, ფულის გაყიდვით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შემჩნით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, ბრუნვაში არსებული ფულის მასა მთლიანად გადადის და ბრუნავს ეკონომიკის ფინანსურ სექტორში (საბანკო სექტორი, მომსახურება, ვაჭრობა).

თუ ქვეყანაში გატარებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგად, ფულის გაყიდვით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შემჩნით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, ეკონომიკის რეალური სექტორის მუშაობა და ეკონომიკის განვითარება შეუძლებელია.

როდესაც ფულის გაყიდვით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შემჩნით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, სახელმწიფოს ნებისმიერი მცდელობა აამუშაოს ეკონომიკის რეალური სექტორი (მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა) მისი დარბები და სფეროები, შედეგს არ მოიტანს.

რეალური ეკონომიკის ამუშავების არა ერთი მცდელობა წარუმატებელი იყო, არის და მომავალშიც აბსოლუტური მარცხით დამთავრდება,

ვინაიდან ფული, ეკონომიკური კანონზომიერებებიდან გამომდინარე ეკონომიკის რეალური სექტორიდან “გარბის” ეკონომიკის ფინანსურ სექტორში.

თუ ქვეყანაში ბატარეული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგად, ფულის ბაჟიფიციტით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შემხმით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, სახელმწიფო, სახელმწიფოს ფული (საბიუჯეტო სახსრები) რეალურ სექტორში რომც ჩაღოს იგი ყველა შემთხვევაში (აღრე თუ მოგვიანებით) მაინც გადავა ეკონომიკის ფინანსურ სექტორში.

სწორი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა, ქვეყნის ეკონომიკური ბანკოთარების, ეკონომიკური და სოციალური პრობლემების გადაწყვეტის, აუცილებელი და უმნიშვნელოვანესი წინა პირობაა.

მკაცრი მონეტარული პოლიტიკის დროს, სახელმწიფოს მიერ ფულის ყიდვა-გაყიდვა მკვეთრად შეზღუდულია და პრაქტიკულად არ ხდება. ასეთ დროს ფული განსაკუთრებულად ძვირდება.

ასეთ შემთხვევაში ბაზარზე ნებისმიერი ახალი ეკონომიკური სუბიექტის გამოჩენა ან არსებული სუბიექტების მიერ ეკონომიკური აქტივობის გაზრდა განაპირობებს სხვა სუბიექტების ეკონომიკური აქტივობის შემცირებას ან ზოგი მათგანის გაჩერებას.

მცდარია იმის მტკიცება, რომ არსებული ფულის მასა მომსახურებას გაუწევს ბაზარზე ახლად შემოსული ეკონომიკური სუბიექტების დამატებით დამზადებულ პროდუქციას და გაიზრდება ფულის ბრუნვის სიჩქარე.

ფულის ბრუნვის სიჩქარე პირდაპირ დამოკიდებული არაა ფულის მასაზე და მას განაპირობებს ეკონომიკური სუბიექტების საქმიანობის, ეკონომიკური ციკლების ხანგრძლივობა.

შეუძლებელია, რომ ბაზარზე ახალი სუბიექტის შემოსვლით, დანარჩენი ეკონომიკური სუბიექტების ეკონომიკური ციკლების ხანგრძლივობა შემცირდეს და ეკონომიკური ზრდა მოხდეს ფულის ბრუნვის ზრდის ხარჯზე.

ასეთ დროს ეკონომიკა სტაგნაციურ მდგომარეობაშია და ნაკლები ფული იხარჯება ეკონომიკის განვითარებაზე

ფულის მწვავე დეფიციტის პირობებში მკვეთრად იზრდება საკრედიტო რესურსის საპროცენტო განაკვეთი. გაეიხსენოთ პერიოდი როცა წლიური საპროცენტო განაკვეთი 300-360 პროცენტს აღწევდა (1993-1994 წ.წ.). ასეთი სახის საკრედიტო

რესურსი კი ემსახურება ქვეყნის ეკონომიკის და სოციალური ინფრასტრუქტურის ნგრევას.

მაშინაც და დღესაც, როდესაც ვამბობ რომ მაშინდელმა ფულად-საკრედიტო პოლიტიკამ მოსპო და გაანადგურა ეკონომიკის რეალური სექტორი, ძარხნები და შაბრიკები, სწორედ ის მძონდა და მაქვს მხელმწიფოებში რისი ანალიზიც ცოტა ხანში ამ სტატიაში გავაკეთე. თუმცა მაშინ ყველა ექსპერტი, ყველა ეკონომიკის დოქტორი და სპეციალისტი, მთელი ძართული ეკონომიკური საზოგადოება, იშვიათი გამონაკლისების გარდა, წარმატებულ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაზე ლაპარაკობდა.

დღესაც ექსპერტების, ეკონომიკის სპეციალისტების და მეცნიერების დიდი ნაწილი მიიჩნევს რომ ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა წარმატებულია. საგალუტო ფონდი ხომ ყოველ ჩამოსვლაზე “აღფრთოვანებას და აღტაცებას” გამოხატავს ჩვენს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაზე.

საგალუტო ფონდი იძლეოდა გარკვეულ კრედიტებს ძალიან დაბალ პროცენტში, კონკრეტული მიზნობრივობით, ძირითადად სოციალური პრობლემების მოსაგვარებლად. იმავდროულად მსოფლიოს განვითარებისა და რეკონსტრუქციის ბანკი იძლევა დაბალ პროცენტთან კრედიტებს ინფრასტრუქტურის (გზები, წყალგაყვანილობა, გაზგაყვანილობის და ა. შ.) განვითარებისათვის და არანაირი დახმარება არ ხდება ეკონომიკის რეალური სექტორის გადასარჩენად, უფრო მეტიც ქვეყნის ბიუჯეტს კატეგორიულად უკრძალავენ რაიმე ფორმით ეკონომიკაში მონაწილეობის მიღებას, რეგულირების, სუბსიდირების ან სხვა მიზნებისათვის. ისინი ამას მარტივად ხსნიან, დაუშვებელია საბაზრო ეკონომიკაში მთავრობის ჩარევა. თუმცა, როცა ამერიკის ეკონომიკას გაუჭირდა 2009 წელს ბარაკ ობამას მთავრობამ დაუყოვნებლივ გამოყო ეკონომიკის დასახმარებლად არნახული თანხა 1,27 ტრილიონი დოლარი. ანალოგიურად მოიტყვნენ სხვა განვითარებული ქვეყნებიც ამ დროს არავის გახსენებია, რომ ამერიკაშიც თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკაა და ასეთი ჩარევა დაუშვებელია.

კარბად დავაკვირდეთ რასთან გვაქვს საქმე. პრაქტიკულად ფული ყველგან იღება და არცთუ ცოტა, გარდა ეკონომიკის კვლავწარმოების სექტორებისა (სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა). ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ვიდრე იმ ვალებს, რომელთა გასტუმრებაც წინასწარ ცნობილია რომ ვერ მოხდება. გაუსტუმრებელი ვალების მომსახურებას ახალი ვალებით ვახდენთ. ასე და ამრიგად ვალები იზრდება მილ-

ახალი ეკონომიკა THE NEW ECONOMIST

იარღობით, რომელთა გასტუმრების პერსპექტივაც სულ უფროდა უფრო ვცირდება. ამის შემდგომ მავანისა და მავანის კეთილ ნებაზეა დამოკიდებული როდის რას გავვიკეთებს და როდის რას გვიზავს. მოგვთხოვს ქვეყნიდან ხე-ტყეს გაიტანენ, მოგვთხოვს ჯვართის გატანაზე მათთვის სასურველ კანონს მიგვაღებინებენ, მოგვთხოვს მიწების გაყიდვის კანონის მიღებას გვაიძულებს, თუ საჭიროა რუსეთს ან სხვა ქვეყანას დაგვაპირისპირებს, გავვიყალბებენ არჩევნებს და დასკვნას დაგვიწერენ, რომ მიუხედავად დარღვევებისა ყველაფერმა კარგად ჩაიარა, ამაზეც უნდა გავწუმდეთ და თავი დავუქნიოთ, უნდათ ერაყში გვაომებენ და უნდათ ავღანეთში.

ყველაფერს რეალურად ულტიმატუმის სახე აქვს, დოკუმენტალურად კი რჩევებისა და რეკომენდაციების. თუ “რჩევებსა და რეკომენდაციებს” არ შეასრულებ, სულ მალე აღმოჩნდება რომ მილიარდობით ვალი ერთბაშად გვაქვს გასასტუმრებელი და არავითარი რესტრუქტურისაცა და არავითარი გადაგადება არ მოხდება. თუ “რჩევებსა და რეკომენდაციებს” შეასრულებ ყველაფერი შესაძლებელია და მომდევნო “სულის ამოხდამდე” ცოტახანი გვაცოცხლებენ. ეს ყველაფერი კეთდება ვითომდა თავისუფალი და დემოკრატიული სახელმწიფოს ასაშენებლად, სინამდვილეში კი ნერგავენ “მონობას დემოკრატიის მანტიით”.

აქვს თუ არა ადგილი მონობას?

მოსახლეობის დიდი ნაწილი არსებული გაუსაძლისი ეკონომიკური მდგომარეობიდან თავის დაღწევას უცხოეთში სამუშაოს შოვნით ასეურსებს.

მათი უდიდესი ნაწილი უცხოეთში არაღეგალები არიან. სამსახურებშიც არაღეგალურად მუშაობენ, შიდა მოსამსახურებლად ან მიმღე სამუშაოზე. ერთი და იგივე სამუშაოზე არაღეგალების ანაზღაურება ბევრად უფრო ნაკლებია, ვიდრე ამ ქვეყნის მოქალაქეებისა. იმის გამო რომ არაღეგალები არიან მათზე არ ვრცელდება ამ ქვეყნების შრომის კანონმდებლობა და სოციალური გარანტიები. სწორედ იმიტომ რომ მათზე არ ვრცელდება შრომის კანონმდებლობა და სოციალური გარანტიები, ეს ხალხი ფაქტიურად მონების მდგომარეობაში არიან, იმ განსხვავებით რომ საკუთარ ქვეყანაში არსებული უმძიმესი ეკონომიკური მდგომარეობის გამო იძულებულნი არიან საკუთარი ნებით დათანხმდნენ მონურ მდგომარეობაში ყოფნას. დიას, ეს არის სწორედ მონობა, სადაც მონას, მონურ შრომას მონათმფლობელი კი არა, საკუთარი ქვეყნის არაფრის მაქნისი ხელისუფლება აიძულებს.

არ შეიძლება არ ავღნიშნოთ კიდევ ერთი რამ: „დემოკრატიული“ სამყარო კატეგორიულად ითხოვს ჩვენგან საბაჟო კანონმდებლობების ლიბერალიზაციას. თანამედროვე სამყაროში მთელ მსოფლიოში საქონელი თავისუფლად უნდა გადაადგილდებოდეს და არ უნდა ექმნებოდეს რაიმე სახის დაბრკოლებები. მაგრამ აქ იკვეთება ერთი ძალიან საინტერესო საკითხი. ადამიანს, რომელიც უმუშავარია და მუშაობის დაწყება უნდა წარმოადგენს სამუშაო ძალას და ბაზარზე ისეთივე საქონელს როგორც ნებისმიერი სხვა საქონელი. ისმის კითხვა: რატომ ექმნება დაბრკოლებები ამ სახის საქონელს ერთი ქვეყნიდან მეორეში გადასვლის დროს?, არსებული შეთანხმებების პირობებშიც კი თუ ადამიანი უცხოეთში მიდის სამუშაოს საძებრად მას დაბრკოლებები არ უნდა ექმნებოდეს. თუცა სრულიად საწინააღმდეგო რეალობა გვაქვს: ამ საქონლის წინააღმდეგ დასავლეთის განვითარებული ქვეყნები უმნიშვნელოდეს პოლიტიკურ და საკანონმდებლო გადაწყვეტილებებს იღებენ. ხელის შეწყობის მაგივრად ყველაფერს აკეთებენ რომ ეს საქონელი თავიანთ ბაზარზე არ დაუშვან.

რამდენად შეესაბამება ეს ვითარება დემოკრატიისა და თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებს? ადამიანის უფლებების დეკლარაციას?

დღეს ბევრს ლაპარაკობენ საერთაშორისო ტრეფიკინგზე. ყველა ქვეყანა თითქოს და ებრძვის ამ დანაშაულს. სინამდვილეში კი თვითონ ამ ქვეყნების მთავრობები თავიანთი გადაწყვეტილებებით ქმნიან იმ გარემოს, რომელშიც ტრეფიკინგი ყვავის. დამიანებს, რომ ქვეყნებს შორის თავისუფალი გადაადგილების საშუალება ქონდეს და ამ ქვეყნებში ოფიციალურად დასაქმება შეეძლოს, ტრეფიკინგის საფრთხეც აღარ იქნებოდა.

ცალკე უნდა აღინიშნოს საბაზრო ეკონომიკის ფექტურობა. თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკის მომხრეები თვლიან, რომ ეს მოდელი განსაკუთრებით მისი რადიკალური ფორმა “ეკონომიკური განვითარების მონეტარული მოდელი” ყველაზე ფექტურია და სწორედ ამიტომ არ საჭიროებს ჩარევას. ის რომ “თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკა” ყველაზე ფექტურია, ძალიან დიდი მითია და სხვა არაფერი. ასეთი არაფექტური და უყაირათო ეკონომიკა არ არსებობს. ამის უამრავი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. მაგალითად დღეს საქართველოში უამრავი მშენებლობაა განერებული, ამ მშენებლობებში კი მილიარდობით თანხებია ჩადებული. რა გამოდის? მილიარდობით თანხის ქონება გაყინული და გამოუ-

სადეგარია. კიდევ ერთი მაგალითი, ერთ ქუნაზე უამრავი მაღაზიაა (ქვეყანა ფაქტიურად ერთ დიდ ქარვასლადაა ქცეული) თვითოეულ მათგანს ათი ათასობით, ზოგს კი მილიონობით ლარის, პრაქტიკულად ერთიდაიგივე პროდუქცია უღაგია, მაშინ, როდესაც ერთ ქუნას ერთი ან ორი მაღაზია თავისუფლად, პრობლემების გარეშე მოემსახურებოდა. ამ შემთხვევაში არაეფექტურად მუშაობს ფულადი სახსრები რომლებიც ამ მაღაზიებშია ჩადებული, არაეფექტურად გამოიყენება ფართები, არაეფექტურად გამოიყენება შრომითი რესურსები და ა.შ. თავისუფალ საბაზრო ეკონომიკაზე კიდევ მრავალი მაგალითის მოყვანა შეიძლება უფრო ღრმა და საფუძვლიანი ანალიზით.

კომერციული კრედიტები თავდაპირველად, მაინამ საქართველოში არსებულ ქარხნებს მუშაობის პოტენციალი ჰონდა, არ შემოდიოდა. სამაგიეროდ XXI საუკუნის დასაწყისში მილიარდობით კომერციული კრედიტი შემოვიდა. მაშინ როცა საქართველოში არსებული ქარხნები და ფაბრიკები უკვე გაპარტახებული და მიწასთან გასწორებული იყო. ვის ხმარდება ეს კრედიტები? პასუხი: უცხოურ კომპანიებს რომლებსაც ქვეყანაში თავიანთი პროდუქცია შემოაქვს.

როგორ ხმარდება?

დღეს საქართველოში კრედიტები იოლად გაიცემა სხვადასხვა საქონლის განვადებაზე. იმის გამო, რომ საყოფაცხოვრებო დანიშნულების პროდუქციას ჩვენ არაფერს ვაწარმოებთ ამ კრედიტების თითქმის 100 % მთლიანად ხმარდება იმპორტული პროდუქციის შექმნას, ეს კი ძალიან ცუდად, დამანგრეველად მოქმედებს ქვეყნის ეკონომიკაზე.

განვიხილოთ მარტივი მაგალითი ავტომანქანის გაყიდვა, კრედიტის გარეშე რომ ხდებოდეს ცოტა თუ ვინმე მოახერხებდა ძვირად ღირებული მანქანის შექმნას მაგალითად წელიწადში პირობითად ვთქვათ 100 კაცი, დაეუშვათ მანქანის ღირებულება შეადგენს 50 000 დოლარს. ესე იგი ამ შემთხვევაში ქვეყნიდან გავიდოდა სავარაუდოდ 4 000 000 დოლარი, ადგილობრივი გამყიდველის მოგების და სხვა ხარჯების გათვალისწინებით.

განვადებით გაყიდვის შემთხვევაში რეალიზებული მანქანების რაოდენობა მკვერად იზრდება დაეუშვათ პირობითად 1000 მღე. ამ შემთხვევაში ქვეყნიდან გავა 40 000 000 დოლარი და დაფინანსებას უცხოური საავტომობილო ქარხნები მიიღებენ. ყველა სხვა საქონელზე ანალოგიური ხდება.

საქართველოში იმპორტ-ექსპორტის ბალანსი უარყოფითია და 9,0 მლრ. დოლარს აჭარბებს. ეს

იმას ნიშნავს, რომ ყოველწლიურად ჩვენი, საქართველოს მოსახლეობის ფინანსური რესურსებით უცხოეთში ვქმნით დაახლოებით 300 000 საშუალო ანაზღაურებად სამუშაო ადგილს. შემოსული იმპორტული პროდუქციის დიდი ნაწილი, სწორი ეკონომიკური პოლიტიკის შემთხვევაში, საქართველოში შეიძლება გაკეთდეს და აქ შეიქმნას 100 ათასობით სამუშაო ადგილი.

როგორც ვხედავთ არსებული საბანკო და ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგად ქვეყნის საკრედიტო რესურსები უცხოეთის ქარხნების დაფინანსებაზე მუშაობენ, თანაც საუკეთესო დაფინანსებაზე, როცა ფინანსური ნაკადები შემოდის პროდუქციის რეალიზაციის გაზრდის შედეგად. ნებისმიერი უცხოური კომპანია ათასგვარ საშუალებას მიმართავს, მილიონებს ხარჯავს პროდუქციის რეკლამირებაზე, რომ გაზარდონ პროდუქციის რეალიზაცია. საქართველოს ეროვნული ბანკი (სებ) კი თავისი უსუსური, ქვეყნისთვის დამანგრეველი, ფულად-საკრედიტო პოლიტიკით უანგაროდ ეხმარება უცხოურ კომპანიებს ამ საქმეში.

საინტერესოა საიდან ხდება უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის 9,0 მლრ. დოლარის დაფინანსება. ეროვნული ვალუტის შედარებით მყარი კურსი და ქვეყნის საგარეო სავალუტო რეზერვების სტაბილური ზრდა, ცალსახად მიანიშნებს იმაზე, რომ ქვეყნის საგარეო ბალანსი პროფიციტულია. ჩემი ანალიზით ეს ის თანხაა რომელსაც უცხოეთში გასული ჩვენი თანამემამულეები ყოველწლიურად აგზავნიან საკუთარი ოჯახების დასახმარებლად და რომლის აღრიცხვაც არ არსებობს და ვერც იარსებებს მანამ, სანამ არ მოხდება უცხოეთში გასული თანამემამულეების შემოსავლების გადასახადებიდან განთავისუფლება.

საქართველოს ეროვნულ ბანკს უცხოეთის ბანკებში ჩადებული აქვს დაახლოებით 2,7 მლრ. დოლარი საგარეო სავალუტო რეზერვის სახით. ეს სახსრებიც უცხო ქვეყნების ეკონომიკაზე მუშაობს.

ხედავთ რა ხდება, ყოველწლიურად უცხო ქვეყნების ეკონომიკაში არა პირდაპირ 11,7 მილიარდ დოლარის ინვესტირებას ვახდენთ. ჩვენ კი სხვაგან დავექმებთ ინვესტიციებს.

ფულის ნაკადებთან მიმართებაში კიდევ ერთი საკითხი უნდა განვიხილოთ: რა უკეთესია კრედიტების მოზიდვა თუ ინვესტიციების მოზიდვა? ამ კითხვაზე ყველა დაუფიქრებლად გეპასუხობს: ინვესტიცია. ანალიზი კი გვიჩვენებს, რომ საკითხი ასე მარტივი არაა.

ინვესტიციის მოზიდვის დროს, ინვესტორს ქვეყ-

ნიდან ყოველწლიურად მოგების სახით 20-25% გააქვს, ჩვენნი მაღალი რისკის ქვეყნიდან კი 35-40 და მეტი პროცენტი გადის. ესე იგი საშუალოთ 1 000 000 000 დოლარი ჩადებული ინვესტიციიდან, ყოველწლიურად ქვეყნიდან გადის 250 000 000 დოლარის სავალუტო რესურსი. აღარაფერს ვამბობთ სხვა შედეგებზე, გაყიდული მიწები, ტყის მასივები, ბუნებრივი სიმდიდრეები და ა.შ. გარდა ამისა ეკონომიკური კრიზისის დროს შეიძლება ინვესტორებმა ერთდროულად მონდომონ ინვესტირებული თანხების სრულად გატანა ასეთ შემთხვევაში ქვეყნის ეკონომიკას შეიძლება სრული განადგურება დაემუქროს. ამის მაგალითად სამხრეთ კორეა გამოდგება. 1998 წელს აზიის ეკონომიკური კრიზისის დროს ინვესტორებმა სამხრეთ კორეიდან ინვესტიციების გატანა დაიწყეს. გასატანი ფულადი სახსრების მოცულობა კორეის მთავრობის დათვლით ასობით მილიარდ დოლარს შეადგენდა და კორეის ეკონომიკას სრული ჩამოშლით ემუქრებოდა. კორეის მთავრობამ მოსახლეობას აუხსნა შექმნილი მდგომარეობა და ხალხს მიმართა თხოვნით, ვისაც რითი შეეძლო დახმარებოდა საკუთარ ქვეყანას. მოსახლეობამ არნახული მოქალაქეობრივი პოზიცია გამოავლინა და ყოველმა მათგანმა მაქსიმუმი გაიღო საკუთარი ქვეყნის ეკონომიკის გადასარჩენად და კრიზისის დასაძლევად.

სულ სხვა ვითარება გვაქვს კრედიტების შემთხვევაში. ეკონომიკური, პოლიტიკური და სხვა სახის კრიზისები კრედიტის დაბრუნებაზე პირდაპირ არ მოქმედებს. უცხოური კრედიტების წლიური პროცენტი კი როგორც წესი 3-5% არ აღემატება. მარტივი მათემატიკით შეგვიძლია დავადგინოთ რომ ქვეყნიდან გასატანი პროცენტის და ძირის ოდენობა ჯამში ნაკლებია ვიდრე ანალოგიური თანხის ინვესტირების შემთხვევაში გასატანი მოგების ოდენობაა. მაგალითად 1 000 000 000 დოლარის 10 წლის ვადით კრედიტით აღების დროს 5%-იანი წლიური განაკვეთის შემთხვევაში, პირველ წელს ქვეყნიდან გასატანი თანხის მოცულობა იქნებოდა 150 000 000 დოლარი. არაფერს ვიტყვი იმაზე რომ 10 წლის შემდეგ საერთოდ აღარაფერი გავა ქვეყნიდან.

შვედაროთ ერთმანეთს ერთიდაიგივე თანხის შემთხვევაში ინვესტირებისას ქვეყნიდან გადის 250 მლნ. დოლარი, კრედიტის შემთხვევაში 150 მლნ. დოლარი. ცალსახად ნათელია, რომ ინვესტიციების მოზიდვას, კრედიტების მოზიდვა ჯობია.

ჩვენს ყურადღება შევაჩეროთ კიდევ ერთ საკითხზე, ეროვნული ბანკის წყალობითა და

ხელშეწყობით შეიქმნა ევრეთწოდებული შავი სიები რომლებშიც ყოველგვარი ანალიზის გარეშე შეჰყავთ ევრეთწოდებული ურჩი გადამხდელები, რომლებმაც კრედიტი დროულად არ გადაიხადეს. ამ სიის “ბინადართა” ოდენობამ 1 000 000 კაცს გადააჭარბა. რატომ მოხდა ასე? ასე უსინდისოები ვყოფილვართ ქართველები, ვალები ავიღეთ და არ ვიხდით. მართლა ასეა? მოდიოთ ესეც გავაანალიზოთ.

საქართველოში კრედიტების გაცემის ბუმი 2005-2007 წლებში იყო, ამ პერიოდში ბანკები მეტროებში და ქუჩებში დასდევდნენ ხალხს “მობრძანდით კრედიტები აიღეთო”. ყველასთვის კარგადაა ცნობილი რომ 2007 წელს ახალი მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისი დაიწყო, მან თავის პიკს 2008-2009 წლებში მიაღწია. ამას დაერთო 2008 წლის აგვისტოს ომი, რამაც ისედაც მძიმე მდგომარეობა, არნახულად, კიდევ უფრო დაამძიმა. ჩერდებოდნენ ფირმები, მოსახლეობა უმუშევარი რჩებოდა, თავად ბანკებიდან უამრავი ადამიანი დაითხოვეს სამსახურიდან. მაშინდელმა მთავრობამ მსხვილ ბანკებს ფინანსური დახმარება გაუწია, ხალხი კი სულაც არ გახსენებია, ან როდის ახსოვდათ, ხალხი მათ მხოლოდ არჩევნებზე სტატისტიკური მასის სახით სჭირდებოდათ. უფრო მეტიც, მთავრობამ 2008 წლის ომის შემდგომ არსებულ მძიმე ვითარებაში არ გამოაცხადა საგანგებო მდგომარეობა. საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შემთხვევაში შეიქმნებოდა ფორს-მაჟორული ვითარება, რომელიც ფაქტიურად ისედაც იყო. ასეთ დროს, როგორც მოსახლეობა და ფირმები ბანკების წინაშე, ისე საქართველოს ბანკები უცხოური ბანკების წინაშე გარკვეული ხნით ვითარების გამოსწორებამდე, თუნდაც ერთი წლით, შეწყვეტდნენ ვალდებულებების შესრულებას კანონისა და ხელშეკრულებების შესაბამისად. ვალდებულებების შესრულება განახლდებოდა საგანგებო ვითარების დასრულების შემდეგ. ამის ერთ-ერთი ინიციატორი თუ ერთადერთი არა ეროვნული ბანკი უნდა ყოფილიყო. ეს არ მოხდა, ან როგორ მოხდებოდა, ჩვენ ხომ ომი „მოვიგეთ“. შედეგი კატასტროფული დადგა. უამრავი ფირმა გაჩერდა ბევრი მათგანი საერთოდ დაიხურა, უამრავი მათგანი ბანკებმა გაყიდეს. ამ პერიოდში მოსახლეობის დიდი ნაწილს არამც თუ კრედიტების გასტუმრების თავი არ ქონდა, ყოველდღე ლუკმა პურის ფულსაც კი ვერ შოულობდა. უამრავ ადამიანს გაუყიდეს მანქანები, ბინები და სხვა უძრავ-მოდრავი ქონება. ვინ აგებს პასუხს მთავრობის უმოქმედობისა და არასწორი გადაწყვეტილე-

ბების შედეგად 100 ათასობით სახლკარ დაკარგულ, გაუბედურებულ ოჯახზე, ათასობით გაჩერებულ და განადგურებულ ფირმაზე. მიმანია, რომ სწორედ მთავრობისა და ეროვნული ბანკის დანაშაულებრივი უმოქმედობაა მიზეზი იმისა, რომ ხალხმა და ფირმებმა კრედიტების მომსახურება ვერ შეძლეს.

ეროვნული ბანკის კიდევ ერთი დანაშაული მდგომარეობს იმაში, რომ ადამიანის შესახებ ინფორმაცია კონფიდენციალურია და გასაჯაროებას არ ექვემდებარება, მითუმეტეს, როცა ამას აკეთებს კერძო სამართლის იურიდიული პირი. ეროვნული ბანკი წინ არ აღუდგა, უფრო მეტიც ხელი შეუწყო საქართველოში შავი სიების დანერგვას. ნაცვლად მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩენილი მოსახლეობის დახმარებისა, როგორც ეს ცივილიზებულ ნორმალურ ქვეყნებში ხდება, ეროვნულმა ბანკმა და სხვა ბანკებმა საქართველოს მოსახლეობას შავი სიები შესთავაზა.

როგორც ზემოთ ავღნიშნე ბევრი პოლიტიკოსი და ეკონომიკის ექსპერტი ხაზს უსვამს ეროვნული ბანკის წარმატებულ პოლიტიკას, იმის გამო, რომ ქვეყანაში თითქოს დაბალი დონის ინფლაციაა და ლარის კურსი უცხო ვალუტებთან მიმართებაში შედარებით მყარია.

ამ მოსახრებებს არ ვეთანხმები. თვალსაჩინოებისათვის მაგალითს სოფლის მეურნეობის სამინისტროზე მოვიყვანო. ამ სამინისტროს პოლიტიკა წარმატებულად ჩაითვლება მაშინ, როცა სოფლის მეურნეობის პროდუქცია უზვადაა და ხელმისაწვდომ ფასად, როცა ამ ფასით კმაყოფილია როგორც მყიდველი, ისე პროდუქციის მიმწოდებელი, რომელიც თანახმაა ამ ფასში აწარმოოს და გააფართოვოს ბიზნესი. წინააღმდეგ შემთხვევაში ამ სამინისტროს პოლიტიკა წარუმატებელია.

ეროვნული ბანკის პოლიტიკა კი მაშინაა წარმატებული, როცა საკრედიტო რესურსები, ფული, ხელმისაწვდომია ყველასათვის, ანუ ფული იაფია და ინფლაცია “მოთოკილი”. ესე-იგი ეროვნული ბანკის პოლიტიკა წარმატებული იქნებოდა მხოლოდ მაშინ, რომ ტარდებოდეს იაფი ფულის პოლიტიკა და არ იყოს ინფლაცია.

რაც შეეხება ლარის კურსს, ლარის კურსის შენარჩუნება ძირითადად ხდება უცხოეთში გადახვეწილი ჩვენი თანამემამულეების მონური შრომის შედეგად მიღებული შემოსავლების საქართველოში გადმოგზავნით. უფრო მეტიც ეროვნული ბანკი უცხოური ვალუტის სპეკულაციური ფასებით ყიდვა-გაყიდვის შედეგად დიდ მოგებას ღებულობს და ამ თანხებით საკუთარ შემოსავლებს

და კეთილდღეობას უზრუნველყოფს.

საქართველოს ეროვნულ ბანკს სხვა დანაშაულებებიც აქვს ჩადენილი და დიდი წვლილი მიუძღვის საქართველოს ეკონომიკის ნგრევაში და მოსახლეობის მძიმე სოციალური პირობების შექმნაში. სამწუხაროა ის რომ საქართველოს ეროვნული ბანკი არანაირ სახელმწიფოებრივ პოლიტიკას არ ატარებს და ყველა მოქმედებას საკუთარი კომერციული ინტერესებიდან გამომდინარე აკეთებს. სამწუხაროა რომ ეროვნული ბანკის დანაშაულებრივი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკაზე პასუხს ისევ მოსახლეობა აგებს. ასე ათასობით ოჯახს ბინები გაეყიდა, ათასობით ადამიანმა ბიზნესი დაკარგა, ერთი მუჭა თაღლითების ხელში გადავიდა ქვეყნის ეკონომიკური და ეროვნული სიმდიდრეები. სამწუხაროა რომ ამ განუკითხაობაზე პასუხს არავის მოეთხოვება.

როგორც ვხედავთ არსებული პოლიტიკის პირობებში, მთელი ჩენი საბანკო სისტემა და ფინანსური რესურსები, არა პირდაპირ, მაგრამ უცხო ქვეყნების ეკონომიკაზე მუშაობს.

არსებული პოლიტიკის შედეგად ქვეყნის ეკონომიკა მძიმე კრისისში იმყოფება. თუმცა პენსიები და ხელფასები გაიცემა და სახელმწიფო ბიუჯეტი სხვა ვალდებულებებსაც ასრულებს. მაშინ როცა პრაქტიკულად ქვეყანაში ცოტა რამ თუ მუშაობს. მაშ როგორ ხდება სახელმწიფო ბიუჯეტის შევსება?

აქაც საინტერესო სქემები მუშაობს, რომელიც ეკონომიკის მუშაობასთან პრაქტიკულად არ არის კავშირში.

განვიხილოთ ეს სქემა პენსიების მაგალითზე. თუ საარსებო მინიმუმი ბევრად აღემატება პენსიონერის პენსიას, მაშინ პენსიონერის მიერ გადახდილი თვიური ხარჯებიდან, თუ ამის წყაროები მას გააჩნია, გადასახადებით ამოღებული თანხა საკმარისი და შეიძლება მეტიც იყოს პენსიონერის პენსიის გასაცემ თანხაზე. თუ პენსიონერს სხვა დაფინანსების წყაროები არ გააჩნია, მაშინ იგი იღუპება ნელი სიკვდილით, შიმშილის, უდენობის, უწამლობის და ა.შ. შედეგად.

ამ სისტემამ რომ იმუშაოს საჭიროა შესრულდეს 2 პირობა:

1. საარსებო მინიმუმი ბევრად უნდა აღემატებოდეს პენსიონერის პენსიას. ამის დასათვლელათ ფორმულის გამოყვანაც კი შეიძლება.
2. უმკაცრესი საგადასახადო დისციპლინა. ასეთი პოლიტიკის დროს სოციალურად დაუცველი ადამიანები პრაქტიკულად განწირულები არიან. ვინაიდან, მათი სოციალური დახმარება ბევრად ნაკლებია, ვიდრე პენსიონერის პენსია.

ამიტომაც არის რომ ჩვენს ქვეყანაში ყველაზე მძიმე სოციალურ მდგომარეობაში, უმუშავრად დარჩენილი შრომისუნარიანი მოსახლეობაა.

განვიხილოთ კიდევ ერთი საინტერესო სქემა.

სანამ ამ სქემას განვიხილავთ კიდევ ზოგი რამ გავანალიზოთ როგორც ზემოთ ავლნიშნეთ არსებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგად ფული ეკონომიკის რეალური სექტორიდან (რეალური ეკონომიკიდან) “გარბის” (ამოიღება), ამ დროს ეკონომიკა პრაქტიკულად ჩერდება, “კვდება”. უმუშავრად და შემოსავლების გარეშე დარჩენილი მოსახლეობა კი ქვეყნიდან გარბის სამუშაოს საშოვნელად და იქ იწყებს მუშაობას.

ბიუჯეტის შევსების “სქემა” კი შემდეგში მდგომარეობს. უცხოეთში გასული თანამემამულეები ყოველთვიურად საკუთარ ახლობლებს უგზავნიან უცხოურ ვალუტას არსებობისათვის, ბევრი მათგანი რამდენიმე ოჯახს ინახავს საქართველოში. ასე წარმოიშვება სოლიდური სავალუტო ნაკადი რომელიც ქვეყანაში შემოდის. შემოსული თანხებით შეიძინება სხვადასხვა საქონელი, რომლის 90% უცხოურია და ეს თანხები კვლავ უცხოეთში გაედინება. სახელმწიფოს ბიუჯეტში კი საბაჟო გადასახადის, დღგ-ს და მოგების გადასახადის სახით სოლიდური თანხები შესდის. ამ საბიუჯეტო თანხებითაც საბოლოოთ იმპორტული საქონელი შეიძინება.

სადაა ამ სქემაში ძარბოული ეკონომიკა? სადაა სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა? სადაა სახელმწიფო?

ჩვენ თანამემამულეებს უცხოეთიდან დეპორტი რომ გაუკეთონ ქვეყანა შიმშილით დაიხოცება. აი, ესაა ჩვენს მიერ აშენებული სახელმწიფო და იმ ეკონომიკური პოლიტიკის შედეგი რომელსაც 24 წელია ვატარებთ.

სახელმწიფო ბიუჯეტის შესავსებად უამრავი სხვა სქემები არსებობს, რომლებიც კავშირში არა არის ეკონომიკურ აქტივობასთან:

გარიგებითი სამართალი. აბსოლუტურად გაუგებარი რამ, რაც არანაირ ცნობიერებაში არ ჯდება. თუ ფული გაქვს შეგიძლია სასჯელი გამოისყიდო, თუ არ გაქვს სასჯელი უნდა მოიხადო. სადაა პრინციპი: “კანონის წინაშე ყველა თანაბარია.” უამრავი რამ წამიკითხავს, უამრავი საკითხი შემისწავლია, მაგრამ მსგავსი რამ არსად არ გამოიგია. კათოლიკურ ეკლესიაში არსებობდა “ინდულიგენცია” (თანხის გადახდით ცოდვის მონანიებისათვის (შენდობისათვის)), მაგრამ აქაც კი დამნაშავე სასჯელის მოხდისგან არ თავისუფლდებოდა. XX საუკუნის პირველ ნახევარში “ინდულიგენცია” აიკრძალა როგორც სამარცხვინო

ნი მოვლენა კათოლიკური ეკლესიის ისტორიაში. ჩვენ რას ვაკეთებთ XXI საუკუნეში?

ბიუჯეტში შესატან თანხებს გვახდენებენ ყველაფერში. ელემენტარული ცნობის აღების დროს 35-50 და თუ იმავე დღეს გინდა 150 ლარია გადასახდელი, მაშინ როცა საბუთის გაცემის თვითღირებულება რამდენიმე თეთრია.

ელემენტარული დარღვევის დროს, მძღოლების გადასახდელი ჯარიმა 50 ლარიდან 250 ლარამდეა. სხვა ჯარიმები კიდევ უფრო მეტია.

ამას სხა არაფერი ქვია, თუ არა კანონით დაშვებული უსამართლობა საკუთარი ხალხის გასაძარცვად.

ამაზე იძახიან, რომ კორუფცია აღმოფხვერთო. 20 ლარიან ნაძვს, რომ თბილისის მერია 1000 ლარად შეიძენს და გამყიდველი ფირმა 5000 % მოგებას მიიღებს, ამას რა ჰქვია, საბაზრო ეკონომიკა თუ ახალი ტიპის საბაზრო კორუფცია?

ეკონომიკა ნადგურდება, ჩვენი, როგორც ბუნებრივი ისე ფინანსური რესურსები უცხოეთში გაედინება და უცხო ქვეყნების ეკონომიკაზე მუშაობენ, ადგილობრივი რესურსების მნიშვნელოვანი ნაწილი უცხოელების ხელში გადადის, საქართველოს მოსახლეობის ერთი დიდი ნაწილი მონურ მდგომარეობაშია უცხოეთში, საქართველოში დარჩენილ მოსახლეობას კი უმორწყალოდ ძარცვავს საკუთარი ხელისუფლება.

ეს ყველაფერი მიანიშნებს იმაზე რომ ჯერჯერობით არ შემდგარი სახელმწიფო ვართ. კანონები, დემოკრატია, ადამიანის უფლებები, ეს ყველაფერი “ფასადია”, რომლის მიღმაც ქაოსი და განუკითხაობაა.

ახალი ხელისუფლება არჩევნების წინ გვიპრდებოდა რომ მოსვლისთანავე ბევრ რამეს მყისიერად შეცვლიდა, მაგრამ მყისიერად არაფერი შეიცვალა. ექვსი თვის შემდეგ გვითხრეს რომ ორი წელი მოგვეთმინა. როცა აქაც არაფერი გამოვიდა, შემოგვთავაზეს პროგრამა “საქართველო 2020”, ახლა კი გვთავაზობენ პროგრამას - 20/30-ს და გვიპრდებიან 2030 წელს საშუალო ევროპული დონის ქვეყანა ვიქნებით. სინამდვილეში მორიგი ცრუ დაპირებებია იმიტომ, რომ “სახლს” რომ აშენებენ ჯერ მყარ საძირკველს უყრიან. ხელისუფლების დღევანდელი პოლიტიკა და მოქმედებები არანაირად არ მეტყველებს იმაზე, რომ მომავალში დიდი აღმშენებლობა დაიწყება.

რჩება შთაბეჭდილება რომ, არც წინა ხელისუფლებებს და არც დღევანდელ ხელისუფლებას წარმოდგენა არა აქვს ქვეყნის მართვაზე!!! ამის უამრავი მტკიცებულებები არსებობს, მათ კანონებში და გადაწყვეტილებებში! უმრავლესობა მათ-

განი ანტი სახელმწიფოებრივი და ანტი ქართულია და ემსახურება ეკონომიკის განადგურებას და ქვეყნის ნგრევას!!!

ახალმა მთავრობამ განაცხადა გაჭირვება მაგრამ, უნდა მოვითმინოთ და მერე ყველაფერი კარგად იქნებაო. თუმცა ახალი ხელისუფლების „გაჭირვებულმა“ მინისტრებმა ვერ მოითმინეს, ხელფასები საგრძნობლად გაიზარდეს და კიდევ პრემიებს იღებენ. თანაც გვიმტკიცებენ, “ბევრს ვმუშაობთ პრემიებსაც ამიტომ ვიღებთო”. ბატონებს მინდა შევასხენო ელემენტარული ეკონომიკური ჭეშმარიტება: პრემიები თქვენს მიერ “აღორძინებული” ეკონომიკიდან, ბიუჯეტში დამატებით მიღებული შემოსავლებიდან რომ მიგელოთ, სასაყვედურო არ იქნებოდა, მაგრამ, როცა სახელმწიფო ბიუჯეტი დეფიციტურია და აღებული ვალებით ბალანსდება, თქვენი საქციელი დანაშაულია და ამაზე პასუხი ადრე თუ გვიან ყველას მოეთხოვება.

ბევრი იძახის, რომ ცოტა ხანი ვაცალოთ ახალ ხელისუფლებას. ამასაც ვერ დავეთანხმები. ის რაც პირველ წელს უნდა გააკეთებელიყო და არ

გაკეთდა, ხელისუფლებას პასუხი როდის მოეთხოვოთ? 9 წლის შემდეგ. ახალ ხელისუფლებას არ უნდა მივცეთ კრიმინალურად ჩამოყალიბების უფლება, როცა არჩევანი ციხესა და “სკამს” შორის კეთდება. სწორედ ასეთ დროს იწყება ხელისუფლების დაუნდობელი ბრძოლა სკამების შენარჩუნებისათვის.

ახალმა ხელისუფლებამ სხვა თუ არა ერთი რამ კარგი გააკეთა წერტილი დაუსვა საქართველოს ისტორიის ერთ-ერთ საშინელ შავ ფურცელს. პერიოდს რომელსაც ნაციონალური მოძრაობის ფაშისტური რეჟიმის მართველობის პერიოდი ქვია. რომლის დროსაც ბევრი ზემოთ მოყვანილი საშინელი, ეს და სხვა სქემები მუშავდებოდა და ინერგებოდა.

ახალი ხელისუფლების პოლიტიკის აკარგიანობაზე ლაპარაკი, შეიძლება ჯერ ნაადრევია, კარგია თუ ყველაფერი ისე გამოვიდა, როგორც არჩევნების წინ „ოცნებობდნენ“, მაგრამ დღემდის რაც გააკეთდა თუ ამით ვიმსჯელებთ: „ეს გზა ეკლესიასთან არ მიგვიყვანს“. . . .

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. ასათიანი რ. “ფული და ფულადი სისტემები”, თბილისი 1998 წ.
2. ნ. დარბუაშვილი “ეკონომიკური კრიზისი და მისი დაძლევის კონცეპტუალური მიმართულებანი” თბილისი 1999 წ.
3. კაკულია რ. “ფულის მიმოქცევისა და კრედიტის ზოგადი თეორია”, თბილისი 2000 წ.
4. ლ. ქარჩავა “ისევ საინვესტიციო გარემოს შესახებ საქართველოში ანუ როგორი ინვესტორი გეჭირდება?”, „ახალი ეკონომისტი“ №3-4, 2014 წ.
5. Джефри Д. Сакс, Фелипе Ларрен Б. “Макроекономика. Глобальный подход. ”, Москва 1995.
6. М. З. Бор ”История мировой экономики” Москва 1998 г .
7. Л. Харис ”Денежная теория” Москва 1990 г.
8. ”Денги”, Киев 1997 г.

აბროეკოლოგიური საქმიანობა

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

სოლომონ კავლიაშვილი

ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

დავით გუბელაძე

აგროინჟინერიის დოქტორი, პროფესორი

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ზრდა და ქვეყნის აგრარული პოლიტიკა ორიენტირებული უნდა იყოს სასოფლო-სამეურნეო სექტორში პროდუქციის წარმოების მოცულობის მკვეთრ ზრდაზე და ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოებაზე. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების ზრდა უშუალოდ უნდა ასახავდეს სურსათის წარმოების ზრდას. ქართულმა აგროსასურსათო საწარმოებმა, მათ შორის გადამამუშავებელმა მრეწველობამ, უნდა შექმნან ქვეყნის სასურსათო უზრუნველყოფის (როგორც რაოდენობრივი, ასევე ხარისხობრივი ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით) საფუძველი აგროეკოლოგიური სასოფლო სამეურნეო საქმიანობის;

აგრარულ სექტორში მწარმოებლურობის, რენტაბელურობისა და კონკურენტუნარიანობის ზრდა. აგრარული სექტორის ფუნქციონირების ხარისხობრივი მაჩვენებლები უნდა ვახდეს საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისი, ხოლო წარმოებული პროდუქცია - კონკურენტუნარიანი, უწინარეს ყოვლისა, შიდა ბაზარზე.

აგროეკოლოგიური სოფლის მეურნეობა და კერძოდ ორგანული სასოფლო სამეურნეო საქმიანობა წარმოადგენს საწარმოო სისტემას, რომელიც გამორიცხავს ხელოვნური სასუქების, პესტიციდების, ზრდის რეგულატორებისა და ქიმიური საკვები დანამატების გამოყენებას. როგორც ბევრი განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, უზრუნველყოფს ენერჯის ეკონომიას, გარემოს დაცვას, გააჩნია გრძელვადიანი მდგრადობის ტენდენცია და ეკონომიკურად ფრიად ეფექტურია. სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობა მადალია გვალვის დროსაც. ორგანული სოფლის მეურნეობის პირობებში ენერჯის დანახარჯი პროდუქციის წარმოებაში 60%-ით უფრო დაბალია, ვიდრე ჩვეულებრივი წარმოდების დროს, ორგანული სოფლის მეურნეობა უფრო ნაკლებად კაპიტალტევადია, რაც ამცირებს კრედიტებზე სოფლის მეურნეობის დამოკიდებულების ხარისხს. ორგანულმა მეურნეობამ განავითარა ეკოლოგიური თვალსაზრისით სუფთა და მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო მე-

თოდები და პროცესები, რომლებიც ამტკიცებს, რომ ორგანული მეურნეობის სისტემა კონკურენტუნარიანია და ითვალისწინებს დღევანდელი და შემდგომი თაობებისათვის უსაფრთხო საკვების წარმოებას, რასაც მინიმუმადე დაჰყავს გვერდითი მოვლენები.

ორგანული მეურნეობა მოიცავს ყველა სასოფლო-სამეურნეო სისტემას, რომელიც ეკოლოგიურად, სოციალურად და ეკონომიკურად სუფთა საკვებისა და ბოჭკოს წარმოებას უწყობს ხელს. ამ სისტემისათვის პროდუქციის წარმოების უნარი ეფუძნება ნიადაგი. ნაყოფიერებას ადგილობრივი მცენარეების, ცხოველებისა და ლანდშაფტების გათვალისწინებით და ამ ურთიერთდამოკიდებულ ფაქტორთა ხარისხის ოპტიმიზაციით.

ორგანული წარმოების მეთოდები სხვადასხვა ქვეყნებში განვითარდა ბიოდინამიკური კონცეფციის საფუძველზე. ამ საქმის პიონერები განსხვავებულ ტერმინოლოგიას იყენებდნენ, ამიტომ მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში ორგანულ სოფლის მეურნეობის სხვადასხვანაირი დასახელებები

ება აგროეკოლოგიური სოფლის მეურნეობა და კერძოდ ორგანული სასოფლო სამეურნეო საქმიანობა წარმოადგენს საწარმოო სისტემას, რომელიც გამოირჩევა ხელოვნური სასუქების, პესტიციდების, ზრდის რეგულატორებისა და ქიმიური საკვები დანამატების გამოყენებას. როგორც ბევრი განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, უზრუნველყოფს ენერჯის ეკონომიას, გარემოს დაცვას, გააჩნია გრძელვადიანი მდგრადობის ტენდენცია და ეკონომიკურად ფრიად ეფექტურია. სასოფლო-სამეურნეო კულტურების მოსავლიანობა მაღალია გვალვის დროსაც. ორგანული სოფლის მეურნეობის პირობებში ენერჯის დანახარჯი პროდუქციის წარმოებაში 60%-ით უფრო დაბალია, ვიდრე ჩვეულებრივი წარმოების დროს, ორგანული სოფლის მეურნეობა უფრო ნაკლებად კაპიტალტევადია, რაც ამცირებს კრედიტებზე სოფლის მეურნეობის დამოკიდებულების ხარისხს. ორგანულმა მეურნეობამ განავითარა ეკოლოგიური თვალსაზრისით სუფთა და მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო მეთოდები და პროცესები, რომლებიც ამტკიცებს, რომ ორგანული მეურნეობის სისტემა კონკურენტუნარიანია და ითვალისწინებს დღევანდელი და შემდგომი თაობებისათვის უსაფრთხო საკვების წარმოებას, რასაც მინიმუმადე დაჰყავს გვერდითი მოვლენები.

ორგანული მეურნეობა მოიცავს ყველა სასოფლო-სამეურნეო სისტემას, რომელიც ეკოლოგიურად, სოციალურად და ეკონომიკურად სუფთა საკვებისა და ბოჭკოს წარმოებას უწყობს ხელს. ამ სისტემისათვის პროდუქციის წარმოების უნარი ეფუძნება ნიადაგი. ნაყოფიერებას ადგილობრივი მცენარეების, ცხოველებისა და ლანდშაფტების გათვალისწინებით და ამ ურთიერთდამოკიდებულ ფაქტორთა ხარისხის ოპტიმიზაციით.

ორგანული წარმოების მეთოდები სხვადასხვა ქვეყნებში განვითარდა ბიოლინამიკური კონცეფციის საფუძველზე. ამ საქმის პიონერები განსხვავებულ ტერმინოლოგიას იყენებდნენ, ამიტომ მსოფლიოს სხვადასხვა კუთხეში ორგანულ სოფლის მეურნეობის სხვადასხვანაირი დასახელება აქვს. ევროპაში „ორგანული“, „ეკოლოგიური“ და „ბიოლოგიური“ სინონიმებად ცნეს და ეს ტერმინები კანონიერად ითვლება.

მსოფლიოს ეკონომიკურად განვითარებულ ქვეყნებში ფართოდ გაიშალა მოძრაობა ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქციის, ნედლეულისა და სურსათის წარმოების გადიდებისათვის, რადგან ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოება და მოხმარება მიუთითებს ამა თუ იმ ქვეყანაში არა მარტო ეკონომიკის გან-

ვითარების დონეზე, არამედ საზოგადოების განათლების, კულტურისა და ჰუმანიზაციის დონეზეც.

საქართველოში სურსათის წილი მთლიან ექსპორტში 2014 წლის მონაცემებით შეადგენს 16.1%.

ორგანული სოფლის მეურნეობის ხვედრითი წილი კონტინენტებიდან პირველ ადგილზეა ოკეანეთი 48,51%, ხოლო მეორეზე ევროპა – 23,58% ბოლო ადგილზეა – აფრიკა 0,14%.

განსაკუთრებით ეფექტური ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის განვითარება იქნება იმ რაიონებში, რომლებიც მეურნეობრიობის ექსტენსიურ გზას მისდევენ და აქედან გამომდინარე, აქ წარმოებული პროდუქცია არა კონკურენტუნარიანია (პროდუქციის ერთეულზე გაწეული დანახარჯების გამო), ხოლო ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციაზე ფასების შედარებით მაღალი დონე დანამატებით ეკონომიკური ეფექტის წყარო იქნება მათთვის.

უკანასკნელ ათწლეულში სოფლის მეურნეობა ძალიან შეიცვალა, ახალი ცოდნის, ტექნიკისა და ქიმიური ინდუსტრიის განვითარების გამო, რამაც ხელი შეუწყო კვების მრეწველობის განვითარება-გაფართოებას, მაგრამ ამავე დროს აღნიშნულმა ფაქტორებმა გამოიწვია მთელი რიგი უარყოფითი მოვლენები, რაც შემდეგში მდგომარეობს:

- იგი აზიანებს ნიადაგის სტრუქტურას;
- აზიანებს გარემოსა და ტრადიციულ ლანდშაფტებს;
- საკვების ხარისხის გლობალური გაუარესება პოტენციურ საფრთხეს უქმნის ადამიანთა ჯანმრთელობას;
- ანადგურებს ტრადიციულ-სოციალურ სტრუქტურებს და სოფლის მეურნეობას აგროინდუსტრიულ სექტორად გარდაქმნის.

ამის საწინააღმდეგოდ ორგანული მეურნეობა დადებით გავლენას ახდენს გარემოზე. იგი ძირითადად ევრდნობა ადგილობრივ რესურსებს და დამოკიდებულია ეკოლოგიური ბალანსის შენარჩუნებასა და ბიოლოგიური პროცესების ოპტიმალურ განვითარებაზე.

ნიადაგისა და გარემოს დაცვა – ეს არის მთავარი აუცილებლობა ორგანულ სოფლის მეურნეობაში და არა რაღაც შემთხვევითობა, რასაც შეიძლება სარგებელი ჰქონდეს.

მომხმარებელი შესაბამისად აფასებს ფერმერის მიღწევებს და სულ უფრო იზრდება მოთხოვნილება ორგანულ საკვებზე. მომხმარებელი ზედმეტს იხდის, რადგან იცის, რომ ორგანული პროდუქტის სუფთაა და თანხები, რომლებიც

ახალი ეკონომისა THE NEW ECONOMIST

დაიხარჯა უარყოფითი ეფექტების მინიმუმამდე დასაყვანად, განსაზღვრავს პროდუქტის მომატებულ ფასს.

ამგვარად, ორგანული საკვების მწარმოებელი ფერმერი და მომხმარებელი ურთიერთთანამშრომლობენ, რათა განავითარონ მდგრადი სოფლის მეურნეობა.

სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ბიოლოგიზაციის სასარგებლოდ ბევრის თქმა შეიძლება. ფაქტია, რომ სახეზეა მსოფლიოში კვების პროდუქტების წარმოების ცნობილი მეთოდების ახლო მომავალში, ძირითადად ბუნებათსარგებლობის პრინციპებით შეცვლა, რაც თავის მხრივ ეკოლოგიურად უსაფრთხო განახლებადი ბუნებრივი რესურსების და ტექნოლოგიური ფაქტორების უფრო ეფექტურ გამოყენებას ეფუძნება. ამდენად, საჭიროა სასოფლო-სამეურნეო წარმოების „ბიოლოგიზაციისა“ „ეკოლოგიზაციის“ სტიმულირება, რათა რაც შეიძლება მოკლე პერიოდში მოხდეს სასოფლო-სამეურნეო წარმოებაში გამოყენებული მინერალური სასუქების, შხამ-ქიმიკატების და სხვა მსგავსი ქიმიური საშუალებების ჩანაცვლება ბიოლოგიური საშუალებებით.

როცა ეკოლოგიურად უსაფრთხო სოფლის მეურნეობის პროდუქციისა და ნედლეულის, აგრეთვე სურსათის წარმოების საკითხებს ვეხებით, არ შეიძლება არ აღინიშნოს იმ უმნიშვნელოვანესი რეზერვებისა და რესურსების შესახებ, რომელიც საქართველოს გააჩნია. კერძოდ, ეკოლოგიურად სუფთა სოფლის მეურნეობის პროდუქტის და სასურსათო პროდუქციის წარმოების შესანიშნავი პირობები საქართველოს მთისა და მთისწინეთის პრაქტიკულად ყველა რაიონს გააჩნია. დღეს აქ ცნობილი მიზეზების გამო, ისედაც უმნიშვნელო რაოდენობით გამოიყენება (ან საერთოდ არ გამოიყენება) სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების გადიდების ისეთი ფაქტორი, როგორც ქიმიზაციაა. ამიტომ მათი გადაყვანა ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის წარმოებაზე უფრო ადვილია, მითუმეტეს თუ გავითვალისწინებთ იმასაც, რომ მოწესრიგებულ საბაზრო ურთიერთობათა პირობებში და სამართლებრივ გარემოში ასეთი სახის პროდუქცია გაცილებით მაღალ ფასში რეალიზდება და პრაქტიკულად მის მწარმოებელს უნაზღაურებს იმ დანაკლისს, რომელიც მან წარმოების ზრდის ინტენსიური საშუალებების გამოყენებლობით მიიღო.

ამდენად, საქართველოში არსებობს ყველა ძირითადი პირობა ბიომეურნეობის ანუ ეკოლოგიურად სუფთა პროდუქციის მწარმოებელ მეურნეობათა გაფართოებისა და განვითარებისათვის.

ამ მიმართულებით ქვეყანაში აქტიურად მუშაობს არასამთავრობო ორგანიზაცია „ელაკანა“, რომელიც ორგანული სოფლის მეურნეობის საერთაშორისო ფედერაციის წევრია. დღეს საქართველოში 2000-ზე მეტი გლეხური, ფერმერული მეურნეობა აწარმოებს სოფლის მეურნეობის პროდუქციას ბიომეთოდებით, ამ მიზნით შემუშავებულია და აპრობირებულია სამუშაო მეთოდები და მეთოდოლოგიები, შექმნილია ბიომეურნეთა და მრჩეველთა სამსახური, ბიომეურნეობის განვითარების, ეკოპროდუქციის მარკეტინგის და სერტიფიცირების დარგში.

საქართველოში ეკოლოგიურად უსაფრთხო პროდუქტის წარმოების გადიდების და მისი ექსპორტზე გატანის კარგი შესაძლებლობებია. საჭიროა მხოლოდ მიზანმიმართული მუშაობა იმის გათვალისწინებით, რომ ბიომეურნეობის მიზანი ბუნების დაცვასთან და ბევრ სხვა მხარესთან ერთად, უპირველესად ადამიანის ჯანმრთელობაზე ზრუნავს.

ორგანული სოფლის მეურნეობისა და პროდუქტების წარმოების IFOAM-ის ძირითადი სტანდარტების მიხედვით ორგანული სოფლის მეურნეობის მიზანი შემდეგში მდგომარეობს:

- აწარმოოს საკმარისი რაოდენობის ყუათიანი პროდუქცია;
- ურთიერთკავშირში იყოს ბუნებრივ სისტემებთან და ციკლებთან;
- ხელი შეუწყოს და განავრცოს სოფლის მეურნეობაში ბიოლოგიური ციკლების მოხმარება მიკროორგანიზმების ნიადაგის, ფლორისა და ფაუნის გამოყენების გზით;
- ხანგრძლივად შეინარჩუნოს და გაზარდოს ნიადაგის ნაყოფიერება;
- შექლებისდაგვარად გამოიყენოს ისეთი ნივთიერებები და მასალები, რომელთა თავიდან გამოყენება ან რეციკლირება შესაძლებელია ფერმაშივე ან სხვაგან;
- შეუქმნან ცხოველებს ყველა ის პირობა, რომელიც არ ეწინააღმდეგება მათ ბუნებრივ განვითარებას;
- მინიმუმამდე დაიყვანოს ყველა სახის დანავიანება, რომელიც თან ახლავს სასოფლო-სამეურნეო საქმიანობას;
- შეინარჩუნოს სოფლის მეურნეობის სისტემისა და გარემოს გენეტიკური მრავალფეროვნება, დაცვის მცენარეული და გარეული ცხოველები;
- ორგანულ სოფლის მეურნეობაში მომუშავეთ საშუალება უნდა ჰქონდეთ იცხოვრონ ისე, როგორც ეს გათვალისწინებულია გაეროს ადამიანთა უფლების დეკლარაციით – დაიკმაყ-

ოფილონ თავისი მოთხოვნები და მიიღონ გაწეული შრომის ადეკვატური ანაზღაურება და კიდევ – იმუშაონ ჯანსაღ გარემოში;

- მხედველობაში უნდა იყოს მიღებული სოფლის მეურნეობის სისტემის სოციალური და ეკოლოგიური გავლენა.

საქართველოს სასურსათო პრობლემის გადაწყვეტა სასურსათო კომპლექსის დინამიურ განვითარებას საჭიროებს. ამასთან ცვალებადი ეკონომიკური პირობებისადმი ადაპტაცია ღრმა ეკონომიკური კრიზისის პირობებში მიმდინარეობს, რაც რეფორმირების პერიოდში ზოგიერთი სასოფლო – სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოებისა და გადამამუშავების მნიშვნელოვანი დაცემით ხასიათდება. პირადი დამხმარე მეურნეობის გაფართოების საერთოდ და ქალაქელებისათვის მიწის ნაკვეთების მასიურად გამოყოფის ხარჯზე მოსახლეობის თვითუზრუნველყოფის წილის გაზრდა საშიშ ტენდენციებზე პრობლემის დამძიმებაზე მაინც მიუთითებს.

აქვე უნდა ავღნიშნოთ ის გარემოება, რომ საქართველოში კვების პროდუქტების მოხმარების დონე რაციონალურთან შედარებით ორჯერ დაბალია არა მარტო იმიტომ, რომ ქვეყნის ბაზარი ამ პროდუქტების დეფიციტს განიცდის, არამედ იმიტომაც, რომ მოსახლეობის მსყიდველობითი უნარი ძალიან შემცირებულია.

რეგიონებში ბიზნეს გარემოს გაჯანსაღება და სტიმულირება. კონკურენტუნარიანი პირველადი აგრარული პროდუქციის წარმოების გაზრდის საფუძველი გახდება სოფლის მეურნეობასთან

დაკავშირებული წარმოებების და სერვისების გაფართოება და განვითარება. უნდა მოხდეს ისეთი ინფრასტრუქტურული კომპონენტების განვითარების ხელშეწყობით, რომლებიც აგრარული პროდუქციის წარმოების შემდგომ ეტაპებზე იქნება ორიენტირებული ეკოლოგიურად სუფთა სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაზე და სოფლად მოსახლეობის დასქმების მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს. ასეთი მიმართულებით საქმიანობა პრიორიტეტული იქნება, როგორც შიდა ასევე უცხოეთის ბაზრებზე კონკურენტუნარიანი სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოების მხრივ ხელს შეუწყობს რეგიონებში აგროსასურსათო სექტორის და მასთან დაკავშირებული ბიზნეს კომპონენტების განვითარებას, შეასრულბს მოსახლეობის შემოსავლების ზრდის ძირითადი გენერატორის ფუნქციას, რაც შემდგომ თავის მხრივ აისახება მოსახლეობის შემოსავლებზე, რაც განაპირობებს საინვესტიციო რესურსების ზრდას. ქართული პროდუქცია ღირსეულ ადგილს დაიკავებს საერთაშორისო ბაზარზე. ხარისხიანი და კონკურენტუნარიანი ეკოლოგიურად სუფთა აგროსასურსათო პროდუქციის წარმოებით. შექმნის საექსპორტო პოტენციალის სრულად გამოყენების შესაძლებლობას. ჩამოყალიბდება სასოფლო სამეურნეო საქმიანობის ისეთი მექანიზმები, რომლებიც აგროსასურსათო პროდუქციის სამამულო მწარმოებლებს დაეხმარება საექსპორტო პროდუქციის გაზრდაში, ინვესტორთა მოზიდვაში და ევროკავშირის ქვეყნებთან ვაჭრობაში.

ბამოყენებული ლიტერატურა:

1. Pavliashvili S.P. The World Economic Crisis And Georgia- The Caucasus and Globalization, Volume 5. Issue 3-4 p 54, 2011.
2. Global Competitiveness Index, World Economic Forum.
3. Justin Yifu Lin, 2011. “New Structural Economics: A Framework for Rethinking Development,” World Bank Research Observer, Oxford University Press, vol. 26(2), pages 193-221.
4. Robert Wade, 2011. “Why Justin Lin’s Door-Opening Argument Matters for Development Economics”. LSE Global Policy Journal Vol 2, No 1. p 115-116
5. Pavliashvili S. P. Zigzags Of Inflation in Post-soviet Georgia
6. Gubeladze D. O. - The agricultural private sector and perspectives of its development in Georgia სამეცნიერო შრომათა კრებული აგრარული მეცნიერების პრობლემები, კრებული, თბილისი, სსაუ, 2005წ.
7. საქართველოს სოციალური - ეკონომიკური განვითარების მიმართულებები -საქართველოს განვითარების კვლევითი ინსტიტუტი - გამომცემლობა ნეკერი 2012წ.

Solomon Pavliashvili
Doctor of sciences, professor
David Gubeladze
Doctor of agroengineering professor

Dynamic developing of agricultural complex is needed for solving agricultural problems in Georgia. Adaptation to the changable economic conditions is passing. That is characterized with falling down of agticultural product manufacturing in the reformation period.

There are good possibilities to make ecologically clean and fresh products and then export them. It is necessary to work Purposefully and consider the fact the main aim of Organic farming is to care for human health.

In Georgia , the level of using food products is rationally low because of the lack of products on the market and because of the purchasing power is reduced.

გადაწყვეტილების მიღების პროცესის მიმოხილვა, მნიშვნელობა და მახასიათებლები

ევგენი ბარათაშვილი
ეკონომიკის მეცნიერებათა დოქტორი, სტუ-ს პროფესორი

ირმა მახარაშვილი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის დოქტორანტი

მანანა მარიდაშვილი
ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორანტი, სტუ-ს უფროსი მასწავლებელი

სტატიაში გადაწყვეტილების მიღება განხილულია როგორც მმართველობითი პროცესის ერთერთი ძირითადი კომპონენტი. სტატიაში ვრცელადაა განხილული მართვის თეორიის განვითარების გენეზისი მმართველობითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესის შესწავლის კუთხით. ღრმადაა გაანალიზებული სხვადასხვა მეცნიერის მოსაზრება გადაწყვეტილების პროცესის შესახებ და ჩატარებულია ამ მოსაზრებათა შედარებითი დახასიათება.

ავტორები სტატიაში განიხილავენ გადაწყვეტილებების მიღების პარადიგმებს, აგრეთვე აღნიშნავენ, რომ მართვის მოდელები შედარებით მუდმივია დროსა და სივრცეში; ასკვნიან, რომ წარმოდგენილი მეთოდების განზოგადება შესაძლებელია საზოგადოების ნებისმიერი ტიპისათვის.

სტატიაში დაწვრილებითაა აღწერილი გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი - ინფორმაცია. განხილულია ინფორმაციის ბუნება და ჩამოყალიბებულია შეხედულება, რომ ის ერთდროულად წარმოადგენს შრომის საგანსაც და რესურსსაც. ვრცელადაა გადმოცემული ალტერნატიული ვარიანტების არჩევის პროცესში გამოყენებული მეთოდების ეფექტიანობის შეფასების სტრატეგიები.

გადაწყვეტილების მიღება მმართველობითი პროცესის შემადგენელი ნაწილია, რომელიც გულისხმობს ალტერნატივის არჩევას. გადაწყვეტილების მიღებისათვის განხორციელებული ქმედებები დაიყვანება მოქმედების მიმართულების შერჩევაზე.

გადაწყვეტილების მიღება ნებისმიერი უწყების ორგანიზაციის ფუნქციონირების განმაპირობებელი ფაქტორია. სახელმწიფო მართვის ლექსიკაში, ტერმინი „გადაწყვეტილების მიღება“ ჩესტერ ბერნარდმა შემოიტანა გასული საუკუნის შუახანებში. იგი შეეცადა ისეთი ვიწრო დესკრიპტორების შეცვლას, როგორცაა „რესურსების განაწილება“ და „პოლიტიკის შემუშავება“. შედეგად, წარმოიშვა მენეჯერების მოქმედებისა და შეხედულების ახალი ტალღა [1].

მმართველობითი გადაწყვეტილების მიღების თეორია, როგორც მეცნიერება წარმოიქმნა ინგლისში, მეორე მსოფლიო ომის დროს, როდესაც მეცნიერთა ჯგუფმა რთული სამხედრო პრობლემის დავალება მიიღო - სამოქალაქო თავდაცვის დანაყოფისა და არმიის საცეცხლო პოზიციის ოპტიმალური განთავსების თაობაზე. 1950 წელს ეს თეორია მოდერნიზებული იქნა, და გამოყენებულ იქნა სამოქალაქო მრეწველობის პრობლემების

გადაწყვეტისათვის. გადაწყვეტილების მიღების თეორიის თემატიკაზე ერთ-ერთი პირველი ნაშრომი გამოვიდა 1930 წელს, რომელშიც ნაჩვენებია იქნა გადაწყვეტილების მიღების კომპლექსური მიდგომა.

გადაწყვეტილების მიღების შესწავლა ხდება ალტერნატივების იდენტიფიცირებისა და შერჩევის ბაზაზე გადაწყვეტილების მიმღები პირის უპირატესობისა და ფასეულობის საფუძველზე. გადაწყვეტილების მიღება ნიშნავს, რომ არსებობს ალტერნატიული ვარიანტები, რომელიც აუცილებელია გაითვალისწინო, და ასეთ შემთხვევაში საჭიროა არა მხოლოდ ბევრი ალტერნატივის განსაზღვრა, არამედ საუკეთესოს არჩევა, რომელიც ყველაზე მეტად ერგება კომპანიის მიზნებს, ამოცანებს, ფასეულობებსა და ა.შ. (Harris 1980).

გადაწყვეტილების მიღების თეორიისა და პრაქტიკის საერთაშორისო და სამამულო ნაშრომების ანალიზი აჩვენებს, რომ არსებობს „გადაწყვეტილების მიღების“ ტერმინის მრავალი ინტერპრეტაცია, რაც ამ მეცნიერთა შეხედულებით, აღქმითა და დამოკიდებულებითაა განპირობებული.

Baker et al. (2001), თანახმად, გადაწყვეტილების

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

მიღება უნდა დაიწყოს გადაწყვეტილების მიმღები პირის და დაინტერესებული მხარის განსაზღვრით, განსაზღვრული პრობლემის შესახებ შესაძლო უთანხმოების შემცირების, მოთხოვნების, მიზნებისა და კრიტერიუმებისათვის [3].

ჰერბერ საიმონის განსაზღვრებით, მენეჯმენტი დაფუძნებულია რაციონალური გადაწყვეტილების მიღებაზე.

რუსი მეცნიერი ე. გოლუბკოვი „გადაწყვეტილების მიღების“ ინტერპრეტაციას ახდენს ორიგინით: ვიწროდაფართოთვალსაზრისით. ვიწრო კონტექსტში, გადაწყვეტილების მიღება არის ამორჩევის საქმიანობის, გადაწყვეტილების სხვადასხვა ვარიანტების ანალიზის დამამთავრებელი აქტი, რომელიც მიმართულია გადაწყვეტილების საუკეთესო ვარიანტის არჩევისა და დამტკიცებისკენ. მოცემულ შემთხვევაში, გადაწყვეტილება განიხილება, როგორც არჩევანის აქტი, განხორციელებული გადაწყვეტილების მიმღები პირის მიერ, განსაზღვრული წესების დახმარებით. ფართო თვალსაზრისით,

„გადაწყვეტილების მიღება“ - ეს არის პროცესი, დროის დინების შესაბამისად, რამდენიმე ეტაპად განხორციელებული. სხვა სიტყვებით, რომ ვთქვათ, ეს არის გადაწყვეტილების მომზადების სტადიებისა და ეტაპების ერთობლიობა, რომლის დამამთავრებელ ეტაპს უშუალოდ გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს. გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ ხორციელდება გადაწყვეტილების მიღების რეალიზაციის საქმიანობა. ზოგჯერ, ეს ეტაპი ერთიანდება „გადაწყვეტილების მიღების“ ცნებაში.

ო. ლარიჩევი „გადაწყვეტილების მიღებას“ განსაზღვრავს, როგორც სპეციფიკურ, ადამიანური საქმიანობის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან პროცესს, მიმართული მოქმედების საუკეთესო ვარიანტის არჩევისაკენ.

ი. კალუგინი „გადაწყვეტილების მიღების“ ქვეშ გულისხმობს „ განსაკუთრებული სახის მენტალურ საქმიანობას, მიმართულს მოქმედების საუკეთესო ვარიანტის არჩევისაკენ.

ასევე, გადაწყვეტილების მიღების თეორიას განიხილავენ, როგორც ცნებებისა და სისტემური მეთოდების ნაკრებს, რომელიც განუსაზღვრელობის პირობებში გადაწყვეტილების მიღების პრობლემის მრავალმხრივი ანალიზის შესაძლებლობას იძლევა [4].

გადაწყვეტილების მიღების ამოცანა ჩვეულებრივ წარმოებს საუკეთესო ალტერნატივების არჩევით, რომელიც საჭიროებს მიზნებისა და კრიტერიუმების განსაზღვრას, რომლითაც ფასდება ალტერნატიული

ვარიანტები. გადაწყვეტილების მეთოდების არჩევა დამოკიდებულია რაოდენობრივ და ხარისხობრივ ინფორმაციაზე.

ჩვეულებრივ სახელმწიფო საქმიანობის პროცესში წარმოიშვება სიტუაცია, როდესაც ადამიანი ან ადამიანთა ჯგუფი დგება მოქმედების რამდენიმე შესაძლო ვარიანტის სავალდებულო არჩევის წინაშე. ასეთი არჩევის შედეგს წარმოადგენს გადაწყვეტილება. ამგვარად, გადაწყვეტილება ეს არის ალტერნატივების არჩევა [5].

„გადაწყვეტილება“, როგორც პროცესი, რამდენიმე ეტაპად ხორციელდება დროის განსაზღვრულ პერიოდში. ამ ეტაპებიდან გამოყოფენ გადაწყვეტილების მომზადებას, მიღებასა და რეალიზაციას. გადაწყვეტილების მიღების ეტაპი შეიძლება განვიხილოთ როგორც მმართველის ან მენეჯერთა ჯგუფის მიერ მოქმედების უკეთესი ვარიანტის შერჩევის (არჩევის) აქტის განხორციელება.

გადაწყვეტილების მიღება შემოქმედებითი პროცესია, რომელიც მოითხოვს შთაგონებას და ცხადია, ცოდნით განმტკიცებულ ფანტაზიას. მაგრამ, უპირველეს ყოვლისა, ეს ობიექტური სინამდვილის შეცნობაა, სინამდვილისა, რომელიც სხვადასხვა სახით აისახება. ინფორმაცია კი გადაწყვეტილების მიღების საფუძველია [6].

მენეჯერთა შრომის პროფესიონალურ-კვალიფიციური და ტექნოლოგიური დანაწილება ითვალისწინებს შესრულებული სამუშაოების სახეებსა და სირთულეს. ამ კრიტერიუმებით ორგანიზაციის მართვის აპარატში გამოყოფენ სამი კატეგორიის მუშაკებს: ხელმძღვანელებს, სპეციალისტებსა და მომსახურეებს. თუ განვიხილავთ მათ შრომის მართვის პროცესის ტექნოლოგიის თვალსაზრისით, მაშინ შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ხელმძღვანელთა ამოცანაა გადაწყვეტილების მიღება და მათი პრაქტიკული რეალიზაციის ორგანიზაცია; სპეციალისტები ამუშავენ გადაწყვეტილებათა ვარიანტებს, ხოლო მომსახურეები უზრუნველყოფენ (ძირითადად ინფორმაციულად) მთელი ამ პროცესის მიმდინარეობას [7].

გადაწყვეტილების მიღების პროცესის განხილვისას, მხედველობაში უნდა მივიღოთ ორი ვარიანტი: პირველი იმაში მდგომარეობს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ სწორი გადაწყვეტილების მიღება ძნელი და რთულია, იგი მაინც შედარებით მსუბუქად უნდა მივიღოთ. მეორე მომენტისას, კი უნდა გვახსოვდეს, რომ იგი ფსიქოლოგიური პროცესია. ადამიანთა ქცევა ყოველთვის ლოგიკური არ არის: მას ზოგჯერ გონება წარმართავს,

ზოგჯერ - გრძობა. ამდენად, გასაკვირი არ არის, რომ ხელმძღვანელის მიერ გადაწყვეტილების მისაღებად გამოყენებული ქმედებები ან სპონტანური (გრძობასაყოლილი) იყოს, ან უმაღლესად ლოგიკური (გონებით გადაწყვეტილი).

გადაწყვეტილების მიღების პროცესის შემადგენელი ელემენტების მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ეს მართლაც ასეა. იგი პრობლემების იდენტიფიკაციით იწყება, შემდეგ მოდის პრობლემაზე ზემოქმედი კრიტერიუმების განსაზღვრა, იდენტიფიკაცია, კრიტერიუმების განაწილება მნიშვნელოვანი ხარისხის მიხედვით, გადაწყვეტილების ვარიანტის განსაზღვრა, ვარიანტის ანალიზი, ოპტიმალური ვარიანტის არჩევა, არჩეული ვარიანტის რეალიზაცია და მთავრდება გადაწყვეტილების ეფექტიანობის შეფასებით [8].

ჩვეულებრივ, გადაწყვეტილების მიღებისას არსებობს მისდამი მიდგომის სამი ვარიანტი (სახე), ესენია: ინტუიცია, განსჯა და რაციონალური გადაწყვეტილების მიღება. სადაც:

- ინტუიციური გადაწყვეტილების მიღებისას ადამიანები ეყრდნობიან საკუთარ შეგრძნებას, რასაც ადამიანის „მეექვსე გრძობას“ უწოდებენ;

- განსჯაზე დაფუძნებული გადაწყვეტილება ბუნებრივია მოიცავს ინტუიციურ გადაწყვეტილებას, მაგრამ ინტუიციური გადაწყვეტილებისაგან განსხვავებით, მას საფუძვლად უდევს ასევე ცოდნა და წარსულის გააზრებული გამოცდილება;

- რაციონალური გადაწყვეტილება კი აერთიანებს განსჯაზე დაფუძნებულ გადაწყვეტილებებს და ამიტომ, ბუნებრივია, მოიცავს ასევე ინტუიციურ გადაწყვეტილებასაც.

გადაწყვეტილების მიღება, შემუშავების ტიპები დამოკიდებული (შეთანხმების მიღწევის საშუალებები) არ არსებობს მკაცრად კოდიფიცირებული თეორიებისა თუ მიმდინარეობების სახით. შესაბამისად, არ გვხვდება პოლიტიკური, მორალურ-ეთიკური და ზნეობრივი კონსენსუსის მიღწევის წინასწარ გაკვალული გზები. ორგანიზაციაში გადაწყვეტილების მიღებაზე გავლენის მოხდენის უნარის მქონე მოვლენები და ფაქტორები დიდი მრავალფეროვნებით ხასიათდება. მათ საფუძველზე შეიძლება განხილული იქნას გადაწყვეტილების მიღების სამი მოდელი, ესენია [9]:

- ავტორიტარული (როდესაც ერთი ჰეგემონს გააქვს სასურველი გადაწყვეტილება);

- საყოველთაო თანხმობაზე დაფუძნებული (თანასწორუფლებიანი, დემოკრატიული კონსენსუსი);

- შერეული (მოიცავს ნაწილობრივ ორივეს).

ნიშნდობლივია, რომ მოდელების შინაარსი დროში ცვლილებას არ განიცდის (იცვლება მხოლოდ ავტორი და არა საშუალება) და შესაძლებელია მისი განზოგადება საერთაშორისო საზოგადოების ნებისმიერ ტიპზე. აღსანიშნავია, რომ უნიპოლარული სისტემა ერთი ჰეგემონის ავტორიტარულ მოდელს ერგება, ბიპოლარული შერეულს, ხოლო დემოკრატიული მოდელი გამოკვეთილი ძალის არარსებობის პირობას.

გადაწყვეტილების მიღების პროცესში არსებობს არაერთი მიდგომა და პარადიგმა. მათგან შეიძლება გამოიყოს [10]:

- მართვის თეორია. გამოიყენება, როდესაც პრობლემა ანალიზს ექვემდებარება და შესაძლებელია მოსალოდნელი ცვლილებების იდენტიფიცირება და გაზომვა. გამოიყენება სხვდასხვა ამოცანის კორექტული გადაწყვეტისათვის. სისტემა წარმატებულია იმ ამოცანების გადაწყვეტისათვის, რომელიც ანალიზს ექვემდებარება, რომელთა ცვლადები შეიძლება გაიზომოს და სტრუქტურირებულ იქნეს ლოგიკური მოქმედებების საშუალებით. მართვის თეორიის არეალი გაფართოვდა კომპიუტერული ტექნოლოგიებისა და პროგრამული უზრუნველყოფის განვითარების ხარჯზე;

- კარნეგის მოდელი. სახელი მომდინარეობს კარნეგი-მელონის უნივერსიტეტთან დაკავშირებული ავტორებიდან: კიერტი რ., მარჩი ჯ., საიმონი რ. მათ განსაზღვრეს გადაწყვეტილების მიღების განსაზღვრული რაციონალური მიდგომა. დაადგინეს წესი, რომლითაც რამდენიმე მენეჯერის ალიანსის საფუძველზე, კოალიციურად მიიღება საბოლოო გადაწყვეტილება. მენეჯერთა კოალიციების შექმნა განპირობებულია იმით, რომ: ორგანიზაციების მიზნები ზოგჯერ ზუსტად განსაზღვრული არ არის, ქვედანაყოფების ამოცანები ურთიერთსაწინააღმდეგოა, თითოეული სუბიექტი ცდილობს იყოს რაციონალური. შესაბამისად, კოალიციის ჩამოყალიბება ხელს უწყობს ისეთი მმართველობითი გადაწყვეტილების შემუშავებას, რომლებიც ყველა დაინტერესებული მხარდაჭერით ისარგებლებს;

- მმართველობითი გადაწყვეტილების ინკრემენტირების პროცესის მოდელი. ორგანიზებაში გადაწყვეტილების მიღების მთავარი არჩევანი, როგორც წესი, „მცირე, არჩევანთაგან შედგება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი აღმოჩენა, რომელიც ჰენრი მიცბერგს და მის კოლეგებს ეკუთვნის. ორგანიზაცია გადის გადაწყვეტილების მიღების პროცესის რამდენიმე საკვანძო წერტილზე

და შესაძლებელია შეეჩეხოს ამ გზაზე არსებულ ბარიერებს, რომელიც შეიძლება განხილულ იქნას როგორც გადაწყვეტილების წყვეტა. წყვეტა ნიშნავს, რომ ორგანიზაცია უნდა დაუბრუნდეს წინა გადაწყვეტილებას და გაიმეოროს განვლილი ციკლი, ამასთან შეეცადოს შეიტანოს სიახლე. ასევე აღწერილი იქნა გადაწყვეტილების მიღების სამი ფაზა: იდენტიფიკაცია, დამუშავება და არჩევანი. როდესაც დასრულდება იდენტიფიკაციის ფაზა და პრობლემა განისაზღვრება, იწყება დამუშავების ფაზა, რომლის დროსაც ყალიბდება საბოლოო გადაწყვეტილება. ასეთი სახის გადაწყვეტილების შემუშავება არის მოსინჯვისა და აგების ინკრემენტალური პროცედურა, როგორც იტყვიან „აგურზე აგურის დადება“;

„სანაგვე ყუთის მოდელი“. მისი შედარება სხვა მოდელებთან შეუძლებელია, რამდენადაც მას საქმე აქვს ორგანიზაციის შიგნით არსებული გადაწყვეტილების სისტემასთან, ან მრავალრიცხოვან ნაკადებთან, ხოლო ზემოაღნიშნული მოდელები ორიენტირებულია ცალკეული გადაწყვეტილების შემუშავებაზე. „სანაგვე ყუთის მოდელი“ საშუალებას იძლევა ვიფიქროთ ორგანიზაციაზე, ასევე იმ გადაწყვეტილებებზე, რომლებიც მიიღება მართვის სუბიექტების მიერ. ეს მოდელი შემუშავებული იქნა იმ მიზნით, რომ ახსნილიყო მმართველობითი გადაწყვეტილების სქემა იმ ორგანიზაციაში, რომელთა საქმიანობა განუსაზღვრელია. გაურკვევლობის პირობებს ორგანიზებული ანარქია ეწოდა. ორგანიზებული ანარქია არ ეფუძნება ძალაუფლების ნორმალურ ვერტიკალურ იერარქიას და გადაწყვეტილებების მიღების ბიუროკრატიულ წესებს, რომელიც ხასითდება შემდეგი თვისებებით: უპირატესობათა პრობლემატურობა, ცუდად გასაგები ტექნოლოგია და კადრების დენადობა. ამ მოდელის უნიკალური თავისებურება მოვლენათა ნაკადებით ვლინდება;

ვრუმისა და იეტონის გადაწყვეტილების მიღების მოდელი. მოიცავს ხელმძღვანელობის 5 სტილს: 1. თქვენს ხელთ არსებული ინფორმაციის საფუძველზე თქვენ თვითონ წყვეტთ პრობლემას; 2. თქვენს დაქვემდებარებაში მყოფთაგან იღებთ ინფორმაციას და პრობლემას თქვენ თვითონ წყვეტთ; 3. პრობლემას აცნობთ ზოგიერთებს თქვენს დაქვემდებარებაში მყოფთ, ისმენთ მათ იდეებსა და წინადადებებს და შემდეგ თვითონ იღებთ გადაწყვეტილებას; 4. პრობლემას აცნობთ არა თქვენს დაქვემდებარებაში მყოფთ და შემდეგ კოლექტიური განსჯის საფუძველზე დამოუკიდებლად იღებთ გადაწყვეტილებას; 5. პრობლემას აცნობთ თქვენს

დაქვემდებარებაში მყოფ ჯგუფს და შემდეგ კოლექტიური განსჯის საფუძველზე იღებთ კოლექტიურ გადაწყვეტილებას [11].

გადაწყვეტილების მიღების საფუძველს წარმოადგენს ინფორმაცია. ინფორმაცია ინფორმაციულ პროცესებში წარმოადგენს შრომის საგანს, რომელიც ჩვეულებრივი შრომის საგნისგან იმით განსხვავდება, რომ გადამუშავებისას არ კარგავს თავის ღირებულებას, არ წარმოებს მისი ფიზიკური მოხმარება, არამედ ხდება მისი შენახვა და მრავალჯერადი გამოყენება. ინფორმაცია ნებისმიერი მართვის ობიექტისთვის წარმოადგენს მნიშვნელოვან რესურსს, რომლის ბაზაზეც სრულდება: დაგეგმვა, მარკეტინგი, კონტროლი, გადაწყვეტილების მიღება, კავშირები.

ინფორმაცია არის გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი. რამდენადაც მმართველის სისტემისადმი მიწოდებული ინფორმაცია სამართავი ქვესისტემის პარამეტრების მდგომარეობის შესახებ იქნება რეალური, იმდენად მმართველი სისტემის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება იქნება ოპტიმალური. მართვაში გამოყენებული ინფორმაციის ხარისხი უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ მოთხოვნებს: იგი უნდა იყოს სრული, დროული, შესაფერისი, საკმარისი, ზუსტი, გასაგები, საჭირო, მიმართული, კონკრეტული, სანდო. ინფორმაცია უნდა შეეფერებოდეს გადასაწყვეტ პრობლემას.

ინფორმაციამ, რომ შეასრულოს თავისი დანიშნულება იგი უნდა იყოს ზუსტი და საკმარისი. ხშირად ინფორმაციის ღირებულების შემცირების მიზნით მომხმარებელს მიეწოდება ნაკლები სიზუსტის ინფორმაცია ვიდრე საჭიროა, რაც იწვევს მიღებული შედეგის სარგებლობის შემცირებას. ინფორმაციის სიზუსტის გაზრდა დაკავშირებულია გარკვეულ დანახარჯებთან ამიტომ საჭიროა დადგინდეს არის თუ არა საჭირო გადაწყვეტილების მისაღებად საჭირო ინფორმაციის სიზუსტის გაზრდა. ამ შემთხვევაში უნდა მოხდეს შედარება ინფორმაციის სიზუსტის ამაღლებაზე გაწეული დანახარჯების და სიზუსტის გაზრდით მიღებული შედეგების. ინფორმაცია უნდა იყოს გასაგები. რაც უფრო გასაგებია ინფორმაცია მით მაღალია მის საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღება. მაგალითად-მენეჯერებს მოუწევთ დიდი დროის ხარჯვა მოწოდებული ანგარიშების გარკვევისას თუ ეს ანგარიშები ცუდად არის შედგენილი. ინფორმაცია გასაგები უნდა იყოს იმ ფიზიკური პირისთვის, რომელიც არის ამ ინფორმაციის მომხმარებელი. ინფორმაცია წარმოდგენილი უნდა იყოს ისეთი ფორმით, როგორსაც მომხმარებელი

მოითხოვს.

ხშირად საჭირო ხდება ინფორმაციის ნაკადიდან ამორჩეული იქნეს მხოლოდ ის, რომელიც ზეგავლენას ახდენს გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე, ანუ უნდა მოხდეს ინფორმაციის გაფილტვრა. საჭირო ინფორმაცია არის ახალი და აუცილებელი გადაწყვეტილების მიღების პროცესისთვის. ინფორმაცია უნდა მიეწოდოს ადრესატს, ვისთვისაც განკუთვნილია ინფორმაცია, წინააღმდეგ შემთხვევაში ვერ შეასრულებს თავის დანიშნულებას და დარჩება რეაგირების გარეშე. ინფორმაციის გადაცემა შეიძლება ფოსტით, ფაქსით. ინტერნეტით და აშ. ნებისმიერი ინფორმაციის განხილვა შესაძლებელია სამი ასპექტით: სინტაქსური, სემანტიკური და პრაგმატიკული ასპექტებით.

ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება მეტ-ნაკლებად რთული საკითხის თაობაზე დიდ სირთულეებთანაა დაკავშირებული, კერძოდ: საჭიროა დადგინდეს საკითხთან დაკავშირებული ცნებები, პარამეტრები, საზომი ერთეულები; დაზუსტდეს კავშირები და უახლოესი მიზნები; შეფასდეს არასასურველ შედეგთა მნიშვნელობა. ამასთან, რეალურ დროში მუდმივად ინფორმაციული დეფიციტია, არ ხერხდება პარამეტრების რაოდენობრივი შეფასება მათი თვისობრივი ბუნების გამო, ინფორმაციის მოპოვება ხშირად დაუძლეველ სირთულეებთანაა დაკავშირებული. რთული საკითხები, როგორც წესი, მრავალასპექტიანია და მათი ოპტიმალური გადაწყვეტა მოითხოვს მაღალი დონის კვალიფიკაციას მრავალ დარგში. ასეთ ვითარებაში გავრცელებულია ექსპერტებისაგან ინფორმაციის მიღება და გადაწყვეტილებათა შემუშავების ტექნოლოგიის განხილვა. ექსპერტების ფორმირება ხდება შემდეგი ნიშნით: პროფესიონალიზმი, მსჯელობის დამოუკიდებლობა, ობიექტურობა, მობილურობა, კონტაქტურობა, ასევე გამოცდილება, ცოდნა, ინტუიცია, ავტორიტეტი, ახალი იდეის მიღების უნარი.

აღსანიშნავია, რომ როდესაც ხელმძღვანელს უხდება გადაწყვეტილების მიღება არასაკმარისი ინფორმირებულობისას, კონკრეტული გარემო ფაქტორები განაპირობებენ სიტუაციას, ოპტიმალური შეიძლება გახდეს სხვადასხვა ალტერნატიული წინადადება. ალტერნატიული ვარიანტების არჩევის მიზნით უნდა ვიხელმძღვანელოთ ეფექტურობის შეფასების სტრატეგიებით:

1. ვალდის კრიტერიუმი (მაქსიმინი);
2. მაქსიმალური;

3. გურვიჩის კრიტერიუმი (ოპტიმიზმ-პესიმინი);

4. სვიჯ-ნიგანის კრიტერიუმი;

5. ლაპლასის კრიტერიუმი;

6. კრელლეს კრიტერიუმი.

ხაზგასასმელია, რომ მენეჯერის გადაწყვეტილების მიღების ხარისხი პირდაპირ დამოკიდებულებაშია არსებული ინფორმაციის ხარისხთან. ამიტომ მენეჯერები მუდმივად ხელს უწყობენ გარემოს, რომელიც ხარისხიან და სიცოცხლისუნარიან ინფორმაციას გენერირებს. ამგვარად, გადაწყვეტილების მიღების პროცესი მნიშვნელოვანი ასპექტია, როგორც რეგიონული და კორპორაციული სტრუქტურებისათვის, ისე ინდივიდუალური პირებისათვის, რომლებიც მნიშვნელოვანად არიან დამოკიდებულნი ამ გადაწყვეტილებაზე, კონკურენტუნარიანობის არენაზე.

გადაწყვეტილების მიღების პროცესი გვხვდება ადამიანის მოღვაწეობის ყველა სფეროში (ყოველდღიური საყოფაცხოვრებო საქმიანობის ჩათვლით). მმართველური გადაწყვეტილება განსაკუთრებით საპასუხისმგებლო პროცესია, რომელთანაც მჭიდროდ არის დაკავშირებული საქმიანი ორგანიზაციის წარმატებული ფუნქციონირება მასში დასაქმებულ ადამიანთა ინტერესების გათვალისწინებით. გადაწყვეტილების მიღება გონებრივი პროცესია. იგი გულისხმობს მიზნის დასახვასა და მიღწევის ხერხების (გზების) შემუშავებას. გადაწყვეტილების მიღების პროცესში შეიძლება გამოვყოთ შემდეგი ძირითადი ეტაპები:

- გადაწყვეტილების მიღების აუცილებლობის დადგენა. მენეჯერები გამუდმებით აკონტროლებენ სიტუაციას, როგორც ორგანიზაციის შიგნით, ასევე მის გარეთ, რათა არ გამოეპაროთ ცვლილებები, რომლებმაც შეიძლება შექმნას პრობლემები და საჭიროებს დაუყოვნებლივ რეაგირებას და პირიქით, შესაძლებლობები, რომელიც შეიძლება იქნეს გამოყენებული;

- წარმოქმნილი პრობლემებისა და შესაძლებლობების ანალიზი და განსაზღვრა. მენეჯერები განსაზღვრავენ მათ მიზეზებს და ადგენენ მოთხოვნებს, რომლებსაც უნდა პასუხობდეს შემდგომი გადაწყვეტილებები.

- შესაძლებელი ალტერნატივების შესწავლა. მენეჯერები ირჩევენ გადაწყვეტილების ან მოქმედების რამდენიმე ვარიანტს.

- სასურველი ალტერნატივის არჩევა. ყველა ალტერნატივის უპირატესობისა და უარყოფითი მხარის განხილვის შემდეგ მენეჯერები ირჩევენ

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

ყველაზე უფრო იმედისმომცემ ქმედების გეგმას. უნდა აღინიშნოს, რომ არჩეული გეგმა შიძლება იყოს რამდენიმე განხილული ალტერნატივის ერთგვარი კომბინაცია.

- არჩეული გადაწყვეტილების შესრულება. მას შემდეგ, რაც მენეჯერები განახორციელებენ დაგეგმვას, შეისწავლიან რა იმ ხალხის რეაქციას, ვინც უნდა განახორციელოს აღნიშნული გადაწყვეტილება, მენეჯერები ახორციელებენ თავის გადაწყვეტილებას.

- მიღებული შედეგების შეფასება. მენეჯერები აკვირდებიან თავიანთი გადაწყვეტილების შედეგებს, რათა დაინახონ, მათმა არჩევანმა მიიყვანა ისინი თუ არა სასურველ მიზანმდე; ხომ არ იქმნება ახალი პრობლემები ან შესაძლებლობები, მიღებული გადაწყვეტილებიდან გამომდინარე, და ხომ არ არის ახალი გადაწყვეტილების მიღების აუცილებლობა.

თანამედროვე სივრცე მრავალფეროვანი და რთული აგებულებისაა. სწრაფად ცვალებადი მოვლენები, ფართო კონკურენცია, ღირებულება გადაფასება და სხვა თავის დაღს ასვამს მართვის პროცესებს. გადაწყვეტილების მიღების დროს ხშირად აღარ გვადგება ტრადიციული, ანალიტიკური და რაციონალური მოდელი. დრო და თანამედროვე გარემო მართვის სუბიექტებისაგან მოითხოვს გადაწყვეტილების ექსტრემალურ ვადებში მიღებას.

გადაწყვეტილების მიღების პროცესი დინამიური პროცესია, რომელმაც შეიძლება გაიაროს მრავალ

ციკლზე, სანამ პრობლემა საბოლოოდ გადაიჭრება. ყურადსაღებია ამ თვალსაზრისით ისიც, რომ გადაწყვეტილების დიდი ნაწილის მიღება გარკვეულ დროს მოითხოვს, დროის გასვლასთან ერთად იცვლება მთელი რიგი მოცემულობებისა. სახელმწიფოს დონეზე კი შესაძლებელია ღირებულებათა გადაფასებაც კი მოხდეს:

მართვის სისტემის არსებობისათვის საჭიროა, რომ სამართავ სისტემას გააჩნდეს კონკრეტული მიზანი და მართვის კრიტერიუმები. მმართველ ქვესისტემასა და სამართავ ობიექტს შორის მიმდინარეობს ინფორმაციული შეტყობინებების განუწყვეტელი გაცვლა. ოპტიმალური გადაწყვეტილების მიღება და შესაბამისად ოპტიმალური მართვა შესაძლებელია ოპტიმალობის კრიტერიუმის პირობებში, რაც გვეხმარება მართვის მიზნობრივი ფუნქციის ჩამოყალიბებაში. მართვის მიზნობრივი ფუნქცია ეს არის რაოდენობრივი სიდიდე, რომელიც წარმოადგენს საწყისი (შემავალი) და საშედეგო (გამომავალი) ცვლადების, აგრეთვე დროისა და ობიექტის პარამეტრების ფუნქციას. ოპტიმალური მართვა ეს ისეთი მართვაა, რომელიც უზრუნველყოფს მართვის მიზნობრივი ფუნქციის ექსტრემუმს (მაქსიმუმს ან მინიმუმს) განსაზღვრული შეზღუდვების პირობებში. ოპტიმალური მართვის განხორციელებისათვის არ არის საკმარისი მართვის მიზნობრივი ფუნქციისა და შეზღუდვების ცოდნა. საჭიროა აგრეთვე ინფორმაცია სამართავი ობიექტის მდგომარეობისა და გარე სამყაროს შესახებ[12].

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შუბლაძე გ., მღებრიშვილი ბ., წოწკოლაური ფ. მენეჯმენტის საფუძვლები. სახელმძღვანელო, გამომცემლობა „უნივერსალი“, თბილისი. 2008.
2. Barnard C. The Functions of the executive. Cambridge. 1938. p.216
3. Fülöp J, Introduction to Decision Making Methods. 4. Голубков е.п. какое принять решение? практикум хозяйственника. м.: экономика. 1990. с.189
5. Ларичев о.и. теория и методы принятия решение, а также хроника событий в волшебных странах. м.: логос, 2002. с.392.
6. Тронин ю.н. управленческие решения. м.: юнити-дана. 2004. с.310
7. Балдин к.в. управленческие решения: теория и технология принятия. м.: проект, 2004. с.304
8. ბარათაშვილი ე., თაკალანძე ლ. მენეჯმენტი და ადმინისტრირება. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა. 2011. გვ. 453-455
9. ხომერიკი თ. მენეჯმენტი. გამომცემლობა „ინოვაცია“. თბილისი, 2006. გვ. 81
10. ხარხელი მ., ქეშელაშვილი გ. მენეჯმენტის საფუძვლები. გამომცემლობა „საჩინო“, თბილისი. 2013. გვ. 232-239
11. <https://hbr.org/2006/01/a-brief-history-of-decision-making>
12. <http://www.evergreen.edu/bdei/documents/decisionmakingmethods.pdf>

Decision-making process review, importance and the characteristics

Evgeni Baratashvili

Doctor of economic science, professor of GTU

Irma Makharashvili

Doctoral student of Caucasus international University

Manana Maridashvili

Senior Teacher of GTU

In the article Decision-making is considered as one of the main components of the management process. The article discussed in detail the development of management theory and the study of the genesis of the decision-making process. Deeply analyzed the different opinions of the decision process and accomplished scholar in comparative considerations.

Authors of the article discusse decision-making paradigms, and notes that management models are relatively constant in time and space; concludes that the proposed methods can be generalized to any type of society.

The article describe in detail the basis for decision-making - information. The article examines the nature of information and the laying of the view that the information is the subject of labor and resources simultaneously. The article detailed the methods used to estimate the efficiency of the process of choosing a given alternative strategies.

ბიზნესის დაკრედიტების პირობები საქართველოში

ლოილ ქარჩაძე

ბიზნესის ადმინისტრირების დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

სტატიაში განხილულია საქართველოში არსებული საკრედიტო ორგანიზაციების, სახელმწიფო პროექტებისა და ფონდების პირობები, კრედიტის მისაღებად. ანალიზის შედეგად ცხადია, რომ ქვეყანაში არსებული საშეღავათო პირობები კრედიტის მისაღებად სასათბურე პირობებია მხოლოდ მსხვილი ბიზნესისათვის. სამწუხაროდ, ჯერაც არ არსებობს ხელსაყრელი პირობები მცირე ბიზნესის ხელშეწყობისათვის იმ დოზით, რომ მცირე ბიზნესი დაცული იყოს მისთვის დამახასიათებელი რისკებისგან. იმედია, ხელისუფლება გაითვალისწინებს სტატიაში მოცემული ანალიზის შედეგებს და შესაბამის ზომებს მიიღებს მცირე და საშუალო ბიზნესის განვითარებისა და ხელშეწყობის გასაუმჯობესებლად.

დღეისათვის საქართველოში არსებული საკრედიტო ორგანიზაციების - ბანკებისა და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების გარდა არსებობს საკრედიტო კავშირები, რომელსაც კონტროლს უწევს საქართველოს ეროვნული ბანკი. გარდა ამისა, ხელისუფლება თავის მხრივ ცდილობს შეღავათიანი პირობები დაუწესოს მცირე და საშუალო ბიზნესს, უცხოელ ივენსტორებს, ხელს უწყობს სოფლის მეურნეობაში შეიქმნას კოოპერატივები და მოსახლეობას უწევს საგრანტო დახმარებებს. არის ასევე, საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციები, რომლებიც ნაწილობრივ აფინანსებენ ცალკეული პროდუქციის წარმოება-გადამუშავების საწარმოებს გრანტის სახით.

ჩვენი კვლევის მიზანია შედარებითი ანალიზი გავაკეთოთ თითოეული საკრედიტო ორგანიზაციისა თუ სახელმწიფო პროგრამების პირობებზე, გამოვავლინოთ მათი დადებითი და უარყოფითი მხარეები.

ზოგადად დადებითი მოვლენაა, როცა ბიზნესს თუ პიროვნებას ფული სჭირდება და მას აძლევენ კონკრეტული მიზნის მისაღწევად. არც იმაშია ცუდი რაიმე, რომ ფულის მიმღებმა აღებული თანხა - ვალი უნდა დააბრუნოს. მთავარი კითხვა იმაშია, თუ რა პირობებს უყენებს კრედიტორი ბენეფიციარს.

დავიწყოთ ბანკებით, რომელიც ყველასთვის მარტივად გასაგები და აღსაქმელია. საქართველოს

მაგალითზე ბანკები ბიზნესკრედიტებს იძლევიან ბიზნესის გაფართოებისთვის, იშვიათად - ბიზნესის დაწყებისთვის, ე.წ. „სტარტაფისთვის“ (start up).

ყველამ იცის, რომ მოთხოვნები საბანკო კრედიტებზე საკმაოდ მძიმეა ბიზნესისთვის: მაღალი საპროცენტო განაკვეთი, საკრედიტო თანხის ოდენობის ლამის სამმაგი ღირებულების ლიკვიდური უძრავი ქონებით უზრუნველყოფა, დადასტურებული შესაბამისი შემოსავლები და ა.შ.

გარდა ამისა, მაღალია საპროცენტო განაკვეთები თანხის გატანაზე, ე.წ. საკომისიო, წინმსწრებად გადახდაზე და ხშირად ამას ემატება დაზღვევა და სხვა ხარჯები. რაც საბოლოო ჯამში, გამოცხადებულ და ეფექტურ საპროცენტო განაკვეთებს შორის სხვაობა, 2%-ს შეადგენს.

ანალოგიური მოთხოვნები აქვს მიკროსაფინანსო ორგანიზაციებს (შემდეგში - მსო). განსხვავება მხოლოდ საკრედიტო თანხების მოცულობაშია, მსო შეზღუდულია და ეკრძალება 50 000 ლარზე ზემოთ ღირებულების პროექტების დაფინანსება.

უფრო სპეციფიკურია საკრედიტო კავშირები, სადაც საკრედიტო კავშირის ფინანსები იქმნება ძირითადად კავშირის წევრებისგან და კავშირის წევრებზე გასცემენ კრედიტებს. ამდენად, ამაზე განხილვას არ შევუდგებით.

ასევე სპეციფიკურია სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების თემა, რომელიც სოფლის მეურნეობაში გამოიყენება. ამიტომ ამასაც არ

განვიხილავთ.

ჩვენ წარმოგიდგინებთ სახელმწიფოს მიერ შემოთავაზებულ შედეგათიან კრედიტებს, რომელიც იდეაში დასაქმების ხელშეწყობის მოტივით ხორციელდება, რაც ძალიან მისასალმებელია. ამავდროულად, ჩვენ გავაანალიზებთ რა თითოეული პროექტი, მიგვაჩნია, რომ უფრო ეფექტურად შეიძლება და შეიძლება თითოეული პროექტისთვის გათვალისწინებული თანხის გამოყენება. განვიხილოთ თითოეული მათგანი ცალ-ცალკე:

1. „აწარმოე საქართველოში“ - პროგრამას ახორციელებენ საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო.

აღნიშნული პროგრამაში მონაწილეობისთვის დაფინანსებული საწარმო უნდა აკმაყოფილებდეს შემდეგ კრიტერიუმებს:

- დაფინანსებული სესხით/ლიზინგით აუცილებელია შეიქმნას მხოლოდ ახალი საწარმო ან გაფართოვდეს/გადაიარაღდეს არსებული საწარმო;
- საწარმო უნდა აკმაყოფილებდეს საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრულ უსაფრთხოების, გარემოს დაცვის, სანიტარულ და

სურსათის უვნებლობის მოთხოვნებს;

• ახლად შექმნილი ან გაფართოებული/გადაიარაღებული საწარმოს შენობა-ნაგებობებსა და მიმდებარე ტერიტორიას უნდა გააჩნდეს ესთეტიკური სახე.

პროგრამის მიმართულებები:

1. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება-გადამუშავება

2. ინდუსტრიული პროდუქტის წარმოება.

თითოეულ მიმართულებას გააჩნია შესაბამისი ფინანსური დახმარების მოდელი.

სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება-გადამუშავების ფინანსური დახმარების მოდელი:

- სესხზე მოთხოვნილი გირაოს თანადაფინანსება სესხის 30%-ის მოცულობით, სესხის გაცემიდან პირველი 2-4 წლის განმავლობაში.

- სესხის მოცულობა არ უნდა იყოს 600,000 აშშ დოლარზე ნაკლები და არ უნდა აღემატებოდეს 2,000,000 აშშ დოლარს.

- სესხის მოცულობის არანაკლებ 80% განკუთვნილი უნდა იყოს ძირითადი საშუალებების შესაძენად.

- საშეღვათო პერიოდი: 24-თვე ძირითადი საშუალებებისთვის განკუთვნილს სესხის ნაწილზე. 18-თვე საბრუნავი საშუალებებისთვის განკუთვნილს სესხის ნაწილზე.

სესხის მოცულობა	საბანკო განაკვეთი	თანადაფინანსება
600 000 აშშ დოლარიდან - 1 000 000 აშშ დოლარამდე	12%	10%
1 000 001 აშშ დოლარიდან - 2 000 000 აშშ დოლარამდე	11%	10%

ინდუსტრიული პროდუქტის წარმოების ფინანსური მოდელი, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების-გადამუშავების მოდელის მსგავსია. განსხვავება მდგომარეობს მხოლოდ სესხის მოცულობაში, საბანკო განაკვეთში და

თანადაფინანსების საკითხებში, შესაბამისად, ინდუსტრიული პროდუქტის წარმოების ფინანსურ მოდელში სესხის მოცულობა არ უნდა იყოს 150 000 აშშ დოლარზე ნაკლები და არ უნდა აღემატებოდეს 2,000,000 აშშ დოლარს.

სესხის მოცულობა	საბანკო განაკვეთი	თანადაფინანსება
150 000 აშშ დოლარიდან - 500 000 აშშ დოლარამდე	13%	10%
500 001 აშშ დოლარიდან - 1 000 000 აშშ დოლარამდე	12%	10%
1 000 001 აშშ დოლარიდან - 2 000 000 აშშ დოლარამდე	11%	10%

პროგრამა გულისხმობს სახელმწიფოს მხრიდან შესაბამის ინფრასტრუქტურულ დახმარებას, რომლის მიხედვითაც უძრავ ქონებით

დაინტერესებულ მეწარმეს სიმბოლურ ფასად 1 (ლარად) გადაეცემა სახელმწიფო საკუთრებაში არსებული ქონება მთავარი პირობებით:

1. საწარმოს შექმნა და წარმოების დაწყება განხორციელდება საქართველოს მთავრობის შესაბამისი აქტის გამოცემიდან არაუგვიანეს ორ წლისა.

2. საწარმოს შექმნისა და წარმოების დაწყების ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად ქ.თბილისში - შესაბამისი უძრავი ქონების საბაზრო ღირებულების არანაკლებ ექვსმაგი, ხოლო საქართველოს სხვა ტერიტორიაზე - არანაკლებ ოთხმაგი ოდენობის ინვესტირებით.

პროგრამა ასევე გულისხმობს საკონსულტაციო მომსახურებასაც. [1]

ჩვენი კომენტარი:

ბიზნესისთვის კარგია, „სესხზე მოთხოვნილი გირაოს თანადაფინანსება სესხის 30%-ის მოცულობით, სესხის გაცემიდან პირველი 2-4 წლის განმავლობაში“, მაგრამ სხვა კუთხიდან შევხედოთ ამ საკითხს: თუნდაც მინიმალური - 600 000 აშშ დოლარის 70%-სთვის საჭირო ორმაგი თუ სამმაგი ღირებულების ქონება საიდან მოიტანოს დამწყებმა ბიზნესმა გირაოსთვის? ე.ი. დამწყები ბიზნესისთვის ეს პროექტი არ არის გათვლილი. პირდაპირ წერია, რომ „სესხის მოცულობა არ უნდა იყოს 600,000 აშშ დოლარზე ნაკლები“. პროცენტებში თანადაფინანსებაც დიდი შეღავათია ბიზნესისთვის, მაგრამ ეს თანხა სახელმწიფოსთვის დაკარგულია.

ერთი შეხედვით, ყველაფერი ერთად აღებული დიდი შეღავათია, მაგრამ საქმე ისაა, რომ პროექტი მორგებულია მილიონერებზე, მსხვილ ბიზნესზე და არა სოციუმზე.

კიდევ სხვა კუთხით შევხედოთ ან პროექტს: სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოება-გადამუშავების ფინანსური დახმარების მოდელის შესაბამისად, სესხის მოცულობა 600 000 აშშ დოლარიდან იწყება, ჩავთვალოთ, რომ ეს არის 4-ჯერ მეტი იმ ქონების ღირებულებისა, რომელიც სახელმწიფომ 1 ლარად გადასცა ამა თუ იმ ბიზნესმენს. ე.ი. ამ ქონების საბაზრო ღირებულება არის 150 000 აშშ დოლარი (დღეის მდგომარეობით - 337 500ლარი). საინტერესოა, რამდენი ადამიანის დასაქმება ხდება იმ ახალ საწარმოში, რომელსაც სახელმწიფომ 337 500 ლარის ქონება აჩუქა.

„2014 წლის 4 დეკემბრის მდგომარეობით, აღნიშნული პროექტით სარგებლობს 43 ბენეფიციარი და დაწყებულია შესაბამისი პროექტების განხორციელება. პროექტების ჯამური მოსალოდნელი ინვესტიცია დაახლოებით 107, 000 000 აშშ დოლარია.“[2]

ე.ი. დაახლოებით 20 000 000 აშშ დოლარის ღირებულების ქონება სახელმწიფომ გადასცა ან უნდა გადასცეს მსხვილ ბიზნესმენებს. დავუმატოთ ამას რამდენიმე მილიონის დახმარება 10%-იანი თანადაფინანსების სახით, 24 თვიანი საშელავათო პერიოდით და ა.შ.)

20 მლნ აშშ დოლარი, დღეისათვის 45 მლნ ლარი, მიკრო და მცირე ბიზნესში დაასაქმებდა დაახლოებით 1500 ადამიანს ისე, რომ აღნიშნული თანხა უკლებლივ უკან დაბრუნდებოდა. საინტერესოა, რამდენი ადამიანი დასაქმდება ზემოთხსენებული 107 მილიონი აშშ დოლარის ინვესტიციის შემდეგ.

იქნებ ჯობდა, რომ აუქციონზე გაგვეყიდა ეს ქონება და ამ თანხით შეგვექმნა მცირე ბიზნესის განვითარების ფონდი!

2. მიკრო და მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობა საქართველოში - ხორციელდება საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მიერ. აღნიშნული პროექტი ითვალისწინებს რეგიონებში ბაზირებული მიკრო და მცირე მეწარმეობის სტატუსის მქონე ფიზიკური პირების, და ასევე, ფიქსირებული გადასახადის გადამხდელის სტატუსის მქონე პირების, მხარდაჭერას ფინანსური და ტექნიკური ინსტრუმენტების დაწერგვის გზით. პროგრამის ჯამური ბიუჯეტი არის 20 მილიონი ლარი და ის გაგრძელდება 26 თვის განმავლობაში.

ფინანსური მხარდაჭერის კუთხით პროგრამა ითვალისწინებს თანამონაწილეობრივი დაფინანსების გაცემას დამწყებ და არსებულ მეწარმე სუბიექტზე ან, მაქსიმუმ 3 ბენეფიციარისგან შემდგარი, მეწარმე სუბიექტთა ჯგუფზე. დაფინანსების მაქსიმალური ოდენობა განისაზღვრება 5,000 ლარით ერთ მეწარმეზე, რაც მეწარმეთა ჯგუფის შემთხვევაში 15,000 ლარს შეადგენს. ბენეფიციარების მხრიდან თანამონაწილეობის წილი განისაზღვრება დაფინანსების თანხის არანაკლებ 20%-სა.

ტექნიკური მხარდაჭერის კუთხით, პროგრამა ითვალისწინებს 2 კომპონენტს:

- ტრენინგები, რომლებიც განხორციელდება პროგრამის დაწყებიდან პირველი 4 თვის განმავლობაში და ისახავს მიზნად დაფინანსების მიღების მსურველთა მომზადებას, რათა მათ შეეწყოს ხელი კომერციულად მომგებიანი ბიზნეს გეგმისა თუ საპროექტო წინადადების მოსამზადებლად. სწორედ ტრენინგების შედეგად მომზადებული მასალის საფუძველზე იქნებიან

შერჩეულები ბენეფიციარები;

- ტექნიკური პროფესიონალური კონსულტაციები და მუდმივი ტექნიკური მხარდაჭერა გაეწევა უკვე დამტკიცებულ ბენეფიციარებს დაფინანსების გაცემიდან 12 თვის განმავლობაში.[1]

ჩვენი კომენტარი:

ზემოთხსენებული 20 მილიონი ლარი ხომ არ ბრუნდება ბიუჯეტში, ეს ხომ გრანტია? თუ არის იმის მექანიზმი, რომ გააკონტროლონ თითოეული პროექტის მიზანმიმართულად გამოყენება. როცა ასეთ მცირე თანხას გაცემ, მისი მიმსახურებაც ძვირი ჯდება და საბოლოოდ გამოდის, რომ ვერ აკონტროლებ. ასევე ჩნდება კითხვები, რომელზეც პასუხი არ ჩანს. იმედია ავტორებს აქვთ პასუხი, თუმცა ჯობდა ეს უფრო გამჭვირვალე ყოფილიყო. მაგალითად: რა ჯდება ბენეფიციარების მომზადება - ტრენინგები 4 თვის განმავლობაში?, ან რა იგულისხმება კონსულტაციებისა და ტრენინგების გარდა, წინადადებაში „მუდმივი ტექნიკური მხარდაჭერა გაეწევა უკვე დამტკიცებულ ბენეფიციარებს დაფინანსების გაცემიდან 12 თვის განმავლობაში“? რა ჯდება ეს დამატებითი მომსახურება და ვინ იხდის მას? საბოლოო ჯამში რა შედეგს ველოდებით? რამდენი დასაქმებული ამ პროექტში წყალობით და რამდენი წარმოებული პროდუქცია გვექნება?

სესხის მოცულობა
20 000 ლარიდან 50 000 ლარის ჩათვლით
50 001 ლარიდან 100 000 ლარის ჩათვლით

გარდა ამისა, კრედიტის გაცემისთვის საფინანსო ინსტიტუტის საკომისიო არ უნდა აღემატებოდეს: 50 000 ლარამდე 0.5%, ხოლო 50 000 ლარი ან მეტი 0.2%-ს.

საფინანსო ინსტიტუტის მიერ დადგენილი საპროცენტო განაკვეთების საგრანტო თანადაფინანსება მოხდება სააგენტოს მიერ, სესხის ძირითადი თანხის 8%-ის ოდენობით, რომელსაც სააგენტო გადაიხდის სესხის გრაფიკის შესაბამისად, მსესხებლის პარალელურად.

შეღავათიანი აგროკრედიტი ძირითადი საშუალებებისთვის - კომპონენტი ითვალისწინებს

სესხის მოცულობა
12 000 აშშ დოლარიდან 30 000 აშშ დოლარის ჩათვლით
30 001 აშშ დოლარიდან 100 000 აშშ დოლარის ჩათვლით
100 001 აშშ დოლარიდან 200 000 აშშ დოლარის ჩათვლით ან ექვივალენტი ლარში
200 001 აშშ დოლარიდან 600 000 აშშ დოლარის ჩათვლით ან ექვივალენტი ლარში

3. შეღავათიანი აგროკრედიტის პროექტი პროექტს ახორციელებს სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო, რომელიც მოიცავს შემდეგ ფინანსურ პროდუქტებს:

- საბრუნავი საშუალებებისთვის
- ძირითადი საშუალებებისთვის

შეღავათიანი აგროკრედიტი საბრუნავი საშუალებებისთვის - შეღავათიანი აგროკრედიტი საბრუნავი საშუალებებისთვის ითვალისწინებს საფინანსო ინსტიტუტების მიერ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მწარმოებელი და გადამამუშავებელი საწარმოებისთვის საბრუნავი საშუალებებისთვის გამოყოფილ სესხებზე დაწესებული საპროცენტო განაკვეთების გარკვეული ნაწილის დაფინანსებას სააგენტოს მიერ.

სააგენტო უზრუნველყოფს სესხის მომსახურებისთვის გადასახდელი საპროცენტო თანხის თანადაფინანსებას ბენეფიციართან შეთანხმების საფუძველზე. პროექტის განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე, სააგენტო ახორციელებს სესხების მონიტორინგს და შესაბამის რეაგირებას ახდენს დარღვევებზე. სააგენტო ასევე განსაზღვრავს პროგრამაში მონაწილეობისთვის აუცილებელ წინაპირობებს.

პროგრამაში მონაწილეობისთვის აუცილებელია, რომ საფინანსო ინსტიტუტის მიერ პირველადი სასოფლო-სამეურნეო საწარმოებისთვის დადგენილი უნდა იყოს შემდეგი საპროცენტო განაკვეთები:

საპროცენტო განაკვეთი
არა უმეტეს 15 %
არა უმეტეს 14 %

საფინანსო ინსტიტუტების მიერ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების მწარმოებელი და გადამამუშავებელი საწარმოებისთვის ძირითადი საშუალებებისთვის გამოყოფილ სესხებზე დაწესებული საპროცენტო განაკვეთების გარკვეული ნაწილის დაფინანსებას სააგენტოს მიერ.

კრედიტის საპროცენტო განაკვეთი დგინდება მისი მოცულობიდან გამომდინარე. საკრედიტო ინსტიტუტის მიერ დადგენილი უნდა იყოს შემდეგი საპროცენტო განაკვეთები:

საპროცენტო განაკვეთი
არა უმეტეს 15 %
არა უმეტეს 14 %
არა უმეტეს 13%
არა უმეტეს 12%.

საფინანსო ინსტიტუტის მიერ დადგენილი საპროცენტო განაკვეთების საგრანტო თანადაფინანსება მოხდება სააგენტოს მიერ, სესხის ძირითადი თანხის 11%-ის ოდენობით, რომელსაც სააგენტო გადაიხდის სესხის გრაფიკის შესაბამისად, მსესხებლის პარალელურად.

შეღვათიანი აგროკრედიტის პროექტის გრაფიკით განსაზღვრულ ვადაში გრაფიკით განსაზღვრული თანხის გადაუხდელობის შემთხვევაში, საფინანსო ინსტიტუტი უფლებამოსილია მხოლოდ გადასახდელ ძირითად თანხაზე დაარიცხოს კლიენტს ჯარიმა. ჯარიმა არ უნდა აღემატებოდეს ვადაგადაცილებული თანხის 0.1%-ს ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე.

სხვა საფინანსო ინსტიტუტის მიერ სესხის რეფინანსირების შემთხვევაში, იმოქმედებს არაუმეტეს ეროვნული ბანკის მიერ ასეთი შემთხვევებისათვის დაწესებული საკომისიოს განაკვეთი.

სესხის დაფარვა ხდება ანუიტეტით ან არასტანდარტული გრაფიკით, შემოსავლების სტრუქტურრიდან გამომდინარე. საშეღვათო პერიოდს, როგორც ძირითად თანხაზე, ასევე პროცენტზე, განსაზღვრავს სესხის გამცემი საფინანსო ინსტიტუტი.

სააგენტო მონიტორინგს უწევს კომპონენტის ფარგლებში გაცემულ სესხებს პროექტის განხორციელების ნებისმიერ ეტაპზე. მონიტორინგის განხორციელების დრო და ფორმა განისაზღვრება სააგენტოს მიერ. პროექტით განსაზღვრული პირობების ან/და მიზნობრიობის დარღვევის დადასტურების შემთხვევაში, სააგენტო იმოქმედებს საფინანსო ინსტიტუტებთან და ბენეფიციარებთან დადებული ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული და სააგენტოში მოქმედი წესებისა და პროცედურების შესაბამისად.[3]

ჩვენი კომენტარი:

ამ პროექტში, ისევე, როგორც ზემოთ განხილულ

სესხის მოცულობა

12 000 აშშ დოლარიდან – 30 000 აშშ დოლარის ჩათვლით
 30 001 აშშ დოლარიდან – 100 000 აშშ დოლარის ჩათვლით
 100 001 აშშ დოლარიდან – 200 000 აშშ დოლარის ჩათვლით
 200 001 აშშ დოლარიდან – 500 000 აშშ დოლარის ჩათვლით

საპროცენტო განაკვეთი

15%
 14%
 13%
 12%;

სესხის მაქსიმალური ვადა - 84 თვე;
 საშეღვათო პერიოდი განისაზღვრება (თუ ბანკი და ბენეფიციარი სხვა პირობებზე არ შეთანხმდებიან):

საბრუნავი საშუალებების დაფინანსების

პროექტებში, შეღვათები ნამდვილად არის, მაგრამ ეს შეღვათები ეხება მხოლოდ საპროცენტო განაკვეთებს.

4. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების გადამამუშავებელი საწარმოების თანადაფინანსება პროექტინიცირებულია საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს მიერ და ახორციელებს სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტო, სახელმწიფო ბიუჯეტის დაფინანსებით.

პროექტი მიზნად ისახავს სასოფლო-სამეურნეო წარმოების ინტეგრირებულობის ხარისხის ზრდის, პირველადი წარმოების გაფართოებისა და სოფლად დამატებული ღირებულების შექმნის ხელშეწყობას, სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების შექმნის წინაპირობების გაუმჯობესებას, სანედლეულო ბაზის განვითარებასა და შედეგად სოფლის მოსახლეობის შემოსავლის ზრდას. პროექტი ითვალისწინებს დარგობრივად და გეოგრაფიულად დივერსიფიცირებული სოფლის მეურნეობის გადამამუშავებელი საწარმოების შექმნასა და მათი მდგრადი განვითარების ფინანსურ და ტექნიკურ მხარდაჭერას. ფინანსური დახმარება ითვალისწინებს შეღვათიან აგროკრედიტს ან ლიზინგს და თანხვედრ გრანტს, ხოლო ტექნიკური - დახმარებას ბიზნესგეგმის შედგენაში, დანადგარების მოძიებასა და შერჩევაში, პერსონალის მომზადებაში, ნედლეულის პოტენციურ მომწოდებლებთან კომუნიკაციაში და ა.შ.

სესხების/ლიზინგების მაქსიმალური მოცულობა (მათ შორის პარალელური სესხების / ლიზინგების გაცემის შემთხვევაში) არ უნდა აღემატებოდეს პროექტის ჯამური ღირებულების 50%-ს (ორმოცდაათი), ამავდროულად, სესხების / ლიზინგების მაქსიმალური მოცულობა (მათ შორის პარალელური სესხების / ლიზინგების გაცემის შემთხვევაში) შეადგენს მაქსიმუმ 500 000 (ხუთასი ათასი) აშშ დოლარს ან ექვივალენტს ეროვნულ ვალუტაში;

შემთხვევაში:
 - საპროცენტო სარგებელი - არანაკლებ 12 თვისა;
 - ძირითად თანხაზე - არანაკლებ 18 თვისა;
 ძირითადი საშუალებების დაფინანსების

შემთხვევაში:

- საპროცენტო სარგებელი - არანაკლებ 12 თვისა;

- ძირითად თანხაზე - არანაკლებ 24 თვისა;

სააგენტოს თანადაფინანსების საპროცენტო განაკვეთი განისაზღვრება წლიური 11% - ის ოდენობით, მიუხედავად იმისა მოხდება თუ არა სესხის გამოყენება საბრუნავი საშუალებების დასაფინანსებლად, თუ ძირითადი საშუალებების დასაფინანსებლად;

სესხი არ შეიძლება იქნას გამოყენებული მიწის (მათ შორის არასასოფლო სამეურნეო დანიშნულების) შესაძენად, ხოლო სესხის თანხით შენობა ნაგებობების შექმნა დასაშვებია მხოლოდ სახელმწიფო უწყებებისგან, სსიპ-ებისგან, სახელმწიფო ან მასთან აფილირებული საწარმოებისგან;

ამ პროექტის მიზნებისთვის:

- სახელმწიფო საწარმო „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად შექმნილი საწარმო, რომლის აქციების ან წილის 50%-ის ან მეტის მესაკუთრეა სახელმწიფო, თვითმმართველი ერთეული ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკა.

- სახელმწიფოსთან აფილირებული საწარმო - სახელმწიფო საწარმოს შვილობილი საწარმო ან საწარმო სადაც სახელმწიფოს, თვითმმართველი ერთეულის ან აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მიერ დაფუძნებული ა(ა)იპ-ები ფლობენ აქციების/წილის 50%-ს. [4]

ჩვენი კომენტარი:

ამ პროექტშიც, ზემოთ განხილულ პროექტების ანალოგიურია, უბრალოდ სოფლის მეურნეობას ეხება და სპეციფიკაა გათვალისწინებული. მთლიანობაში კარგია, მაგრამ მეტის გაკეთებაც შეიძლებოდა, ისევე, როგორც წინა პროექტების შემთხვევაში.

5. იაფი ფინანსური რესურსის ხელმისაწვდომობა - წარმოადგენს პროექტს, რომელიც ხორციელდება ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტის მერიის პროგრამის „მეწარმეობის მხარდაჭერა“ ფარგლებში. აღნიშნული პირობების შესაბამისად, პროექტში მონაწილეობა შეუძლიათ ქალაქ თბილისის მუნიციპალიტეტში რეგისტრირებულ ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს, ინდივიდუალურ მეწარმეს, ასევე იმ პირებს, რომლებსაც სურთ ახალი ბიზნესის დაწყება ან არსებულის განვითარება ქ. თბილისის მუნიციპალიტეტის საზღვრებში. პროექტში მონაწილეობის შესაძლებლობა აქვს ასევე

იურიდიულ პირს, რომელიც ეწევა სოციალურ მეწარმეობას.

იაფი ფინანსური რესურსის ხელმისაწვდომობის ფარგლებში შეიძლება დაფინანსდეს პროექტები სხვადასხვა სექტორების და მიმართულებების მიხედვით. მიღებული სესხის გამოყენება შესაძლებელია როგორც ძირითადი, ასევე საბრუნავი საშუალებების დასაფინანსებლად. იაფი ფინანსური რესურსით სარგებლობა შეუძლიათ როგორც არსებულ ბიზნესებს, ასევე ახალი ბიზნესის დაწყების მსურველებს. პროექტების დაფინანსებაზე გადაწყვეტილების მიღებისას პრიორიტეტი მიენიჭება პროექტებს, რომლებიც ითვალისწინებენ დედაქალაქში ახალი სამუშაო ადგილების შექმნას, თვითდასაქმებას, ახალი ტექნოლოგიების დანერგვას ან სოციალური მეწარმეობის განვითარებას.

პარტნიორი საფინანსო ორგანიზაციის მიერ სესხი გაიცემა შემდეგი პირობებით:

- წლიური საპროცენტო განაკვეთი: 6%
- სესხის პერიოდი: მაქსიმუმ 60 თვე
- სესხის გადახდის შეღავათიანი პერიოდი განისაზღვრება საფინანსო ორგანიზაციის მიერ ინდივიდუალურად:
 - საშეღავათო პერიოდი სესხის ძირითად თანხაზე მაქსიმუმ 12 თვის ოდენობით;
 - საშეღავათო პერიოდი სესხის პროცენტის ნაწილზე მაქსიმუმ 6 თვით;
 - სესხის გაცემის საკომისიო: 0%
 - სესხის წინსრებით დაფარვის საკომისიო/ჯარიმა: 0 (ნული) პროცენტი
 - სპეციალურ ანგარიშზე მთავრობის მიერ ჩარიცხული თანხებიდან საფინანსო ორგანიზაციის მიერ გაცემული სესხების თანხას საფინანსო ორგანიზაცია მთავრობის სასარგებლოდ დაარიცხავს სარგებელს 0%-ის ოდენობით
 - სესხი გაიცემა ეროვნულ ვალუტაში (ლარში)
 - სესხის გაცემისათვის საჭირო სხვა პირობებს საფინანსო ორგანიზაცია განსაზღვრავს კონკრეტული პროექტისთვის ინდივიდუალურად, საფინანსო ორგანიზაციის მიერ დადგენილი შიდა სტანდარტების და რეგულაციების შესაბამისად. [5]

ჩვენი კომენტარი:

ეს პროექტი ორიგინალურია იმიტომ, რომ გაცემული თანხა 100%-ით უკან ბრუნდება. მისი მისი „უარყოფითი“ მხარე, ანუ რისკვაქტორი გახლავთ - თბილისის მერიასა და საფინანსო ორგანიზაციებს შორის შეთანხმების 9.3. პუნქტი: „9.3. სესხის 3 თვეზე მეტ ხანს (ერთ ჯერზე)

გადაუხდელობის შემთხვევაში მონაწილე გამოეთიშება პროექტს და მისი სესხის საპროცენტო განაკვეთი ავტომატურად გადავა საფინანსო ორგანიზაციასა და პროექტის მონაწილის შორის არსებული შეთანხმებით გათვალისწინებულ პირობებზე,“[5] რაც გულისხმობს იმას, რომ საფინანსო ორგანიზაცია სკრედიტო უზრუნველყოფის რეალიზების საშუალებით, ამოიღებს დარჩენილ თანხას, რაც ბიზნესის გაკოტრებით დამთავრდება.

6. ს.ს. საქართველოს საპარტნიორო ფონდის ძირითად საქმიანობის სფეროს წარმოადგენს ფონდში არსებული აქტივების მართვა და საინვესტიციო პროექტების მხარდაჭერა. ფონდის ამჟამინდელ აქტივებს შეადგენს საქართველოს რკინიგზის, საქართველოს ნავთობისა და გაზის კორპორაციის, საქართველოს სახელმწიფო ელექტრო სისტემის 100%-იანი წილი. ასევე. სს თელასის 24.5% წილი. საინვესტიციო მიმართულების კუთხით ამჟამად ფონდის პორტფელშია რამდენიმე პროექტი ეკონომიკის სხვადასხვა სექტორში, რომელთა ჯამური ღირებულება აღემატება 1 მილიარდ აშშ დოლარს. ფონდი 100% არის სახელმწიფო საკუთრება.

ფონდი უფლებამოსილია განახორციელოს ინვესტიცია მხოლოდ საქართველოში და მისი სტრატეგია მიმართულია კერძო ინვესტორების მოზიდვასა და მხარდაჭერაზე. ფონდისთვის მნიშვნელოვანია კომერციულად მომგებიანი პროექტების მხარდაჭერა საქართველოს ეკონომიკის პრიორიტეტულ სექტორებში, რომლებიც გამოირჩევა განვითარების დიდი პოტენციალით. მათ შორის შემდეგ სექტორებში: ენერგეტიკა, აგრობიზნესი, წარმოება, უძრავი ქონება და ტურიზმი, ინფრასტრუქტურა და ლოჯისტიკა.

დაფინანსებისთვის განიხილება მხოლოდ კომერციულად მიზანშეწონილი პროექტები, რომლებსაც გამოცდილი პარტნიორები ან დაქირავებული სპეციალიზირებული ოპერატორები მართავენ.

პროექტის იდეის გენერირება და ინიცირება შესაძლებელია მოხდეს:

- კერძო ინვესტორის ინიციატივის საფუძველზე.

- ფონდის მიერ. პირველ შემთხვევაში ინვესტორი წარმოადგენს პროექტს, რომელსაც ფონდი განიხილავს. მეორე შემთხვევაში, ფონდი თავად ეძებს კერძო ინვესტორს კონკრეტული პროექტისთვის, წინასწარ განხორციელებული ტექნიკურ-ეკონომიკური მიზანშეწონილობის

კვლევის საფუძველზე.

საპარტნიორო ფონდი პროექტს განიხილავს იმ შემთხვევაში თუ მისი ღირებულება სოფლის მეურნეობის სფეროში იქნება მინიმუმ 5 მილიონი ლარი, ხოლო არასასოფლო-სამეურნეო სფეროში – მინიმუმ 30 მილიონი ლარი, თუკი ფონდის სამეთვალყურეო საბჭოს სხვაგვარად არ გადაწყვეტს.

პროექტში მონაწილეობის მსურველმა ფონდის სამეთვალყურეო საბჭოს შესაბამისი გადაწყვეტილების შემთხვევაში უნდა წარმოადგინოს საბანკო გარანტია საინვესტიციო თანხის მინიმუმ 10%-ის ოდენობით, პროექტის განხორციელების შემდეგ, ფონდი ახდენს თავისი წილის არანაკლებ 25%, ფონდის თანამონაწილეობა პროექტებში არ უნდა აღემატებოდეს კაპიტალის 50%-ს. დაფინანსებასთან ერთად, ფონდი პარტნიორს და მმართველ გუნდს ეხმარება გრძელვადიანი მდგრადობის მიღწევაში. საპარტნიორო ფონდის სამეთვალყურეო საბჭო პარტნიორთან შეთანხმებით იღებს გადაწყვეტილებას ფონდის საკუთრებაში არსებული წილის/აქციების განსხვავება შესახებ.

ფონდი ფინანსურ პარტნიორობას უწევს კერძო ინვესტორებს, რაც საშუალო და გრძელვადიან თანადაფინანსირებაში გამოისახება. იგი პასიური პარტნიორის როლში იღებს მონაწილეობას როგორც Greenfield (ახალი ბიზნეს ინიციატივები), ისე Brown-field პროექტებში (ინვესტიცია არსებულ ბიზნესში) [6]

ჩვენი კომენტარი:

ნებისმიერი ინვესტიცია წარმოებაში, ეს ნიშნავს ადამიანთა დასაქმებას და ეს მისასალმებელია, მაგრამ, როგორც დავინახეთ აღნიშნული ფონდი შექმნილია სახელმწიფო საწარმოებისაგან. აღნიშნული ფონდი თუ იმუშავებდა მიკრო, მცირე და საშუალო ბიზნესის ხელშეწყობაზე და დააფინანსებდა მათ შეღავათიანი კრედიტით, ეს უფრო მეტად წაადგებოდა ქვეყანას.

7. საქართველოს თანაინვესტირების ფონდი - არის კერძო საინვესტიციო ორგანიზაცია, რომელშიც მობილიზებულია 6 მილიარდი აშშ დოლარის ოდენობის კერძო ინვესტიცია. ფონდის ძირითადი მიმართულებებია: ენერგეტიკა, ტურიზმი, უძრავი ქონება, ლოჯისტიკა და სოფლის მეურნეობა. ფონდის თანამონაწილეობა პროექტებში არ მერყეობს 25%-75%. პროექტის განხორციელების შემდგომ, მაქსიმუმ ცხრა წლის შემდგომ გამოვა აღნიშნული საინვესტიციო პროექტიდან ერთ-ერთი თანამფლობელისთვის ან მესამე მხარისთვის მიყიდვის გზით ან საფონდო ბირჟაზე პირველადი

განთავსების გზით. ფონდი მონაწილეობას მიიღებს როგორც ახალი ბიზნესინიციატივების დაფინანსებაში, ასევე არსებულ ბიზნესში ინვესტიციების განხორციელებაში.[7]

ჩვენი კომენტარი:

როგორც ვხედავთ, საპარტნიორო ფონდი და თანაინვესტირების ფონდი პრინციპული მიდგომით ერთიანია: ორივე ითხოვს თანამონაწილეობას მინიმუმ 25%-ის ოდენობით. ორივე ფონდი გათვლილია მსხვილი ბიზნესისთვის და არა იმ ადამიანებისთვის, რომელსაც ინიციატივა აქვს, გამოცდილება, განათლება, მაგრამ ფული არა აქვს, ხოლო ბანკის მოთხოვნებს ვერ აკმაყოფილებს.

ასევე საინტერესო იქნება მკითხველისთვის ერთი მომენტი. ჟურნალ „ახალი ეკონომისტის“ რედაქციამ შეკითხვით მიმართა როგორც საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, ასევე, საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, რომ მოეწოდებინათ ოფიციალური ინფორმაცია მათ მიერ განხორციელებული პროექტების შესახებ, როგორც მთლიანობაში, ისე ცალ-ცალკე, თუნდაც რამდენიმე კონკრეტულ პროექტზე: რამდენი კაპიტალი ჩაიდო თითოეულ პროექტზე და რამდენი ადამიანი დასაქმდა. პასუხი ჯერ არ მიგვიღია. იმედია, ჟურნალის მომდევნო ნომრის გამოსვლისთვის პასუხებს მივიღებთ. ანალოგიური ინფორმაცია ჩვენ ავიღეთ საპარტნიორო ფონდის ვებგვერდიდან, რომელსაც ქვემოთ გთავაზობთ. შესაბამისად, ჩვენ გამოვიყვანეთ თუ რამდენი თანხა იხარჯება ერთ დასაქმებულზე ცალკეული პროექტების მიხედვით:

საპარტნიორო ფონდის მიერ დაფინანსებული პროექტები

1. გარდაბნის თბოელექტროსადგური პროექტის ჯამური ღირებულება 220 მლნ. აშშ დოლარი.

მშენებლობა დაიწყო 2014 წლის 17 იანვარს.

გაიხსნება 2015 წლის აგვისტოში.

100% ადგილობრივი ინვესტიცია (საპარტნიორო ფონდი, გაზისა და ნავთობის კორპორაცია).

დასაქმებულია 600-მდე ადამიანი.

1 დასაქმებულზე დანახარჯია 220 000 000 : 600 = 366 667 აშშ დოლარი X2,25=825 000 ლარი.

2. ნენსკრას ჰიდროელექტროსადგური (სვანეთი)

პროექტის ჯამური ღირებულება 1 მლრდ. აშშ

დოლარი.

სამობილიზაციო სამუშაოები იწყება 2015 წლის მეორე ნახევარში.

მშენებლობა დასრულდება 2021 წელს.

პარტნიორი, კორეული K Water.

მშენებლობის განმავლობაში დაგეგმილია 1500-დან 2000-მდე ადამიანის დასაქმება

1 დასაქმებულზე დანახარჯია 1 000 000 000 : 2 000 = 500 000 აშშ დოლარი X2,25= 1 125 000 ლარი.

3. სენდვიჩ პანელების ქარხანა „პანექსი“ პროექტის ჯამური ღირებულება 6 მლნ. აშშ დოლარი.

მშენებლობა დაიწყო 2014 წლის მარტში.

გაიხსნება 2015 წლის აპრილში.

პარტნიორი, ადგილობრივი კომპანია „აისიესი“ (ICES).

დასაქმებულია 60-მდე ადამიანი.

1 დასაქმებულზე დანახარჯია 6 000 000 : 60 = 600 000 აშშ დოლარი X2,25= 1 350 000 ლარი.

4. „ლურჯი მოცვის პლანტაცია და გადამამუშავებელი საწარმო“

პროექტის ჯამური ღირებულება 6,7 მლნ. აშშ დოლარი.

პროექტის დაწყების დრო 2015 წლის თებერვალი.

საწარმო ამუშავდება 2015 წლის ზაფხულში.

პარტნიორი ადგილობრივი კომპანია „ვანრიკ აგრო“.

მუდმივად დასაქმებულია 100 ადგილობრივი, სეზონურად დასაქმდება დამატებით 300 ადამიანი.

1 დასაქმებულზე დანახარჯია 6 700 000 : 100 = 67 000 აშშ დოლარი X2,25= 150 750 ლარი.

5. სასტუმრო და გამაჯანსაღებელი ცენტრი რიქსოს ბორჯომი

151 ოთახიანი სასტუმრო.

სპა, ფიტნესი და გამაჯანსაღებელი სამედიცინო ცენტრი.

პროექტის საინვესტიციო მოცულობა: 48 მლნ. აშშ დოლარი.

პარტნიორი: ყაზახური კომპანია „ყაზმუნაიგაზ-სერივისი“.

გახსნის თარიღი 2015 წელი.

დასაქმებულია 250-მდე ადამიანი.

1 დასაქმებულზე დანახარჯია 48 000 000 : 250 = 192 000 აშშ დოლარი X2,25= 432 000 ლარი.

6. სასტუმრო წინანდალი რედისონი წინანდალში, ალ. ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმის მიმდებარე ტერიტორიაზე, მიმდინარეობს

5 ვარსკვლავიანი სასტუმროს მშენებლობა. სასტუმროს ოპერატორი იქნება რედისონი ოთახების სავარაუდო რაოდენობა: 120. პროექტის საინვესტიციო მოცულობა: 22.3 მლნ აშშ დოლარი.

პარტნიორი: Silk Road Group. მშენებლობაზე დასაქმდება 200-მდე ადამიანი. 1 დასაქმებულზე დანახარჯია 22 300 000 : 200 = 111 500 აშშ დოლარი X 2,25 = 250 875 ლარი.

7. სასტუმრო „როიალ ბატონი“ ყვარელში კომპანია „Winiveria Group“-თან ერთად ფონდმა განახორციელა 32 ნომრიანი სასტუმროს პროექტი, რომელიც მოიცავს: მარანს, რესტორანს, ღია აუზს. პროექტის საინვესტიციო მოცულობა: 2.5 მლნ აშშ დოლარი.

გაიხსნა 2013 წლის ივნისში. დასაქმებულია: 30 ადამიანი. 1 დასაქმებულზე დანახარჯია 2 500 000 : 30 = 83 334 აშშ დოლარი X 2,25 = 187 501 ლარი.

8. სასტუმრო „ჯინო ველნესი“ ახალციხეში 38 ნომრიანი სასტუმრო ერთობლივად დაფინანსდა კომპანია „Eurocom Investment Georgia“ და საპარტნიორო ფონდის მიერ. პროექტის საინვესტიციო მოცულობა: 5 მლნ აშშ დოლარი.

გაიხსნა 2013 წლის აპრილში. დასაქმებულია: 40 ადამიანი. [8] 1 დასაქმებულზე დანახარჯია 5 000 000 : 40 = 125 000 აშშ დოლარი X 2,25 = 281 250 ლარი.

როგორც ვხედავთ, ერთ დასაქმებულზე გაანგარიშებით ინვესტიცია საკმაოდ დიდი თანხა გამოდის. ესაა დიდი ბიზნესის თავისებურება. ამიტომაც ჩვენ მიგვაჩნია და ეს აქსიომაა, რომ ერთი და იგივე ოდენობის თანხით მცირე ბიზნესში ბევრად მეტი ადამიანის დასაქმება შეიძლება, ვიდრე მსხვილ ბიზნესში. ამდენად, სახელმწიფოს მიერ ინიცირებული პროექტები (მაგ., „აწარმოე საქართველოში“) და სახელმწიფოს მიერ კონტროლირებადი ფონდები (საპარტნიორო ფონდი, თანაინვესტირების ფონდი), რომლებიც ბიზნესის დაფინანსებით არიან დაკავებული, აქცენტი უნდა გააკეთონ მცირე ბიზნესის დაფინანსებაზე და არა მხოლოდ მსხვილი ბიზნესის დაფინანსებაზე. ასევე, ყველასთვის ცნობილია, რომ მსოფლიოს მრავალ მაღალგანვითარებულ ქვეყნებში დასაქმებულთა უდიდესი ნაწილი მოდის სწორედ მცირე ბიზნესში. მაგალითად, იაპონიაში საერთო დასაქმებულთა 69%-ზე მეტი მცირე და საშუალო ბიზნესის წილად მოდის, [9] ამერიკის შეერთებულ შტატებშიც იგივე მაჩვენებელი 60-დან 80%-ის ფარგლებში მერყეობს ყოველწლიურად. [10]

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. http://www.economy.ge/uploads/news/giorgi_kvirkashvili/2014/acarmoe_qartuli_19.05.2014.pdf; http://apma.ge/produce_in_georgia/about_project.apma;
2. <http://www.interpressnews.ge/ge/masalebis-gamoyenebis-pirobebi.html>
3. http://apma.ge/agrocredit/about_project.apma#component-2
4. http://www.moa.gov.ge/contentimage/tanadapinansebis_proeqti.pdf
5. <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2735510>
6. <http://www.fund.ge/>
7. <http://www.gcfund.ge/en/>
8. <http://www.fund.ge/geo/projects/>
9. https://www.google.ge/webhp?source=search_app&gws_rd=cr,ssl&ei=NgQuVb2WGeTNygOB4YD4Bg#q=%D0%90%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%98%D0%97+%D0%9E%D0%9F%D0%AB%D0%A2%D0%90+%D0%93%D0%9E%D0%A1%D0%A3%D0%94%D0%90%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%9E%D0%99+%D0%9F%D0%9E%D0%9B%D0%98%D0%A2%D0%98%D0%9A%D0%98++%D0%9F%D0%9E%D0%94%D0%94%D0%95%D0%A0%D0%96%D0%9A%D0%98+%D0%9C%D0%90%D0%9B%D0%9E%D0%93%D0%9E+%D0%98+%D0%A1%D0%A0%D0%95%D0%94%D0%9D%D0%95%D0%93%D0%9E+%D0%91%D0%98%D0%97%D0%9D%D0%95%D0%A1%D0%90+%D0%AF%D0%9F%D0%9E%D0%9D%D0%98%D0%98
10. <http://www.sba.gov/advo/stats/sbfaq.pdf>

ეკონომიკის სახელმწიფო მართვა და მიდგომები

მანანა ალფაიძე

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

საბაზრო ეკონომიკის სისტემის და საზოგადოებრივი წყობის დემოკრატიულობის პირობებშიც არსებობს ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი მართვა. მთავარია როგორ ფორმებს იღებს ეს მართვა და როგორ მეთოდებს იყენებს იგი. მრავალი ქვეყნის მაგალითზე ჩანს, რომ სხვადასხვა საკუთრებითი ფორმების პრინციპზე აგებულ საზოგადოებაში უშუალოდ საწარმო-სამეურნეო სექტორზე ზემოქმედებისათვის პირველ რიგში გამოიყენება ეკონომიკური მეთოდები.

დღეისათვის ჩვენს ქვეყანაში ეკონომიკის სახელმწიფო მართვის პრობლემები გამოიკვეთება შემდეგში: ერთის მხრივ, მმართველობითი პრაქტიკიდან ეკონომიკური ზემოქმედების ადმინისტრირების მეთოდების გამოყენებაზე უარის თქმა. მეორე მხრივ, საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ეს სფერო არ უნდა დარჩეს თვითრეგულირების მექანიზმების იმედათ, საჭიროა ახალი მიდგომები.

მსოფლიოს ყველა ქვეყანა ცდილობს განსაზღვროს ეკონომიკური განვითარების თავისი მიმართულება, რომლის ეფექტური ფუნქციონირებით ქმნის მოსახლეობის კეთილდღეობის მყარ საფუძველს. საქართველოში ეკონომიკურ ურთიერთობებზე განხორციელებული ცვლილებები ატარებს რთული და თანმიმდევრული მმართველობითი ზემოქმედების ხასიათს. მასში აისახება, როგორც სახელმწიფოს დამოკიდებულება ეკონომიკური კანონზომიერებების მიმართ, ისე სახელმწიფოს პოლიტიკური წყობა. ორივე მახასიათებელი არის საზოგადოებრივ ურთიერთობებში ჩარევის საუკეთესო ხერხი და ინდიკატორი.

ეკონომიკური პროცესების სახელმწიფო მართვა გამომდინარეობს სახელმწიფოს როგორც ინსტიტუტის არსიდან, რომელიც მოწოდებულია გამოხატოს საზოგადოების უმრავლესობის ნება და ინტერესები. სხვადასხვა ისტორიულ ეპოქებში იცვლებოდა ეკონომიკურ პროცესებზე სახელმწიფოს ზემოქმედების გავლენაც და მისი ხარისხიც. კაპიტალისტურამდელ ეპოქაში სახელმწიფო ერეოდა საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროში - დაწყებული კულტურიდან და მომავალი თაობის აღზრდიდან, დამთავრებული ეკონომიკის სფეროების მართვით. ფუნქციები სრულიად განსხვავებულია თანამედროვე კორპორაციული კაპიტალიზმის სახელმწიფო ფუნქციებისაგან.

მნიშვნელოვანია განსხვავებების დანახვა ეკონომიკის სახელმწიფო მართვას შორის, ქვეყნის განვითარების სოციალისტურ და თანამედროვე

ეტაპებზე. რა თქმა უნდა მათ შორის არსებობს არსებითი განსხვავებები. წარმოების საშუალებებზე საკუთრების მონოპოლიზაციის პირობებში ეკონომიკურ ურთიერთობებზე სახელმწიფოებრივი ზემოქმედება შემდეგნაირად აისახებოდა:

1. ვინაიდან სოციალისტური სახელმწიფო ფლობდა წარმოების საშუალებებზე საკუთრების უფლებას, იგი ამავე დროს ფლობდა ეკონომიკაზე ზემოქმედების მეტ შესაძლებლობებსაც, ვიდრე ე.წ. „ექსპლოატატორული სახელმწიფოებრივ-ეკონომიკური ფორმაციები“. შრომის საგნებზე და შრომის საშუალებებზე სახელმწიფო საკუთრება ითვლებოდა ეკონომიკაზე ზემოქმედების ერთ-ერთ ეფექტურ საშუალებად;

2. ეკონომიკაზე სახელმწიფოს ზემოქმედება ატარებდა მუდმივ და პირდაპირ ხასიათს. ეს აიხსნება იმით, რომ მთელი ქვეყნის ეკონომიკა განიხილებოდა, როგორც „ერთიანი ფაბრიკა“ მისგან გამომდინარე ყველა შედეგებით - უწყვეტი მზრძანებლობა მომარაგების, გასაღების, პროდუქტებზე ფასების, საწარმოო ბაზის განვითარებისა და სხვა მიმართულებით;

3. ეკონომიკაზე სახელმწიფოს ზემოქმედების საშუალებებად მიიჩნეოდა - შესაბამისობის დადგენა წარმოების საშუალებების განვითარების ტემპებსა და წარმოების საშუალებების წარმოებას, დაგეგმვას, მეცნიერულად დასაბუთებული სტანდარტების დადგენას, საკადრო პოლიტიკას შორის. ყველა ეს მიდგომები მიიჩნეოდა ეკონომიკაზე სახელმწიფოს პირდაპირი ზემოქმედების საშუალებებად.

მხედველობიდან არ რჩებოდათ ისეთი

ახალი ეპონომისტი THE NEW ECONOMIST

არაპირდაპირი საშუალებებიც როგორცაა: ფინანსური სადავეები (გადასახადები, საბიუჯეტო დაფინანსება) და გაცვლითი ურთიერთობების რეგულირება, მაგრამ ამას ეძლეოდა მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობა. ეს კეთილშობილი მოქმედი კანონმდებლობების სრული დაცვით. შეიძლება ითქვას, რომ სახელმწიფოს სოციალისტური წყობის პირობებში ეკონომიკის სფეროზე ადმინისტრაციული ზემოქმედების მეთოდები, როგორც სახელმწიფო მართვის ხერხები, სრულად შეესაბამებოდა არსებულ საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ სისტემას. ამის მტკიცებულებად გამოდგება მაშინდელი სახელმწიფო ძალაუფლებისა და სახელმწიფოს იძულებითი მექანიზმების ფართოდ გამოყენების უამრავი ფაქტები.

ცივილიზებული ბაზრის ფორმირების პერიოდში სახელმწიფოს როლიც ეკონომიკის მართვაში იცვლება. სამოქალაქო საზოგადოება და სამართლებრივი სახელმწიფო შეუთავსებელია მბრძანებლურ ეკონომიკასთან, ბიუროკრატიულ ადმინისტრირებასთან. დღეისათვის საკმაოდ დამაჯერებელია იმის მტკიცება, რომ სამართლიანობაზე აგებული თანამედროვე სახელმწიფო გამოხატავს მთელი საზოგადოების ინტერესებს და ნება-სურვილს, მათ შორის არა მარტო მესაკუთრე კლასის, არამედ მოსახლეობის ფართო მასების ინტერესებსაც. რა თქმა უნდა ეკონომიკა რეგულირდება სახელმწიფოს მხრიდან, მაგრამ მთავარია როგორ ხდება მმართველობითი ზემოქმედების ორგანიზაცია და რეგულირება. თუმცა, ტოტალიტარული რეჟიმისაგან განსხვავებით, დემოკრატიული რეჟიმი გულისხმობს საკმაოდ ძლიერი თვითრეგულირების მექანიზმების არსებობასაც, პირველ რიგში ეკონომიკაში. იმის მტკიცებამ, რომ ბაზარი თვითონ დააყენებს ყველაფერს თავის ადგილზე და ამაზე აპელირებამ შეიძლება შედეგი გამოიღოს, მაგრამ ეს იქნება ძალიან გვიან. ასეთმა მიდგომამ შესაძლოა გამოიწვიოს გარკვეული დანაკარგები და საჭირო გახდეს მათი კომპენსირება. უფრო მეტიც, როგორც ლიბერალური ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს სწორედ სახელმწიფო ინსტიტუტები ასრულებენ გადამწყვეტ როლს ბაზრის სტიქიური ძალების დაცხრომაში, მათ მიერ გამოწვეული ნეგატიური შედეგების კორექტირებაში, ცხოვრების დონის ამაღლებაში, უკანონობის, კორუფციის წინააღმდეგ ბრძოლაში და ა.შ.

შეგვიძლია ვთქვათ, რომ საბაზრო ეკონომიკის სისტემის და საზოგადოებრივი წყობის დემოკრატიულობის პირობებშიც არსებობს ეკონომიკის სახელმწიფოებრივი მართვა.

მთავარი კითხვა ასეთია - როგორ ფორმებს იღებს ეს მართვა და როგორ მეთოდებს იყენებს იგი? მრავალი სხვა ქვეყნისა და ჩვენი ქვეყნის მაგალითზეც ჩანს, რომ სხვადასხვა საკუთრებითი ფორმების პრინციპზე აგებულ საზოგადოებაში უშუალოდ საწარმოო-სამეურნეო სექტორზე ზემოქმედებისათვის პირველ რიგში გამოიყენება ეკონომიკური მეთოდები. სამაშულო ეკონომიკურ ლიტერატურაში გამოიყოფა მეთოდების მიმართ ორი მიდგომა - ვიწრო და ფართო. ვიწრო გაგებით ეკონომიკური მეთოდები - სამართავ ობიექტზე ზემოქმედებისათვის ირიბი ხერხების გამოყენებას ნიშნავს, რაც გულისხმობს ფასების, გადასახადების, კრედიტების და სხვა ეკონომიკური სადავეების გამოყენებას. ადმინისტრაციული მეთოდებისაგან ეკონომიკური მეთოდების პრინციპული განსხვავება მათ არასავალდებულო შესრულებაში მდგომარეობს. ისინი მხოლოდ მასტიმულირებელი ფაქტორების ერთობლიობას ქმნიან, რომელთა მიზანია საჭირო პროდუქციის გამოშვება, დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა, საწარმოო გადაიარაღება და სხვა. ამ მიზნების კონკრეტული გზებისა და ხერხების დადგენაში მონაწილეობს მმართველი, რომელმაც მრავალი ვარიანტიდან უნდა ამოირჩიოს საუკეთესო, რაც უზიარებლად მას ინიციატივიანობისაკენ და მწარმოებლური ქცევისაკენ. ფართო გაგებით ეკონომიკური მეთოდებს მიეკუთვნება სახელმწიფოს მხრიდან ეკონომიკური ურთიერთობების ნორმირების რეგულირება, რაც გულისხმობს უპირატესად სამოქალაქო-სამართლებრივი ურთიერთობების ნორმირების პროცესს და არა ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი მეთოდების გამოყენებას. ამ მხრივ ხაზი ესმება იმ ფაქტს, რომ მმართველობით სისტემაში სამართლებრივი მხარე ატარებს უდიდეს მნიშვნელობას.

მამასადამე, დღეისათვის ჩვენს ქვეყანაში ეკონომიკის სახელმწიფო მართვის პრობლემები გამოიკვეთება შემდეგში: ერთის მხრივ, მმართველობითი პრაქტიკიდან ეკონომიკური ზემოქმედების ადმინისტრირების მეთოდების გამოყენებაზე უარის თქმა. მეორე მხრივ, საზოგადოებრივ ურთიერთობათა ეს სფერო არ უნდა დავტოვოთ თვითრეგულირების მექანიზმების იმედათ. თეორიულად, მანევრირების სივრცე საკმაოდ ფართოა. პრაქტიკაში ცოტა რამ თუ შეიცვალა სოციალურ-ეკონომიკურ სფეროში, არ შეინიშნება დიდი ცვლილებები მეთოდოლოგიურ მიდგომებში.

ამ მიმართულებით უაღრესად მნიშვნელოვანია მსოფლიო გამოცდილების გაზიარება. არსებობს მრავალი მიდგომა ეკონომიკის სახელმწიფო

მართვის თეორიაში. მათი საშუალებით დგინდება ეკონომიკური ურთიერთობების ის საზღვრები, რომელშიც შეუძლია ჩაერიოს სახელმწიფოს. განვიხილოთ შედარებით საინტერესო და გავრცელებული თეორიები.

ეკონომიკის სახელმწიფო მართვაზე ცალკეული შეხედულებები ჯერ კიდევ ანტიკურ ხანაშიც არსებობდა, მაგრამ ისინი არ შეადგენდნენ ერთიან მთლიან სისტემას. ერთ-ერთი პირველი დოქტრინა, რომელსაც გააჩნია ეკონომიკური თეორიის პრეტენზია - არის მერკანტილიზმი. მეცნიერული აზრის ეს მიმდინარეობა ჩაისახა XVI საუკუნეში, რასაც საფუძვლად დაედო ქვეყნების ერთმანეთის კონკურენტებად განხილვა. კონკურენტების სფეროს შეადგენდა საგარეო ვაჭრობა, რომლის დადებით შედეგად ითვლებოდა საქონლის გატანის მოცულობის მეტობა საქონლის შემოტანის მოცულობაზე, ოქროს შემოდინება ქვეყანაში და სახელმწიფოს გამდიდრება. სახელმწიფოს მართვის მთავარ ფუნქციად მერკანტილიზმი მიიჩნევდა ეკონომიკაში პროტექციონისტული პოლიტიკის გატარებას, რისთვისაც ქვეყანაში იყენებენ მთელ რიგ საშუალებებს დაწყებული იმპორტზე ბაჟის დაწესებიდან, სამამულო საქონელწარმოების მხარდაჭერით დამთავრებული. ასეთი მიდგომები დამახასიათებელია განვითარებული დემოკრატიული სახელმწიფოებისათვისაც.

ფიზიოკრატები, რომლებიც მოღვაწეობდნენ XVII-XVIII საუკუნეებში, თვლიდნენ, რომ ეკონომიკის სახელმწიფო მმართველობაში ქვეყნის სიმდიდრის წყაროს წარმოადგენდა არა ვაჭრობა ან მრეწველობა, არამედ სოფლის მეურნეობა, როგორც ბუნებასთან ყველაზე ახლოს მდგომი დარგი. ამ ეკონომიკური თეორიის დამფუძნებელი ფრანსუა კენე ამტკიცებდა, რომ სახელმწიფოს მთავარ ფუნქციას შეადგენდა „ობიექტური კანონების“ შემოღება, რომლებიც შეესაბამებოდნენ ბუნებრივ კანონებს. ფრანსუა კენე პირველი ამტკიცებდა, რომ ეკონომიკაში მართვის ობიექტი არის საქონლის კვლავწარმოება - წარმოება, გაყიდვა და მიღებული ფულის გამოყენება წარმოების განახლებისათვის.

უდიდესი როლი ეკონომიკური თეორიის ფორმირებაში შეასრულა ადამ სმიტმა. მან პირველმა გაახმოვანა საბაზრო ეკონომიკის თვითრეგულირების კონცეფცია ე.წ. „უხილავი ხელის“ თეორია. იგი თვლიდა, რომ სახელმწიფოს კეთილდღეობის ქვედა საფეხურიდან მაღალ საფეხურზე ასაყვანად მმართველობაში საჭიროა მხოლოდ მშვიდობა, მსუბუქი გადასახადები და მოთმინება. ყველაფერი დანარჩენი გაკეთდება ბუნებრივი განვითარების გზით. სმიტი თვლიდა, რომ ეკონომიკურ სფეროში სახელმწიფოს

ფუნქციას შეადგენდა საგარეო უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, მინიმალური საგადასახადო ტვირთი და თითქმის სრული ჩაურევლობა ეკონომიკურ სუბიექტების საქმიანობაში.

შრომითი ღირებულების თეორიის მიმდევართა წიაღში (სადაც ეკონომიკის მართვის ობიექტი არის შრომა, შრომითი ურთიერთობები და შრომის ნაყოფიერება) ჩაისახა მიმდინარეობა, რომელიც აგრძელებდა უტოპიური სოციალიზმის იდეებს და რომელმაც მიიღო „მეცნიერული კომუნიზმის“, „მარქსიზმის“ სახელწოდება. მარქსის და ლენინის იდეებს თუ უგულვებელვყოფთ, ამ ეკონომიკური მოძღვრების სათავეში დევს ეკონომიკის სახელმწიფო ცენტრალიზებული გეგმიური მართვა, რომელიც აფუძნებს წარმოების საშუალებებზე საზოგადოებრივ საკუთრებას. ეს იდეა იყო და არის ძალიან მიმზიდველი ბევრი ადამიანისათვის, თუმცა მისმა დანერგვამ საბჭოთა კავშირში და სხვა სოციალისტურ ქვეყნებში ვერ მოიტანა დიდი ეკონომიკური წარმატებები.

ეკონომიკის სახელმწიფო მართვის შემდეგმა კონცეფციამ 100 წელზე მეტი იარსება და დღესაც არსებით ზეგავლენას ახდენს თანამედროვე მსოფლიოზე - ლიბერალური ეკონომიკის კონცეფცია. იგი მხარს უჭერს საბაზრო ურთიერთობების თავისუფლებას სახელმწიფო ჩარევისაგან, სადაც რეგულირების ფუნქცია გადაეცემა ფულად და საფინანსო მექანიზმებს. ეს პოზიცია აისახებოდა ეკონომიკის ქვაკუთხედში - თავისუფალ კონკურენტიაში, რაც ნიშნავს თავისუფალი მეწარმეობის კაპიტალიზმს. ეკონომიკა განიხილებოდა სფეროდ, რომელშიც სახელმწიფო არ უნდა ჩაერიოს.

საქართველოში 90-იანი წლებიდან ეკონომიკური რეფორმების მაგისტრალურ ხაზად აღებული იყო ლიბერალიზაციის კურსი. კამათი იმის შესახებ, თუ რამდენად ეფექტურია ეს გზა, დღესაც გრძელდება. მხოლოდ მომავალ თაობას შეუძლია შეაფასოს სწორად თანამედროვე სახელმწიფოს მიერ ამ მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯები.

ლიბერალიზაციის კონცეფციის გარკვეულწილად ეწინააღმდეგება საბაზრო ეკონომიკის სახელმწიფო რეგულირების თეორია, რომელსაც საფუძველი ჩაუყარა ჯონ კეინსმა. ამ თეორიის თანახმად საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სახელმწიფო მოწოდებულია და ვალდებულია გაატაროს საბიუჯეტო, საინვესტიციო, სოციალური პოლიტიკა, არეგულიროს დასაქმება, ინფლაცია ერთობლივ მიწოდებაზე და ფასებზე ზემოქმედების გზით. კეინსის აზრით მხოლოდ სახელმწიფო ჩარევას შეუძლია უზრუნველყოს ქვეყანაში მყარი ეკონომიკური ზრდა და შრომისუნარიანი

სხალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

მოსახლეობის დასაქმება. კეინსის იდეების პოპულარობას ხელი შეუწყო 30-იანი წლების ეკონომიკურმა კრიზისმა, რომელმაც ძლიერ შეარყია ეკონომიკის თვითრეგულირების ილუზიები და დაამტკიცა, რომ მხოლოდ სახელმწიფოებრივი ჩარევა არის გამოსავალი ბაზრის ნეგატიური შედეგების გასაწესებლად.

როგორც ვხედავთ, ეკონომიკურ ურთიერთობებში სახელმწიფოს ჩარევა არ ჩარევაზე კამათს, მიეყვანართ სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკის და სახელმწიფოს ძირითადი ფუნქციების განსაზღვრების დადგენის აუცილებლობამდე.

სახელმწიფოს ეკონომიკური პოლიტიკა წარმოადგენს ეკონომიკური ინტერესების, საბიუჯეტო-საგადასახადო, ფულად-საკრედიტო, საინვესტიციო, ანტიმონოპოლიური, რეგიონალური და საგარეო პოლიტიკის ერთობლიობას. საბაზრო ეკონომიკის ფორმირების ეტაპზე სახელმწიფო ეკონომიკური პოლიტიკა მოიცავს:

პირველი - საკუთრებითი ურთიერთობების ახალისტიემისფორმირებას.ამეტაპზესახელმწიფომ უნდა შექმნას ყველა პირობა სახელმწიფო ქონების სწრაფი პრივატიზაციისათვის;

მეორე - მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობა, მათ შორის ფერმერული მეურნეობისაც. ამ ეტაპზე საჭიროა სახელმწიფო მხარდაჭერა შეღავათიანი კრედიტების გაცემის, გადასახადებისაგან დროებით განთავისუფლების კუთხით და ა.შ.;

მესამე - სახელმწიფოს აქტიური ჩარევით იქმნება საბაზრო ეკონომიკის ელემენტები, როგორებიცაა ფინანსური და საფონდო ბაზრები, შრომის ბაზრის მარეგულირებელი ინსტიტუტები და სხვა ეკონომიკური ურთიერთობების ინფრასტრუქტურები.

ცხადია, სახელმწიფოს ძირითადი ფუნქციების სიმრავლე განპირობებულია ავტორთა შეხედულებებით როგორც ეკონომიკურ პროცესებზე, ისე სახელმწიფოს როლზე ამ პროცესებში. სოციალისტური სახელმწიფო ანხორციელებდა საზოგადოების ეკონომიკურ ურთიერთობათა ტოტალურ მართვას. ასეთი პოლიტიკის შედეგი იყო ეკონომიკის ერთ წერტილზე გაყინვა, რაც გამოწვეული იყო რეალური სტიმულების არ არსებობით, ადამიანთა დაუინტერესებლობით საკუთარი შრომის შედეგებით, თავისუფალი სამეწარმეო საქმიანობის შეზღუდვით, რაც საბოლოოდ აისახა სამამულო წარმოების სრულ შეჩერებაზე და ეკონომიკის სტაგნაციაზე.

გარდაქმნის პროცესები, რომელსაც ადგილი ჰქონდა 80-იან წლებში, ცოტად თუ ცვლიდა

წარმოდგენებს სახელმწიფო ფუნქციისა და მისი როლის შესახებ ეკონომიკაში. გაჩნდა პირველი საცდელი ნაბიჯები, რომლებიც უარყოფდა სახელმწიფოს მხრიდან ყველანაირ პირდაპირ ჩარევას, მაგრამ ტოტალური მართვის მომხრეთა შეხედულებები დიდად არ განსხვავდებოდა ახალი მიდგომების არსისაგან და შეფასებებისაგან. მათი აზრით სახელმწიფომ უნდა შეასრულოს შემდეგი ფუნქციები:

1. უშუალო მეურნეობრივი საქმიანობა;
2. წარმოებების, გაერთიანებების და ეკონომიკის სხვა რგოლების სამეურნეო საქმიანობის ხელმძღვანელობა და მათი რეგულირება;
3. მეურნეობის ყველა სუბიექტის ეკონომიკური ქცევის წესების განსაზღვრა;
4. საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ხელმძღვანელობა.

როგორც ვხედავთ ჩამოთვლილი ფუნქციები საკმაოდ შერეულ ერთობლიობას წარმოადგენს, რომელიც ნაწილობრივ ადმინისტრაციული ეკონომიკური სისტემისათვის არის დამახასიათებელი და ნაწილი საბაზრო ეკონომიკისათვის.

ვინაიდან, ჩვენს ქვეყანაში დემოკრატიული საზოგადოების და საბაზრო ეკონომიკის ჩამოყალიბება მიმდინარეობს ევროპის და ამერიკის გამოცდილებათა ძლიერი ზეგავლენის ფონზე, ამიტომ არ არის გასაკვირი ის ფაქტიც, რომ თანამედროვე სამამულო მეცნიერების ორიენტაციაც განიცდის დასავლური აზრის ზეგავლენას. ამ მხრივ უფრო შედეგიანი იქნება თუ მივმართავთ საზღვარგარეთელ მეცნიერებს.

დღეისათვის, ყველაზე უფრო მისაღებ მოდელს, ეკონომიკურ სფეროში სახელმწიფოს მმართველობითი როლის შესახებ, იძლევიან ამერიკელი მეცნიერები მაკკონელი და ბრიუ. ისინი გთავაზობენ სახელმწიფო ფუნქციების შემდეგ სახეებს:

1. საზოგადოების უზრუნველყოფა სამართლებრივი ბაზით;
2. კონკურენციის დაცვა;
3. შემოსავლებისა და სიმდიდრის გადანაწილება;
4. რესურსების განაწილების კორექტირება;
5. ეკონომიკის სტაბილურობის უზრუნველყოფა, ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება, კონტროლის დაწესება დასაქმებასა და ინფლაციაზე.

პირველი ორი პუნქტი მოწოდებულია საბაზრო სისტემის მხარდაჭერისა და ფუნქციონირების გამარტივებისაკენ. აუცილებელი სამართლებრივი ბაზა გულისხმობს ღონისძიებებს, რომლებიც

დაიცავენ საკუთრების უფლებას და კერძო საწარმოებზე კანონიერი სტატუსის მინიჭების უფლებას, იარსებებს გარანტირებული კონტროლი. სამეურნეო სუბიექტებს შორის წარმოქმნილი დავების შემთხვევაში სახელმწიფო იღებს არბიტრის ფუნქციას. კონკურენციის დაცვის პროცესში სახელმწიფო საკმაოდ აქტიურად ერევა მონოპოლიათა სამიანობაში, რათა არ დაუმვას მათი ზომაზე მეტად ჩარევა ქვეყნის ეკონომიკის მართვაში.

რაც შეეხება მომდევნო სამ პუნქტს, ისინი უზრუნველყოფენ საბაზრო მექანიზმების მოქნილ მუშაობას. ჩვენი აზრით უმნიშვნელოვანესია სახელმწიფომ ხელი შეუწყოს სოციალურად მნიშვნელოვანი საქონლისა და მომსახურების წარმოებას ქვეყანაში. სწორედ ასეთი სახის პროდუქცია უნდა გახდეს პირველ რიგში სახელმწიფოს ზრუნვის საგანი.

სახელმწიფო ფუნქციები თავისი არსით ადგენენ იმ გონიერ ჩარჩოებს და საზღვრებს, რაც აუცილებელია სახელმწიფო მმართველობითი ზეგავლენისათვის ეკონომიკაში. სამოქალაქო საზოგადოების მთავარი ამოცანა მდგომარეობს სახელმწიფო ინსტიტუტების ისეთი ფუნქციონალური მექანიზმების შექმნაზე, რომლებიც რაც შეიძლება მეტად დააკმაყოფილებენ საზოგადოების ეკონომიკურ ინტერესებს. ასეთი მექანიზმების შექმნის საფუძველი უნდა გახდეს მეცნიერულად დასაბუთებული მიდგომები, რაც აისახება როგორც თეორიულ დოქტრინებში, ასევე კონკრეტულ ეკონომიკურ ურთიერთობათა ამსახველ ნორმატიულ სამართლებრივ აქტებსა და

რეგლამენტებში.

შეუძლებელია არ მიექცეს ყურადღება ეკონომიკურ სფეროზე სახელმწიფო ზემოქმედების გაძლიერების აუცილებლობის იდეას. იმის გათვალისწინებით, რომ ეკონომიკა არის რთული სისტემა თავისი ვერტიკალური და ჰორიზონტალური კავშირებით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეკონომიკის სახელმწიფო მართვა გულისხმობს დარგობრივი სამინისტროების დაბრუნებას, ადგილობრივი ადმინისტრაციული ინსტიტუტების გააქტიურებას და ა.შ. ასევე აუცილებელია შეიქმნას სპეციალურისამეწარმეოკანონმდებლობა, რომელიც უზრუნველყოფს ეკონომიკურ ურთიერთობებში კერძო და საერთო ინტერესთა თანხვედრას და სრულ შესაბამისობაში მოყვანას. მაგალითად, კრედიტების მოთხოვნის თანმიმდევრობის დაცვა იურიდიულ პირთა ლიკვიდაციის პირობებში, ბიუჯეტში სავალდებულო გადასახადების დავალიანებათა დაფარვის რიგითობის დაცვა, არასაბიუჯეტო ფონდების შექმნა, საცალო ყიდვა-გაყიდვების რეგლამენტირება და მომხმარებელთა უფლებების დაცვის კანონმდებლობა, მიწისთვის განსაკუთრებული ხასიათის გაცვლითი ობიექტის სტატუსის მინიჭება და სხვა მრავალი.

საბოლოოდ შეიძლება დავასკვნათ, რომ ეკონომიკაში სახელმწიფოს მმართველობითი როლის გაძლიერება ჩვენს ქვეყანაში მართლაც აუცილებელია, მაგრამ ამავე დროს აუცილებელია ძალიან ფრთხილი მიდგომა იმ საშუალებების და ხერხების შერჩევისას, რომლებიც დაგვეხმარება დასახული ამოცანებისა და მიზნების მიღწევაში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Комаров К.Б. – Государственное управление экономикой М. 2012;
2. სილაგაძე ა. - ეკონომიკური დოქტრინები თბ. 2009 „ინოვაცია“;
3. შუბლაძე გ., მესხია ი., ნანიტაშვილი მ. - საერთაშორისო მენეჯმენტი თბ. 2012 „უნივერსალი“ INTERNET.

Economic and Management Approaches

Alpaidze Manana

Doctor of Economics, Professor

Market economy system and the public system of state management of economy in conditions of democracy. How important is it takes the form of management and how it forms. Many countries shows that the different forms of property built on the principle of the production of the agricultural sector influence on economic methods used in the first place.

At present, our country's economic problems to emerge in the management of the following: On the one hand, the economic impact of management practices, methods of administration of the waiver. On the other hand, the public relations field should not be left to self-regulation mechanisms of risk, new approaches are necessary.

საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარი და მისი განვითარების ტენდენციები

ლია პიტიურიშვილი
სეუ ასოცირებული პროფესორი

ნინელი თევდორაშვილი
სეუ-ს ასოცირებული პროფესორი

ისეთი განვითარებადი ქვეყნები, როგორც საქართველოა, განიცდიან საკუთარი სახსრების არარსებობას, საინვესტიციო კაპიტალის მოზიდვის ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებას კი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ამუშავებაა. ეს უკანასკნელი თავისუფალი, კონკურენციული ბაზრის განუყოფელი ნაწილია, რის გამოც ამ სისტემის განვითარებას დიდი ყურადღება უნდა დაუთმოს. მართალია ჩვენ ჯერჯერობით რეალურად არა გვაქვს განვითარებული ფასიანი ქაღალდების ბაზარი, მაგრამ აქ ნამდვილად არის სათანადო პირობები მის შესაქმნელად. წინამდებარე სტატიაში მსჯელობა ეხება ასეთი ბაზრის შექმნასა და მის პრიორიტეტებს, ისევე, როგორც მისი მიღწევის გზებსა და მეთოდებს.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

2013 წლის გაზაფხულზე საქართველოს პარლამენტში შევიდა კანონ-პროექტი, რომელიც ფასიანი ქაღალდების ბაზრის გაჯანსაღება-გამოცოცხლებაზე იყო მიმართული, თუმცა, საბანკო სისტემის აქტიური ძალისხმევით ეს კანონ-პროექტი არც განიხილეს და საკითხი დღემდე ჰაერშია. ამასობაში, დაახლოებით ნახევარი წლის წინ, საქართველოს საფონდო ბირჟის ხელმძღვანელობა შეიცვალა და ის მთლიანად საბანკო სფეროს წარმომადგენლებისგან დაკომპლექტებულმა ჯგუფმა გადაიბარა. ამ ჯგუფის წევრების მიმართ ღრმა პატივისცემის მიუხედავად, თამამად შემიძლია თქმა, რომ მათი მოტივაცია არ არის საბანკო სისტემის კონკურენტი ინსტიტუციის გაძლიერება.

ქვეყნის ეკონომიკის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია ფასიანი ქაღალდების ბაზარი და მისი გამართული ფუნქციონირება. ისეთი განვითარებადი ქვეყნები, როგორც საქართველოა, განიცდიან საკუთარი სახსრების არარსებობას, საინვესტიციო კაპიტალის მოზიდვის ერთ-ერთ საუკეთესო საშუალებას კი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ამუშავებაა. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების აუცილებელი წინაპირობა კი ორგანიზებული საფონდო ბაზრის და მისი ინფრასტრუქტურის (საფონდო ბირჟა, ცენტრალური დეპოზიტარი) მდგრადი ფუნქციონირებაა. განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ჩამოყალიბების პროცესში სახელმწიფოს დიდი როლი ეკისრება. ფასიანი ქაღალდების ბაზარი გლობალური ეკონომიკის აუცილებელი და მნიშვნელოვანი ელემენტია, რომლის გარეშეც

შეუძლებელია საბაზრო ეკონომიკის ნორმალური ფუნქციონირება.

საქართველოს საფონდო ბირჟა არსებობის 15-წლიან გამოცდილებას ითვლის. მიუხედავად ამისა, ამ სფეროში პრობლემები ჯერ კიდევ ბევრია და სადაო არაა ის ფაქტი, რომ დღეს საქართველოს საფონდო ბაზარი გამოირჩევა ძალიან დაბალი აქტივობით. 2011 წელს საფონდო ბირჟაზე დადებული გარიგების მოცულობამ 2.5 მილიონი ლარი შეადგინა, 2012 წელს კი – 8.9 მილიონი ლარი. საქართველოს საფონდო ბირჟა (სსბ) არის ერთადერთი ორგანიზებული ფასიანი ქაღალდების ბაზარი საქართველოში, რომელიც ჩამოყალიბდა USAID-ის დახმარებით და მოქმედებს ამერიკელი ექსპერტების დახმარებით შემუშავებულ საკანონმდებლო ჩარჩოებში. იგი სთავაზობს ეფექტურ საინვესტიციო მექანიზმს როგორც ადგილობრივ, ასევე უცხოელ ინვესტორებს. სსბ-ის ელექტრონული სავაჭრო სისტემა ბროკერებს ათასობით სხვადასხვა აქციით ვაჭრობის შესაძლებლობას აძლევს სამუშაო ადგილებიდან, რომლებიც განლაგებულია როგორც სსბ-ის სავაჭრო დარბაზში, ასევე – დისტანციური წვდომის დახმარებით – საბროკერო კომპანიათა ოფისებში.

2014 წლის 1 აპრილის მდგომარეობით, 129 კომპანიის ფასიანი ქაღალდია დაშვებული სსბ-ის სავაჭრო სისტემაში, რომელთა სრულმა საბაზრო კაპიტალიზაციამ მიაღწია 1.14 მილიარდ დოლარს, ხოლო დღიურმა ბრუნვამ 3 255,42 ლარს. მიუხედავად გარკვეული პოზიტიური ძვრებისა, კვლავ რჩება ფუნდამენტური პრობლემები, რომლებიც მას ხელს უშლიან ეფექტურ ფუნქციონირებაში. პრივატიზაციის პროცესში ბირჟის როლი პრაქტიკულად 0-ზეა

დაყვანილი, ხოლო ინვესტორებს არ აქვთ გაცნობიერებული საფონდო ბირჟის როლი მათი ბიზნესის განვითარებაში. ფასიანი ქაღალდების ბაზრის რეგულირებას უნდა ახორციელებდეს ორგანო, რომელიც შეიმუშავებს ბაზრის ეფექტური ფუნქციონირებისათვის აუცილებელ წესებს, უზრუნველყოფს საზოგადოების ინფორმირებას, ფასიანი ქაღალდების ბაზრის მარეგულირებელი კანონმდებლობის მომზადებასა და ბაზრის ფინანსური მდგომარეობის კონტროლს.

ჯერჯერობით კი, შეგნებულად თუ შეუგნებლად, ყველაფერი კეთდება იმისათვის, რომ ბირჟის მუშაობა კიდევ უფრო დაბალეფექტიანი გახდეს. სხვაგვარად როგორ უნდა აიხსნას შემდეგი: 2013 წლის გაზაფხულზე საქართველოს პარლამენტში შევიდა კანონპროექტი, რომელიც ფასიანი ქაღალდების ბაზრის გაჯანსაღება-გამოცოცხლებაზე იყო მიმართული, თუმცა, საბანკო სისტემის აქტიური ძალისხმევით ეს კანონპროექტი არც განიხილეს და საკითხი დღემდე ჰაერშია. ამასობაში, დაახლოებით ნახევარი წლის წინ, საქართველოს საფონდო ბირჟის ხელმძღვანელობა შეიცვალა და ის მთლიანად საბანკო სფეროს წარმომადგენლებისგან დაკომპლექტებულმა ჯგუფმა გადაიბარა. ამ ჯგუფის წევრების მიმართ ღრმა პატივისცემის მიუხედავად, თამამად შემიძლია თქმა, რომ მათი მოტივაცია არ არის საბანკო სისტემის კონკურენტი ინსტიტუციის გაძლიერება.

ფასიანი ქაღალდების განვითარების მიზნით საჭიროა განისაზღვროს, თუ რომელ მოდელს მივანიჭებთ უპირატესობას - საბანკო მოდელს (გერმანულს), რომელიც გულისხმობს საბანკო და საკრედიტო დაწესებულებების მონაწილეობას, თუ არასაბანკო მოდელს (ამერიკულს), რომელიც უპირატესობას საინვესტიციო ბანკებსა და საბროკერო ფირმებს ანიჭებს. ამ მოდელში მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ მინიმუმამდე არის დაყვანილი ბანკების მონაწილეობა ფასიანი ქაღალდების ემიტირებასა და კონტროლის სფეროში. ასევე არსებობს შერეული მოდელი, რომელშიც ბანკებთან ერთად არასაბანკო საინვესტიციო ინსტიტუტებიც მონაწილეობენ.

სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს ინვესტიციების დაბანდვას კორპორაციულ ფასიან ქაღალდებში, რაც შემდგომში ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საფუძველი იქნება. საქართველოს განუვითარებელი ფინანსური ბაზარი ართულებს უცხოური პორტფელური ინვესტიციების მოზიდვას. საფონდო ბირჟები წარმოადგენენ სახელმწიფოთა ეკონომიკური დონის

განმსაზღვრელ ინდიკატორებს. როდესაც საფონდო ბირჟაზე დადებული გარიგებების მოცულება მცირდება, ის ქვეყნის ეკონომიკის ვარდნაზე მიგვანიშნებს. მაგალითად: 2007 წელს ბელგიის საფონდო ბირჟაზე გარიგებების მოცულობამ შეადგინა 256 მილიარდი აშშ დოლარი, ხოლო 2008 წელს ფინანსური კრიზისის შედეგად დაეცა 211 მილიარდ აშშ დოლარამდე. დიდი ბრიტანეთის მაჩვენებელი 10324 მილიარდიდან - 6484 მილიარდ აშშ დოლარამდე. საქართველოს საფონდო ბირჟის გარიგებათა მოცულობით კი შეუძლებელია ქვეყნის ეკონომიკური დონის განსაზღვრა.

ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განუვითარებლობის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ინსტიტუტისადმი მოსახლეობის სკეპტიკური დამოკიდებულება და ამ სფეროში გაუთვითცნობიერებაა. საჭიროა სახელმწიფომ შეიმუშავოს სტრატეგიული გეგმა და ისეთი კანონმდებლობა, რომელიც გათვლილი იქნება ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარების გრძელვადიან პერსპექტივებზე.

ეკონომიკაში საინვესტიციო კაპიტალის მოზიდვის ერთ-ერთი ძირითადი საშუალება ფასიანი ქაღალდების მექანიზმის ამუშავება და ამ ბაზრის განვითარებაა. საქართველოში ფასიანი ქაღალდების ბაზრის განვითარება ეკონომიკის განვითარების ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს პირობას წარმოადგენს, ეს ბაზარი ხელს უწყობს ფინანსური რესურსების აკუმულირებას და მათ ჩართვას ეკონომიკის განვითარების პროცესში.

საფონდო ბირჟის სავაჭრო სისტემაში ამა თუ იმ ფასიანი ქაღალდის მოსახვედრად საჭიროა ემიტენტმა ბირჟას თავად მიმართოს განცხადებით და გარდა იმისა, რომ სადამფუძნებლო დოკუმენტები წესრიგში უნდა ჰქონდეს, მას აუცილებლად უნდა ემსახურებოდეს ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორი. მეორე გზაც არსებობს, როდესაც რომელიმე აქციონერი სთხოვს საბროკერო კომპანიას, შემდეგ საბროკერო კომპანიას შეაქვს განცხადება და ის აგროვებს იმ აუცილებელ დოკუმენტებს, რომლებიც საჭიროა ბირჟის სავაჭრო სისტემაში დასაშვებად. ამდენად, თუ სააქციო საზოგადოებას არ ჰყავს ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორი, მისი აქცია ბირჟის სავაჭრო სისტემაში არ დაიშვება. ფასიანი ქაღალდების რეგისტრატორის ყოლას კი კანონი ავალდებულებს იმ საწარმოს, რომლის აქციონერთა რაოდენობა არ არის 50-ზე ნაკლები. თუ აქციონერთა რაოდენობა 50-ზე ნაკლებია, საწარმოს თვითონ შეუძლია აწარმოოს აქციონერთა რეესტრი.

საფონდო ბირჟაზე დაშვების 2 საფეხური არსებობს: პირველი საფეხურია ბირჟის სავაჭრო სისტემა და მეორე საფეხურია ლისტინგი, რომელიც ემიტენტს უფრო მეტი პირობის შესრულებას ავალდებულებს. კერძოდ, ფასიანი ქაღალდის ლისტინგში მოსახვედრად საჭიროა ემიტენტის საკუთარი კაპიტალის ოდენობა იყოს არანაკლებ 100 ათასი აშშ დოლარის ექვივალენტი, ემიტენტის საქმიანობის ხანგრძლივობა უნდა იყოს არანაკლებ 3 წელი, ზარალის გარეშე მუშაობის ხანგრძლივობა ბოლო 3 წლიდან უნდა იყოს არანაკლებ 2 წელი, გამოშვებული ფასიანი ქაღალდების რაოდენობა 50 ათასზე ნაკლები არ უნდა იყოს და ემიტენტის მიერ ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოება უნდა ხდებოდეს ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების მოთხოვნების შესაბამისად. გარდა ამისა, ბირჟის სავაჭრო სისტემაში ფასიანი ქაღალდის მოსახვედრად ემიტენტი არაფერს იხდის, მაგრამ სავაჭრო სისტემიდან ფასიანმა ქაღალდმა ლისტინგში რომ გადაინაცვლოს, ემიტენტისთვის გარკვეული მოსაკრებელია დაწესებული. ესაა საწყისი შენატანი და ყოველკვარტალური გადასახადი, რომელიც განისაზღვრება გამოშვებული და დაფარული ფასიანი ქაღალდების საერთო ნომინალური ღირებულებით.

საქართველოს საფონდო ბირჟას გააჩნია ინდექსი GSX, მაგრამ ის ნაკლებად ასახავს მთელი ქვეყნის ეკონომიკის მდგომარეობას, ვინაიდან ბირჟაზე ქვეყნის მოწინავე კომპანიათა მხოლოდ უმნიშვნელო ნაწილია დაშვებული. მსხვილ სააქციო საზოგადოებათა წარმატებული ფუნქციონირების ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა მასში კორპორაციული მართვის საუკეთესო პრაქტიკის დამკვიდრება. გარდა ამისა, ნებისმიერ პატიოსან ინვესტორს უნდა სურდეს, რომ მოსახლეობაში გაფანტული იყოს აქციათა თუნდაც მცირე პროცენტი, იმდენი მაინც, რაც მას ხელს არ შეუშლის საწარმოს მართვაში.

თანამესაკუთრეთა მხრიდან კონტროლი აიძულებს ინვესტორს, რომ გამჭვირვალედიმუშაოს. განსაკუთრებით პრობლემატური საკითხია ფასის გამჭვირვალობა. ფრაგმენტირებული ვაჭრობის პირობებში ინვესტორისთვის სირთულეს წარმოადგენს ფასის შესახებ ინფორმაციის მოძიება და შედარება, რის შედეგადაც ვაჭრობის პროცესში არ არსებობს კონკურენტუნარიანი და თანაბარი პირობები. არსებულ პირობებში დაბალია ნდობა ინვესტორთა მხრიდან, რაც, თავის მხრივ, ამცირებს მოთხოვნას ფასიან ქაღალდებზე, ამცირებს ფასს და გარიგებების რაოდენობას.

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულების ფარგლებში, საქართველოს დაეკისრება მომავალი 5-7 წლის განმავლობაში კანონი ფასიანი ქაღალდების შესახებ და მომიჯნავე კანონები ევროკავშირის დირექტივებთან ჰარმონიზებაში მოიყვანოს. 14 დირექტივის ძირითადი მოთხოვნები სწორედ ვაჭრობამდე და ვაჭრობის შემდეგ გარიგებებისა და ფასის გამჭვირვალობის ზრდას, ემიტენტების ფინანსურ ანგარიშგებასა და ინფორმაციის ღიაობას, ინვესტორთა თანაბარ პირობებში მოქცევას უზრუნველყოფს.

ევროპის რეკონსტრუქციისა და განვითარების ბანკი ლარში დენომინირებული ფასიანი ქაღალდების გამოშვებას იწყებს. 50 მილიონი ლარის ღირებულების ორწლიანი ობლიგაცია თანაბრად იქნა განაწილებული ორ წამყვან ადგილობრივ ფინანსურ ინსტიტუტს შორის, ესენია: „ბიჯი კაპიტალი“, „საქართველოს ბანკის“ შვილობილი საბროკერო კომპანია და „თიბისი ბანკი“, რომლებიც იმოქმედებენ, როგორც წამყვანი მენეჯერები და ტრანზაქციის გარანტორები. ბონდების გამოშვებასთან დაკავშირებით აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია იმან, რომ 50 მილიონი ლარის ბონდები მხოლოდ ორმა ბანკმა გადაინაწილა. როგორც EBRD-ის წარმომადგენლები განმარტავენ, ეს მათთვის არც ისე დიდი თანხაა, რადგან ინსტიტუტს მილიარდის ოდენობის ბონდების გამოშვების პრაქტიკაც ჰქონია. ამიტომ, ამ თანხის მხოლოდ ორ ბანკზე გადაინაწილება საერთაშორისო ფინანსურ ინსტიტუტში მიზანშეწონილად მიიჩნეის.

ამრიგად, განვითარებადი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებში ფასიანი ქაღალდების ჩამოყალიბების პროცესში სახელმწიფოს დიდი როლი ეკისრება. ფასიანი ქაღალდების ბაზარი გლობალური ეკონომიკის აუცილებელი და მნიშვნელოვანი ელემენტია, რომლის გარეშეც შეუძლებელია ეკონომიკის მდგრადი ფუნქციონირება. აუცილებელია საერთაშორისო გამოცდილების გაზიარება, რომელიც მოიცავს საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარებასა და პროფესიონალთა ფართო წრის მონაწილეობით თანამედროვე სტანდარტების სამართლებრივი ბაზის შექმნას. სახელმწიფო ვალდებულია ხელი შეუწყოს ბაზრის მონაწილეების საქმიანობის არიალის გაფართოებასა და მომსახურების გაუმჯობესებას, ინვესტიციების დაბანდებას კორპორაციულ ფასიან ქაღალდებში, რაც შემდგომში ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საფუძველი იქნება, აგრეთვე უზრუნველყოს ფასიანი ქაღალდები ბაზრის გამჭვირვალობა, გახსნილობა, ორგანიზებულობის ამაღლება და საიმედოობა.

1. http://www.sazogadoeba.ge/index.php?post_id;
2. <http://legalclinic.iliauni.edu.ge/index.php/en/12>;
3. https://matsne.gov.ge/index.php?option=com_ldmssearch&view=docView&id=91978.

Georgian securities market and its development trends

Lia Pitiurishvili

Associate Professor of SEU

Nineli Tevdorashvili

Associate Professor of SEU

Securities development is one of the priorities of country's development Securities. It is part of the financial market, which takes place in the mid-term capital markets and money markets. That is why, for all developing countries and including Georgia, must pay attention to the development of the system. We have not developed securities market, but there is a real opportunity for its development. This paper discusses the development of the securities market in Georgia and its trends, as well as the obstacles to its ways.

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ ИНТЕГРАЦИИ НАУКИ, ОБРАЗОВАНИЯ И БИЗНЕСА И ИХ ПРИМЕНЕНИЕ В СФЕРЕ ОБМЕНА ЗНАНИЯМИ В УКРАИНЕ

Присяжнюк Ю.И.
д.э.н. проф.
Национальный университет имени Ивана
Франко, Украина, г. Львов.
yurprys@meta.ua

Вйонцек О.С.
Соискатель Института региональных
исследований НАН Украины
Украина, г. Львов
wjoncek.o@gmail.com

Одной из важных проблем современной науки в Украине является несоответствие научных разработок потребностям населения. Решение этой проблемы заключается в обеспечении более тесной интеграции научной, образовательной и производственной деятельности. В статье рассмотрены организационные модели интеграции науки, образования и бизнеса в мире. Предложены вниманию три организационные модели интеграции, которые наиболее распространены в зарубежных странах: американская, японская и смешанная. Американская организационная модель предполагает незначительное государственное регулирование интеграции науки, образования и бизнеса и представлена исследовательскими университетами. Японская организационная модель предполагает значительное государственное регулирование интеграции и представлена технополисами. Смешанная организационная модель интеграции, которую предлагается внедрять в Украине объединяет элементы американской и японской моделей. Описана структура научно-инжинирингового центра, как одного из вариантов смешанной модели интеграции науки, образования и бизнеса.

Ключевые слова: организационная модель, интеграция, наука, образование, бизнес.

Постановка проблемы. Формирование в Украине экономики нового образца - экономики знаний, требует новых подходов к организации сотрудничества науки, образования и бизнеса. Взаимодействие этих трех сфер деятельности обеспечивает развитым странам преобразование созданных в стране научных знаний в товары, и донесение их к использованию населением и предприятиями. Тесная связь между наукой, образованием и бизнесом обеспечивает стремительное развитие не только этим сферам деятельности, но и экономике страны в целом, повышает престиж науки и научно-образовательной деятельности в обществе, способствует привлечению молодых талантов к научным исследованиям и разработкам, поднимает престиж государства на международном уровне.

Состояние исследования. Проблематику

интеграции науки, образования и бизнеса изучают В. Геец, В.Александрова, Ю.Бажал, А.Гальчинський, М.Данько, В.Денисюк, И.Каленюк, С.Кацура, О.Лапко, В.Семиноженко, Л.Федулова, Ю.Шкворец и другие ученые.

Изложение основного материала. В условиях развития экономики знаний в Украине приобретает актуальность изучение проблематики обмена знаниями между секторами сферы обмена знаниями (СОЗ): наукой (сектор создания знаний), образованием (сектор передачи знаний), библиотеками (сектор хранения знаний), средствами массовой информации (сектор распространения знаний), бизнесом и производством (сектор использования знаний), культурой, религией, искусством (сектор духовных знаний). Особенно важной есть связь между секторами создания, передачи

и использования знаний, поскольку взаимодействие этих секторов обеспечивает коммерциализацию созданных знаний и донесение их в виде товаров и услуг к потребителю.

В международной практике существуют две наиболее распространенные организационные модели интеграции науки, образования и бизнеса, учитывая региональное размещение: американская модель и японская модель [1, с. 33], третья модель является смешанной и сочетает элементы двух вышеуказанных.

Американская организационная модель интеграции науки, образования и бизнеса воплощается в создании «исследовательских университетов», где студенты получают как теоретические знания на лекционных занятиях, так и практические в многочисленных лабораториях. Исследовательские университеты превратились в полноправных партнеров бизнеса, а в некоторых случаях играют роль важнейшего интегратора региона, кооперируя деятельность образования, науки и бизнеса.

Исследовательские университеты развивались, начиная с XIX века и проявили себя в международной практике с положительной стороны благодаря многочисленным выпускникам, которые в дальнейшем за свои разработки, начатые еще во время учебы, получали Нобелевские премии и другие научные награды. Стоит отметить, что исследовательские университеты получают значительно большее финансирование из государственного бюджета, чем другие университеты. Так, в США 100 ведущих исследовательских университетов получают 95% федерального бюджета, отведенного для исследовательских и образовательных целей [2, с. 5].

Исследовательские университеты являются наиболее распространенными в США, Великобритании, Канаде и Австралии. В такой модели интеграции ключевую роль играет университет. Он полностью принимает на себя функции по реализации и внедрения инноваций, налаживания связей с промышленностью, привлечение государственных грантов, улучшение качества образования и др. Все решения принимаются университетом и он не несет обязательств перед государством. Исключением является только выполнение социального заказа, то есть обеспечение студентов качественным образованием с соблюдением государственных стандартов, которые могут отличаться для разных университетов, однако только в сторону увеличения учебной и исследовательской нагрузки, расширение перечня предметов, а также обязательства, по полученным государственным грантам. Интересно, что профессора американских

университетов кроме проведения преподавательской и исследовательской работы, имеют определенные административные и общественные обязанности, в которые входит лоббирование интересов университета, для привлечения финансирования. Все это оживляет конкуренцию между университетами за абитуриентов и финансирование, и в результате заставляет повышать качество образовательной и исследовательской деятельности [1, с. 34].

Можно выделить два способа организации деятельности исследовательского университета «Кремниевая долина» и «Дорога - 128». Кремниевая долина развилась на базе Стэнфордского университета. В этом случае университет предоставлял молодым перспективным студентам собственные помещения для создания небольших венчурных фирм. Университет устанавливает минимальную арендную плату за помещение, поскольку успех такой компании в будущем перекроет расходы на сдачу помещений в аренду. В этом случае молодые ученые, не имея сбережений могут создать фирмы, из которых в будущем вырастут международные гиганты. Таким образом создавались компании “Estman Kodak”, “Google”, “Hewlett-Packard” и т.д. Такие фирмы изначально имеют доступ к новейшим лабораториям, получают консультации от специалистов по юридическим, экономическим, и другим вопросам.

Другой способ организации деятельности исследовательского университета является «Дорога 128», которая находится вокруг Бостона, вблизи Бонстонского университета. Этот способ предусматривает расположение венчурных фирм вблизи университета, однако финансирование происходит за счет этих фирм. Они также получают доступ к новейшим научным достижениям университета, консультации специалистов, однако выпускники таких университетов не могут себе позволить создание таких фирм. Эти фирмы создаются, как правило, средним бизнесом, или большими компаниями.

Вокруг университетов создаются исследовательские парки и инжиниринговые центры - другие организационные формы интеграции развития науки, образования и бизнеса. Исследовательский парк представляет собой объединенную вокруг научного центра (исследовательского университета) научно-производственную, учебную и социально-культурную зону обеспечения непрерывного инновационного цикла [3, с. 38].

Японская организационная модель интеграции образования, науки и бизнеса активно применяется преимущественно в странах Восточной Азии - Япония,

В этой модели ключевую роль в сотрудничестве этих трех институтов играет государство. Государство в этом случае является основным регулятором научно-производственной и инновационной деятельности, выступая основным заказчиком технологий.

Американский тип интеграции предусматривает более самостоятельное развитие науки и образования, в отличие от японского, который отводит государству роль активного участника развития науки. Японская модель предусматривает создание технополисов при условии полного финансового содействия государства. Технополис - научный городок, а порой и довольно большой город, с собственными научными институтами, лабораториями, здесь создаются новые университеты, или в некоторых случаях реорганизуются старые, кроме этого развивается инфраструктура привычная для города - школы, парикмахерские, больницы, магазины, кинотеатры, порой даже аэропорты. В такой научный город съезжаются ученые всей страны.

В отличие от американской модели, университеты проводят только образовательную деятельность, а процессом развития науки и создание технологий управляют научные организации. Они получают от государства и крупных корпораций гранты, программы, заказы на научные исследования. Студенты в этом процессе привлечены для выполнения задач под наблюдением преподавателя имеют возможность работать в научных лабораториях. Обучение инженерных специальностей происходит по тому же принципу, что и в США («Learning by doing»). Подобная модель интеграции использовалась в СССР, однако существенное отличие заключалось в сотрудничестве т. н. наукоградов с государством, в то время как в Японии технополисы активно сотрудничают с частными корпорациями.

Смешанная организационная модель интеграции образования, науки и бизнеса распространена в европейских странах: Германии, Франции, Бельгии, Нидерландах, Финляндии и др. Ключевую роль здесь играют технопарковые структуры. В некоторых случаях технопарки перерастают в крупные агломерации, более напоминающие технополисы. Однако, роль государства в развитии науки заключается в создании льготного налогообложения и государственных заказах на разработки наравне с частными фирмами. Основную активную роль в развитии технопарков играет администрация научных учреждений, а не государство. Университеты в этой модели осуществляют, как правило, только образовательную деятельность, не ставя приоритетом создание производственных

площадок или коммерциализацию знаний, но активно привлекают к такому сотрудничеству другие фирмы.

Из трех описанных моделей сложно определить наиболее эффективную, так как каждая из них доказала свою способность вывести страну в мировые лидеры научных разработок. С точки зрения возможностей для студентов в реализации своих возможностей стоит отметить американскую модель. Студенты более заинтересованы генерировать знания при наличии стимулов - получении патента на собственную разработку, создании фирмы на льготных условиях, получении квалифицированных консультаций и т.д. Более характерной для европейских стран является смешанная модель, и для Украины она имеет значительные преимущества, учитывая, что японская модель частично была воплощена в СССР и есть опыт ее функционирования, а американская модель не предусматривает значительных государственных капиталовложений, что удовлетворяет условия дефицитного финансирования науки в Украине.

Один из способов оптимальной организации сотрудничества секторов СОЗ в Украине является создание научно-инжиниринговых центров (НИЦ, Engineering Research Centers). За рубежом опыт функционирования научно-инжиниринговых центров насчитывает два-три десятка лет, в частности в США он начинается с 1984 г. [4, с. 39]. Финансирование деятельности НИЦ в США осуществляется за счет средств Национального научного фонда. Создание НИЦ было предложено для получения конкурентных преимуществ США в производстве продукции перед другими странами. Идея оказалась настолько успешной, что сегодня в США функционирует уже третье поколение НИЦ. Каждое поколение было специально разработано с учетом динамических потребностей страны в технологических преимуществах. На сегодня в США функционирует 17 центров по следующим направлениям деятельности: производство; биотехнологии и здравоохранение; энергетика и инфраструктура; микроэлектроника, чувствительность и информационные технологии. Стоит отметить, что 31 НИЦ в США завершили сотрудничество с Национальным научным фондом и перешли на частное финансирование.

Главной целью функционирования научно-инжиниринговых центров является коммерциализация научных разработок. НИЦ является одним из организационных способов интеграции науки, образования и бизнеса. Такие центры проводят одновременно научно-исследовательскую деятельность и оказывают услуги инжиниринга, а если членом

центра являются производственные предприятия, то есть возможность значительно упростить процесс разработки инноваций с последующим их внедрением в производство.

При крупномасштабном строительстве практикуют комплексный инжиниринг – совокупность услуг и поставок, необходимых для строительства промышленного предприятия или объекта инфраструктуры.

Основными участниками отношений в создании и функционировании НИЦ является государство, учреждения НИЦ и поставщики сырья (рис. 1). НИЦ способствуют налаживанию партнерских связей между исследователями различных наук, а также между университетами, научными учреждениями и производством. НИЦ формируют интерес к инженерным наукам среди молодежи, создавая конкурентные преимущества избранному виду деятельности.

Сосредоточение деятельности НИЦ на определенный вид деятельности позволит узко и четко определить цель, стратегию и планы деятельности центра. Исследовательская деятельность является важным направлением для центра, но далеко не единственным. Отдельно необходимо составлять план образовательной деятельности, а также производственной. Координация деятельности центров

осуществляется на государственном уровне, учитывая общегосударственные стратегии по развитию приоритетных для страны видов деятельности. Деятельность НИЦ должна координироваться совместно двумя департаментами областных госадминистраций Украины: департаментом образования и науки и департаментом экономического развития торговли и промышленности. В рамках деятельности центра необходимо привлечение, или создание инжиниринговой учреждения, основными функциями которой будет осуществление контроля за качеством деятельности центра и предоставления консультаций.

Выводы. Одной из важных проблем современной науки в Украине и ее регионах является несоответствие научных разработок потребностям населения. Решение этой проблемы заключается в обеспечении более тесной интеграции научной, образовательной и производственной деятельности. Среди трех основных организационных моделей интеграции науки, образования и бизнеса для Украины предлагается внедрение смешанной модели на основе создания НИЦ. Деятельность НИЦ усилит синергетический эффект от обмена научными знаниями, обеспечив возможность более тесного сотрудничества науки, образования и бизнеса.

Список литературы:

1. Неборский Е.В. Интеграция образования, науки и бизнеса в университетах США и Японии. Монография. Саарбрюккен: Издательство «LAP Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG», 2012;
2. Ефективна інтеграція бізнесу, науки і освіти як умова зростання вартості компаній в постіндустріальній економіці / С.Г. Натрошвілі // Проблеми науки. — 2012. — № 1;
3. Бертон Р. Кларк. Интеграция исследований и обучения: модели XIX и XX столетий / Бертон Р. Кларк // Вестник высшей школы. – 2007. – № 2;
4. Suh P. Nam The Concept and Goals of Engineering Reseach Centers // The New Engineering Reseach Centers Purposes, Goals and Expextations – Washington D.C. 1986 – National academy press;
5. Інжиніринг – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/Інжиніринг>

Organizational models of integration of science, education and business and their application in the field knowledge sharing in Ukraine

Prysiashniuk Y.I.
 Doctor of economic Sciences, prof.
 Ivan Franko National University of Lviv
 Ukraine, Lviv

Viontsek O.S.
 Applicant of Institute for Regional
 Research of NAS of Ukraine
 Ukraine, Lviv

One of the important problems of modern science in Ukraine is the discrepancy between scientific development and needs of the population. The solution to this problem is to ensure better integration of scientific, educational and industrial activity. The article deals with the organizational models of integration of science, education and business in the world. To the attention is given three organizational models of integration that are most common in

THE NEW ECONOMIST

foreign countries: American, Japanese and mixed. American organizational model predicts a marginal state regulation of the integration of science, education and business and presented research universities. Japanese organizational model involves significant government regulation and integration presented technopolises. Mixed organizational model of integration, which is proposed to introduce in Ukraine combines elements of American and Japanese models. The structure of scientific and engineering center, as one of the cases of the mixed model of integration of science, education and business.

მეცნიერების, განათლებისა და ბიზნესის ინტეგრაციის ორგანიზაციული მოდელები და მათი გამოყენება ცოდნის გაცვლის სფეროში უკრაინაში

იური პრისიაჟნიუკი
ემდ, პროფ.
უკრაინის ივანე ფრანკოს სახელობის
ეროვნული უნივერსიტეტი, ქ.
ლვოვი

ო. ვოინცეკ
უკრაინის რეგიონული კვლევითი
ინსტიტუტის მადიებელი
უკრაინა, ქ. ლვოვი

თანამედროვე მეცნიერების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან პრობლემას უკრაინაში წარმოადგენს მეცნიერული მიდგომებისა და მოსახლეობის მოთხოვნილებების შეუთავსებლობა. ამ პრობლემის გადაწყვეტა მდგომარეობს სამეცნიერო ინტეგრაციის განათლებულობასა და საწარმოო საქმიანობის უფრო მჭიდრო ურთიერთკავშირში.

სტატიაში განხილულია მსოფლიოში აპრობირებული სამეცნიერო ინტეგრაციის, განათლებისა და ბიზნესის ორგანიზაციული მოდელები.

ყურადღება გამახვილებულია ორგანიზაციული ინტეგრაციის იმ მოდელებზე, რომელიც ფართოდაა გავრცელებული უცხოეთის ქვეყნებში: ამერიკული, იაპონური და შერეული.

ამერიკული ორგანიზაციული მოდელი გულისხმობს მეცნიერების ინტეგრაციის, განათლების და ბიზნესის ურთიერთკავშირის სახელმწიფოს მხრიდან უმნიშვნელო რეგულირებას და წარმოდგენილია საუნივერსიტეტო კვლევებით; იაპონური ორგანიზაციული მოდელი გულისხმობს ინტეგრაციის სახელმწიფო რეგულირების მნიშვნელოვან ჩარევას და წარმოდგენილია ტექნოპოლისებით;

ორგანიზაციული ინტეგრაციის შერეულ მოდელში, რომელსაც გთავაზობთ უკრაინაში დასაწერად აერთიანებს ამერიკულ და იაპონურ მოდელის ელემენტებს. აღწერილია სამეცნიერო ინჟინერინგის ცენტრის სტრუქტურა, როგორც ერთ-ერთ მეცნიერული ინტეგრაციის, განათლებისა და ბიზნესის შერეული მოდელის ვარიანტი.

ევროპის ბაზარზე საქართველოს ეკონომიკური ინტეგრაციის
სტატისტიკური ანალიზი

ოთარ აბესაძე
ივ. ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
დოქტორანტი
o.abesadze@gmail.com

სტატიაში განხილულია საქართველოს ევროპის ბაზარზე ინტეგრაციის ეკონომიკურ-სტატისტიკური ანალიზის საკითხები. საქსტატის ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე გაანგარიშებულია და გაანალიზებულია როგორც მთლიანად საგარეო ვაჭრობის სტატისტიკური მახასიათებლები, ისე ევროკავშირთან საქართველოს ეკონომიკური ინტეგრაციის სტატისტიკური მაჩვენებლები. დახასიათებულია საგარეო ვაჭრობის გეოგრაფიული სტრუქტურა და გაანალიზებულია საქართველოს ევროკავშირთან სავაჭრო ურთიერთობების სასაქონლო სტრუქტურა.

საქართველოს ეკონომიკური განვითარების დონე მნიშვნელოვნადაა დამოკიდებული დანარჩენ სამყაროსთან მის კავშირ ურთიერთობებზე, რადგან ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების დონეები მსოფლიო ბაზების ლიბერალიზაციისა და ინტეგრაციული პროცესების ფონზე სულ უფრო მეტ გავლენას ახდენს ერთმანეთზე. ამიტომ მნიშვნელოვანია ქვეყნის საგარეო ეკონომიკური მდგომარეობისა და მისი განვითარების ტენდენციების შესწავლა სტატისტიკური მეთოდების საფუძველზე. უდავოდ დიდია ამ მეთოდების მნიშვნელობა ეროვნული ეკონომიკის შეფასებისათვის, მითუმეტეს ინტერგაციული პროცესების გადრმავეების თანამედროვე დონისა და მაშტაბების პირობებში.

მსოფლიო ეკონომიკაში საქართველოს ინტეგრაციის ხარისხის შესაფასებლად აუცილებელია შესაბამის სტატისტიკურ მონაცემთა შეგროვება კონკრეტული დროისა და სივრცის მიხედვით და საბოლოო ჯამში საინფორმაციო ბაზების ფორმირება, რაც სტატისტიკის ძირითადი ამოცანას წარმოადგენს.

დღეისათვის, საგარეო სავაჭრო ოპერაციების შესახებ ინფორმაციის ძირითად წყაროს წარმოადგენს სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზა, რომელსაც სტატისტიკის ეროვნული სამსახური ყოველთვიურად იღებს საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს შემოსავლების სამსახურიდან. საქსტატი ამ ინფორმაციის საფუძველზე ახორციელებს: სატვირთო-საბაჟო დეკლარაციების მონაცემთა ბაზის კონტროლს; იმ საქონლის ამოღებას შემოსავლების სამსახურის მონაცემთა ბაზიდან, რომელიც არ განეკუთვნება საქონლით №1(36), 2015 წელი, year

საგარეო ვაჭრობას, აკონტროლებს ძირითადი საქონლის მიხედვით ზღვრულ ფასს და შესაბამისად, რაოდენობის, ღირებულების ან დამატებითი ზომის ერთეულის კორექტირებას და ა.შ.

ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემები თანახმად, მიუხედავად იმისა, რომ 2008-2014 წლებში საქართველოში საგარეო ვაჭრობის ბრუნვა 47%-ით გაიზარდა, ექსპორტი 2014 წელს 2008 წელთან შედარებით 91,4%-ით, ხოლო იმპორტი 36,0%-ით გაიზარდა, დღეს საქართველოს მთავარ პრობლემად კვლავ უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი რჩება.[7] საქართველოს უარყოფითი სავაჭრო ბალანსის სადღო 2014 წლის მონაცემებით -5735 მლრდ აშშ დოლარია, რაც 2008 წელთან შედარებით 19,3 %-ითაა გაზრდილი. ეს კი ისეთი პატარა ქვეყნისათვის როგორც საქართველოა, საკმაოდ მაღალი მაჩვენებელია. თუმცა ამავე პერიოდისათვის ექსპორტისა და იმპორტისათვის საშუალოწლიური ზრდის ტემპებმა შესაბამისად 111,3% და 105,2% შეადგინა. [1]

თუ გადავხედავთ 1995-2014 წლების ექსპორტისა და იმპორტის დინამიკას, გამოვლინდება იმპორტის ზრდის ტემპების მკვეთრი ზრდის ტენდენცია. ადვილი მისახვედრია. რომ ადგილობრივ ბაზარზეც კი ქართული პროდუქციის ადგილს უცხოური იაფფასიანი, ხშირ შემთხვევაში, უხარისხო პროდუქცია იკავებს. შედეგად, ვღებულობთ იმას, რომ საქართველოში სამომხმარებლო ბაზარი გაჯერებულია იმპორტირებული პროდუქტით. მიუხედავად იმისა, რომ იმპორტის პარალელურად შეინიშნება ექსპორტის ზრდის ტენდენცია, ჯერ კიდევ დაბალია ექსპორტის ზრდის ტემპები. ბოლო მონაცემებით იმპორტი

სახელი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

3-ჯერ აღემატება ექსპორტს.

2008-2014 წლებში საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვა საშუალოდ თითქმის 6,7%-ით გაიზარდა, მაგრამ ასევე გაიზარდა სავაჭრო დეფიციტი. მარტო 2014 წელს 2008 წელთან შედარებით საგარეო ვაჭრობის სალდო 19,3%-ით გაიზარდა, რომლის საშუალო წლიურმა ზრდის ტემპმა კი ამავე პერიოდში 102,9% შეადგინა. შესაბამისად არ მოხდა ექსპორტის იმპორტით გადაფარვის კოეფიციენტის ზრდა. თუმცა ამავე პერიოდში გაფართოვდა ვაჭრობის გეოგრაფია და გაიზარდა სავაჭრო პერტნიორი ქვეყნების რაოდენობა, რომელმაც ბოლო მონაცემებით 145 შეადგინა. 2013 წელთან შედარებით 40-დან 43-მდე გაიზარდა იმ ქვეყნების რიცხვი, რომელთაგანაც საქართველოს დადებითი სავაჭრო ბალანსი აქვს, მაგრამ 94-დან 102-მდე გაიზარდა იმ ქვეყნების რიცხვიც ვისთანაც საქართველოს უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი აქვს. [1]

მიუხედავად იმისა, რომ 2014 წლის უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი -5735 მლნ. აშშ დოლარია (რაც წინა წელთან შედარებით 12%-ითაა გაზრდილი) და საკმაოდ მაღალ მაჩვენებელს წარმოადგენს ჩვენი ქვეყნისათვის, მაინც მაღალია როგორც ექსპორტისა და იმპორტის წლიური მაჩვენებელი, ასევე მთლიანად სავაჭრო ბრუნვის მაჩვენებელი, რომელმაც 11457 მლნ. აშშ დოლარს გადააჭარბა. ამავე პერიოდში სისტემატურად იზრდებოდა ექსპორტის წილი, რომელმაც 2014 წელს 25,0% შეადგინა (წინა წელთან შედარებით ის 1,6%-ითაა შემცირებული), და მისი საშუალოდ წლიური მატების ტემპი 2008-2014 წლებში 0,6%-ს გაუტოლდა, (მთლიანად ექსპორტის საშუალო

წლიური ზრდის ტემპია 111,3%) ხოლო იმპორტის მაჩვენებელი იმავე პერიოდში (2014 წელს 2013 წელთან შედარებით) 2%-ით გაიზარდა და მთლიანი ბრუნვის 75,0% შეადგინა, რომლის (წილის) საშუალო წლიური კლების ტემპმა 2008-2014 წლებში -1% შეადგინა. (მთლიანად იმპორტის საშუალო წლიური ზრდის ტემპი კი ამავე პერიოდში 105.2 %-ია). [7].

2014 წელს საქართველოს საგარეო ვაჭრობის თითქმის ყველა მაჩვენებლის მიხედვით მატების ტემპებია დაფიქსირებული (იხ. ცხრილი 1), მაგრამ თუ დინამიკაში გავაანალიზებთ ექსპორტისა და იმპორტის მაჩვენებლებს, გამოვლინდება დინამიკაში მატების ტემპების შემცირების ტენდენცია. მაგალითად, თუ 2011 წელს წინა წელთან შედარებით საგარეო ვაჭრობის ბრუნვაში დაფიქსირებული ზრდის ტემპი შეადგენდა 133%-ს, 2012 წელს მისი მატების ტემპი წინა წელთან შედარებით მხოლოდ 12,7% იყო, რაც წინა წლის ანალოგიურ მაჩვენებელს თითქმის 20,3%-ით ჩამორჩება. 2013 წელს 4,9% იყო, ხოლო 2014 წელს - 4,8%-იანი მატების ტემპი დაფიქსირდა. მართალია ისეთი მზარდი ტენდენციით არა, მაგრამ იმპორტის მიმართულებითაც შენარჩუნებულია ზრდის ტენდენცია, 2014 წელს იმპორტის მატების ტემპმა წინა წელთან შედარებით 7,1%, ხოლო 2012 წელთან შედარებით 6,8 % შეადგინა. თუმცა 2013 წელს 2009 წლის შემდეგ ისევ დაფიქსირდა 0,3%-იანი კლების ტემპი. ექსპორტის მიხედვით კი 2008-2013 წლებში გამოვლენილი მზარდი ტენდენცია 2014 წელს 1,7%-იანი კლებით შეიცვალა. ამან კი საბოლოოდ სალდოს მაჩვენებელი - 12%-მდე დაიყვანა. (იხ.ცხრილი 1)

საქართველოს საგარეო ვაჭრობის მაჩვენებლების ცვლილება(%) (ცვლილება გაანგარიშებულია წინა წელთან შედარებით) ცხრილი №1

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ექსპორტი	33,8	8,2	31,6	21,4	-24,2	48,0	30,5	8,5	22,4	-1,6
იმპორტი	34,9	47,7	41,8	20,9	-28,6	16,8	34,3	13,9	-0,3	7,1
ბრუნვა	34,6	37,5	39,8	21,0	-27,7	23,1	33,3	12,7	4,9	4,8
სალდო	35,4	68,8	45,4	20,8	-30,0	6,3	36,0	12,2	-10,0	12

საქართველოს მთავარ პრობლემად როგორც საერთოდ საგარეო ვაჭრობისას ისე, ევროკავშირთან ურთიერთობისას უარყოფითი სავაჭრო ბალანსია.

სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, მიუხედავად იმისა, რომ 2005 წლიდან სისტემატურად

იზრდება ევროკავშირის ქვეყნებთან ექსპორტის ზრდის მაჩვენებლები, იმპორტის განსაკუთრებულად მაღალი ზრდის ტემპების გამო კვლავ მაღალია საგარეო ვაჭრობის უარყოფითი სალდოს მაჩვენებელი. მართალია 2014 წელს 1848550,4 ათასი აშშ დოლარი შეადგინა და 2012 წელ-

თან შედარებით 16%-ით შემცირდა, მაგრამ წინა წელთან შედარებით 5,2%-ით, ხოლო 2008 წელთან შედარებით 1 პროცენტითაა გაზრდილი.

სტატისტიკაში გაიანგარიშება ექსპორტით იმპორტის დაფარვის კოეფიციენტი, როგორც ექსპორტის თანაფარდობა იმპორტთან, რომელიც გამოსახულია პროცენტებში. ამ მაჩვენებელმა ყველაზე მაღალ დონეს 2000 წელს მიაღწია, როდესაც 45.7 პროცენტი დაფიქსირდა. შემდეგ ექსპორტით იმპორტის დაფარვის კოეფიციენტის დინამიკა ცვალებადი ტენდენციით ხასიათდებოდა. 2007 წელს მისმა სიდიდემ 23.6 პროცენტი შეადგინა. ამის შემდეგ მცირედით გაიზარდა და 2010 წელს 31,9 % დაფიქსირდა, ხოლო 2011 წელს, წინა წელთან შედარებით 0.9 პროცენტული პუნქტით შემცირდა და ექსპორტით იმპორტის დაფარვის კოეფიციენტმა 31.0 პროცენტი შეადგინა. 2012 წელს ის წინა წელთან შედარებით 1,5 პროცენტული პუნქტითაა შემცირებული და 29,5%-ის დონეზე იყო, შემდეგ 2013-2014 წლებში გაიზარდა და შესაბამისად 36,2% და 33,3% შეადგინა, რაც 2008 წელთან შედარებით (ამ წელს მისი სიდიდე 23,7% იყო) შესაბამისად 12,5% და 9,6 პროცენტული პუნქტითაა გაზრდილი. რაც შეეხება ევროკავშირის ქვეყნებთან ექსპორტით იმპორტის დაფარვის კოეფიციენტის დინამიკას, აქაც საგარეო ვაჭრობაში არსებული სურათის ანალოგიური ტენდენცია გამოვლინდა. თუ კოეფიციენტი 2007 წელს 17,3% იყო, 2008 წელს 19%-ს შეადგენდა, 2010 წელს 21%-მდე გაიზარდა, 2012 წელს საერთოდ ექსპორტით იმპორტის დაფარვის კოეფიციენტის შემცირების პარალელურად ევროკავშირის მიმართ დათვლილი მაცვენებელიც საგრძნობლად შემცირდა და 14,5% შეადგინა, რაც ევროკავშირთან შემცირებული ექსპორტით აიხსნება. შემდეგ წლებში გაიზარდა და 2014 წლის მონაცემებით 26,2%-ს გაუტოლდა, რაც მისასაღებელი ფაქტია.[7]

2014 წელს საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ ევროკავშირის ქვეყნებთან 2990 მლნ. აშშ დოლარი შეადგინა, რაც წინა წლის შესაბამის მაჩვენებელზე 4 პროცენტით მეტია. აქედან ექსპორტი 621 მლნ. აშშ დოლარი იყო (2 პროცენტით მეტი), ხოლო იმპორტი 2369 მლნ. აშშ დოლარი (4 პროცენტით მეტი). საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვაში ამ ქვეყნების წილმა 26 პროცენტი შეადგინა, მათ შორის ექსპორტში 22 პროცენტი და იმპორტში 28 პროცენტი (2013 წელს შესაბამისად 26,21 და 28 პროცენტი აღინიშნა).

2014 წელს საქართველომ სავაჭრო ოპერაციები განახორციელა ევროკავშირის 28 ქვეყანასთან,

საექსპორტო ურთიერთობები დაფიქსირდა 27 ქვეყანასთან (გამონაკლისია ლუქსემბურგი), ხოლო საიმპორტო ნაკადების მხრივ. საექსპორტო ოპერაციები ევროკავშირის ყველა ქვეყანასთან განხორციელდა. საანგარიშო წლის განმავლობაში ყველა ქვეყანასთან აღინიშნა უარყოფითი სავაჭრო სალდო -1 748 550,3 ათასი. აშშ დოლარით. უარყოფითი სალდოს ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი დაფიქსირდა 6 ქვეყანასთან: გერმანია 396 711,7 ათასი აშშ დოლარი, რუმინეთი, 307 106,7 ათასი აშშ დოლარი, იტალია 135 425,9 ათასი. აშშ დოლარი, ნიდერლანდები 117 311, ათასი აშშ დოლარი, საბერძნეთი 103 778,5 ათასი. აშშ დოლარი, საფრანგეთი 103615,0 ათასი აშშ დოლარი. [7]

ევროკავშირის ქვეყნებთან ექსპორტი იზრდება. ბრუნვის ყველაზე მაღალი მაჩვენებლით გამოირჩევა ბულგარეთი (26,4% წილით, რომლის მოცულობა 164 090,2, ათასი. აშშ დოლარია,) იტალია (13,9%) 86 193,1 ათასი აშშ დოლარი., ესპანეთი (11,3%) 70314,1 ათასი აშშ დოლარი, გერმანია (11,1%) 69141,6 ათასი აშშ დოლარი., ლიტვა (5,1%), 31 764,0 ათასი აშშ დოლარი, რაც შეეხება იმპორტს, აქ უპირობო ლიდერია გერმანია (19,7%), 465 853,3, ათასი აშშ დოლარი, შემდეგ მოდის რუმინეთი (13,1%) 311 400,5 ათასი დოლარი, იტალია (9,4%) 221 619,0 ათასი დოლარი, ბულგარეთი (8,9%) 209 773,6 ათასი აშშ დოლარი, ნიდერლანდები (6,3%) 148 480,6 ათასი დოლარი და ა. შ.

2000 წლიდან საქართველოს სავაჭრო ურთიერთობა შესაბამის პერიოდში ევროკავშირში შემავალი ქვეყნების უმრავლესობასთან და ხშირ შემთხვევაში აბსოლუტურ უმრავლესობასთან ჰქონდა. დღეს ევროკავშირში შემავალი 28 ქვეყნიდან საქართველოს საექსპორტო ურთიერთობები არ აღენიშნებოდა მალტასთან, (2000, 2003, 2004, 2005, 2008, 2011, 2012 წლებში) ხორვატისთან, (2000, 2002, 2003, 2004 წლებში), სლოვაკეთთან (2002 წელს) ფინეთთან (2002, 2004, 2005 წლებში) ლუქსემბურგთან (2000, 2002, 2003, 2007 წლები) და სლოვენისთან (2002 წელს),

მაშასადამე, საქართველოს ევროკავშირთან დიდ ხნის სავაჭრო ურთიერთობა ახასიათებს და რეტროსპექტული ანალიზიდან ჩანს, რომ საქართველო-ევროკავშირის საგარეო ვაჭრობა ზრდის ტენდენციით ხასიათდებოდა.

1995-2010 წლებში საგარეო ვაჭრობის ბრუნვა საშუალოდ 14,8%-ით გაიზარდა. ამასთან, იმპორტი - 14,6%-ით, ხოლო ექსპორტი - 15,5%-ით. 1995-2002 წლებში საგარეო ვაჭრობის ბრუნვა საშუ-

ალოდ 14,8%-ით გაიზარდა, იმპორტის საშუალო წლიურმა მატემა - 8,9%, ხოლო ევროკავშირ-საქართველოს ექსპორტმა - 15,9% შეადგინა. 2003-2008 წლებში შესაბამისმა მაჩვენებლებმა 28,1%, 34,4% და 34,8% შეადგინა. მაშინ როცა აღნიშნულ პერიოდში საქართველოს ექსპორტი წლიურად საშუალოდ 27,1%-ით, ხოლო იმპორტი 40,5%-ით იზარდებოდა. მარტო 2008 წელს საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვამ ევროკავშირის ქვეყნებთან 2 მლრდ. აშშ დოლარს გადააჭარბა, მათ შორის ექსპორტი - 335,2 მლნ. აშშ დოლარს შეადგენდა, ხოლო იმპორტი - 1756 მლნ აშშ დოლარს ანუ იმპორტის მოცულობა ექსპორტის მოცულობას 5-ჯერ აღემატებოდა. ევროკავშირის ქვეყნების წილად სავაჭრო ბრუნვის 26,5% მოდიოდა, მათ შორის ექსპორტის - 22,4% და იმპორტის - 27,5% აღინიშნებოდა.

2014 წელს საქართველოს საგარეო სავაჭრო ბრუნვა ევროკავშირის ქვეყნებთან 2008 წელთან შედარებით 43%-ით გაიზარდა, 2990159,6 ათასი აშშ დოლარი შეადგინა და საქართველოს სავაჭრო ბრუნვის 22% დაიკავა. ამასთან, ექსპორტი 85,3%-ით გაიზარდა, 620 804,6 ათასი აშშ დოლარი შეადგინა და მთლიანი ექსპორტის 22,0% დაიკავა, ხოლო იმპორტი 35,2%-ით გაიზარდა, 2 369 355,0 ათასი აშშ დოლარი შეადგინა და მთლიანი იმპორტის 28% დაიკავა.

ევროკავშირის ძირითადი ტოპ-ათეული საექსპორტო ქვეყნების წილი მთელი ექსპორტში 19,6%-ს შეადგენს, ევროკავშირთან ექსპორტის 90%-ია და ევროკავშირის ქვეყნებთან სავაჭრო ბრუნვის 18,7%-ს შეადგენს. (მთლიანი სავაჭრო ბრუნვის 4,9%-ია)

ევროკავშირის ქვეყნებთან ძირითად საექსპორტო პროდუქციას წარმოადგენს სპილენძის მადნები და კონცენტრატები 177,149.7 ათასი აშშ დოლარი, კაკალი ახალი ან გამხმარი 153,816.6 ათასი აშშ დოლარი, ყურძნის ნატურალური ღვინოები 153,539.7 ათასი აშშ დოლარი, მინერალური და მტკნარი წყლები 115,254.9 ათასი აშშ დოლარი, ფეროშენადნობები 81,365.2 ათასი აშშ

დოლარი და ა. შ.

2014 წელს საიმპორტო პროდუქციაში სჭარბობდა ნავთობი და ნავთობპროდუქტები - 572 137.9 ათასი აშშ დოლარი, სამკურნალო საშუალებები - 219 662,0 ათასი აშშ დოლარი, მსუბუქი ავტომობილები - 158 051,3 ათასი აშშ დოლარი, ხორბალი და მესლინი - 135 108,3 ათასი აშშ დოლარი, სიგარები, სიგარილები და სიგარეტები თამბაქოს ან მისი შემცველებებისაგან - 109 743,7 აშშ ამერიკული დოლარი და სხვ.

ძირითადი საიმპორტო ქვეყნების ათეულს ევროკავშირის ქვეყნებთან ლიდერობს გერმანია, რომლის წილი ევროკავშირთან მთელი ექსპორტის 19,7%-ს შეადგენს, შემდეგ მოდიან რუმინეთი და იტალია, შესაბამისად 13,1% და 9,4%-იანი წილით. საერთოდ ამ ტოპ-ათეული ქვეყნების წილი მთლიან იმპორტში 20,4%-ია, მათი წილი ევროკავშირთან იმპორტში 74%-ს შეადგენს, რაც მთლიანი საგარეო ვაჭრობის ბრუნვის 15,3%, ხოლო ევროკავშირის ქვეყნებთან საგარეო ვაჭრობის ბრუნვის 58,7%-ს შეადგენს.

ამრიგად, ევროკავშირი საქართველის ერთ-ერთი საიმედო პარტნიორად გვევლინება, რომელთანაც ორმხრივი ვაჭრობა საკმაოდ დინამიურად ვითარდება და გაძლიერდება ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ღრმა და ყოველმხრივი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის ფორმირების შედეგად. მას უდიდესი მნიშვნელობა გააჩნია, ვინაიდან ის ხელს შეუწყობს ქართული ექსპორტის ზრდას, ქართული პროდუქციის ხარისხის გაუმჯობესებას, ევროკავშირის ბაზართან თავსებადი სავაჭრო სისტემის ფორმირებას, რასაც თავისთავად მოყვება საინვესტიციო გარემოს მიმზიდველობის გაზრდა. ეს კი პირდაპირ უცხოური ინვესტიციების შემოდინებას შეუწყობს ხელს, რომლის შედეგადაც შეიქმნება ახალი სამუშაო ადგილები. ყოველივე ზემოთაღნიშნული საქართველოს ეკონომიკის ზრდის სტიმულირებასა და ზოგადად, საქართველოს ეკონომიკურ განვითარებას შეუწყობს ხელს.

ბამოქმენებული ლიტერატურა:

1. O.Abesadze -The dynamics of trade relations with the EU in the background of deep and comprehensive Free Trade Area. Collection of scientific articles of International reserch and practical conference „ Economics and management :The challenges and prospects.” Vienna. 2015
2. O. Abesadze -The main trends of transformation of foreign trade in Georgia. Collection of scientific articles of International Scientific –Practical Conference “Business Administration and Corporate Social Responsibility” Baky. Azerbaijan Azerbaijan State Economic University, 2014

3. ო. აბესაძე „საქართველოს ევროინტეგრაციული პროცესების ეკონომიკურ-სტატისტიკური ანალიზი.“ საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის „გლობალიზაცია და სტატისტიკა“ სამეცნიერო შრომების კრებული. თბ., 2014
4. N. Abesadze -The Main Trends of Integration of Georgia into the World Economic System. Procedia - Social and Behavioral Sciences Volume 156, 26 November 2014
5. “საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა” (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, აშშ, 2004 წ.);
6. “საქონლით საერთაშორისო ვაჭრობის სტატისტიკა 2010” (გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია, ნიუ იორკი, აშშ, 2011 წ.);
7. www.geostat.ge;
8. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database;>

Statistical analysis of Economic integration of Georgia in European market

Otar Abesadze

Phd student

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University

სხალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

This paper discusses issues of economic-statistical analysis of the integration of Georgia in European market. Based on of official statistics are calculated and analyzed the statistical characteristics of a whole foreign trade and economical integration of Georgia in European Union, are characterized and analyzed the geographical structure of foreign trade, commodity structure of trade relations with the EU.

ტურიზმის მენეჯმენტის პრობლემები რეგიონულ კრილში

ვალერი არღუთაშვილი
 თსუ-ს ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
 დოქტორანტი
 valeri.arghutashvili@tsu.ge

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

სტატიაში განხილულია რეგიონში ტურიზმის განვითარებისათვის აუცილებელი თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები, რომელიც მნიშვნელოვანი წინაპირობაა კონკრეტული რეგიონის გლობალურ ბაზართან ინტეგრირების, საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარების თვალსაზრისით. ნებისმიერ რეგიონს გააჩნია გარკვეული პოტენციალი რესურსების თვალსაზრისით. საწყის ეტაპზე საჭიროა აღნიშნული რესურსების ეფექტიანი გამოყენებისათვის კონკრეტული ვარიანტებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრა. სტრატეგიული მართვის პრინციპებიდან გამომდინარე არანაკლებ მნიშვნელოვანია პრიორიტეტების სწორად ჩამოყალიბება, რაც ხელს შეუწყობს რეგიონის გლობალურ სისტემაში ჩართვას, ასევე კონკურენტული უპირატესობის მოპოვებას.

რეგიონში ტურიზმის განვითარებისათვის აუცილებელია გარკვეული თეორიული და პრაქტიკული ასპექტების მიმოხილვა, ანალიზი, რომელიც მნიშვნელოვანი წინაპირობაა კონკრეტული რეგიონის გლობალურ ბაზართან ინტეგრირების, საერთაშორისო ეკონომიკური ურთიერთობების დამყარების თვალსაზრისით. ნებისმიერ რეგიონს გააჩნია გარკვეული პოტენციალი რესურსების თვალსაზრისით. საწყის ეტაპზე საჭიროა აღნიშნული რესურსების ეფექტიანი გამოყენებისათვის კონკრეტული ვარიანტებისა და პრიორიტეტების განსაზღვრა. სტრატეგიული მართვის პრინციპებიდან გამომდინარე არანაკლებ მნიშვნელოვანია პრიორიტეტების სწორად ჩამოყალიბება, რაც ხელს შეუწყობს რეგიონის გლობალურ სისტემაში ჩართვას, ასევე კონკურენტული უპირატესობის მოპოვებას.

მნიშვნელოვანია, განვიხილოთ სექტორში არსებული მდგომარეობა რეგიონულ კრილში. სასტუმროებისა და რესტორნების ბრუნვის მოცულობის მიხედვით რეგიონებიდან დომინირებს თბილისი, აჭარა, იმერეთი და მცხეთა-მთიანეთის რეგიონები. მთლიანად ქვეყნის მასშტაბით ბრუნვის მოცულობა დინამიკაში 2000 დან 2013 წლის ჩათვლით ზრდის ტენდენციით ხასიათდება, 2012-2013 წელს დაფიქსირდა 27%-იანი ზრდა. [14]

სასტუმროებში და რესტორნებში დასაქმებულთა კუთხითაც, ზრდის ტენდენცია

შეინიშნება, 2013 წლის მონაცემების მიხედვით დასაქმებულთა რაოდენობამ ჯამში შეადგინა 27821 ადამიანი. რეგიონების მიხედვით ლიდერობს აჭარა, იმერეთი, მცხეთა მთიანეთი. საინტერესოა ის ფაქტი, რომ დასაქმებულთა რაოდენობა, ბოლო სამი წლის განმავლობაში ყველა რეგიონში ზრდის ტენდენციით ხასიათდება. [13] მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო საბჭოს მონაცემების მიხედვით, მოგზაურობისა და ტურიზმის პირდაპირი კონტრიბუცია საქართველოს მთლიან შიდა პროდუქტში 2000 წლიდან 2013 წლამდე დინამიკაში ხასიათდება ზრდის ტენდენციით, ამ მაჩვენებლის მიხედვით უმაღლესი ნიშნული ფიქსირდება 2012-2013 წლებში, შესაბამისად 1.106, 1.158 მილიარდი ლარი. [4-9]

ტურიზმის პირდაპირი ეფექტი წარმოადგენს უცხოელი ვიზიტორების მიერ გაწეული ფულადი დანახარჯების შედეგს, რომელსაც იღებენ ეკონომიკური სუბიექტები, მოსახლეობა, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები უშუალოდ ტურისტებისგან. აქ ასევე იგულისხმება ტურისტული კომპანიების მოგება, რომელიც შესაძლოა მიმართულ იქნას ახალ საინვესტიციო პროექტებზე, ან წარმოების გაფართოებაზე. გარდა ამისა, ტურიზმის პირდაპირი გავლენა აისახება რეგიონულ და ცენტრალურ ბიუჯეტში საგადასახადო შემოსავლების გენერირების თვალსაზრისით. [8, გვ. 300-318]

მოგზაურობისა და ტურიზმის მსოფლიო ორგანიზაციის მონაცემების მიხედვით

საქართველოს მთლიან შიდა პროდუქტში, მთლიანმა კონტრიბუციამ შეადგინა 4,057 მილიონი ლარი, ამ მხრივ მხოლოდ 2005 წელს აღინიშნებოდა მცირე ვარდნა, მაგრამ ზოგადად 2000 წლის შემდეგ მუდმივ ზრდას განიცდის. [12]

საქართველოში ტურიზმის სფეროებში პროდუქციის მთლიან გამოშვებაში მნიშვნელოვანი წილითაა წარმოდგენილი სახმელეთო, საზღვაო და კაბოტაჟური წყლის, სარკინიგზო ტრანსპორტი. სახმელეთო ტრანსპორტის, საზღვაო და კაბოტაჟური წყლის ტრანსპორტის წილი მთლიან გამოშვებაში 2012 წელს შეადგინა 827 მილიონი ლარი. 2006- დან 2012 წლამდე ფიქსირდება ზრდის ტენდენცია. რაც შეეხება სარკინიგზო ტრანსპორტს, 2012 წელს ტურიზმის სფეროებში პროდუქციის მთლიან გამოშვებაში, შეადგინა 122 მილიონი ლარი. საქართველოში სტატისტიკური კვლევებით და ექსპერტული შეფასებებით ლიდერი პოზიციები აქვს სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებებს, მას მოსდევს საჰაერო, რკინიგზის და საზღვაო სატრანსპორტო საშუალებები. [14]

არანაკლებ მნიშვნელოვანია რეგიონული კუთხით განთავსების პრობლემების დარეგულირება. განთავსების ობიექტები განიხილება, როგორც ტურის მინიშვნელოვანი შემადგენელი ელემენტი. სასტუმრო ინდუსტრიის განვითარება, მომსახურების სათანადო სტანდარტების დაწესება ქვეყანაში ტურიზმის განვითარების მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. ამ თვალსაზრისით, ტურისტული ცენტრის ან რეგიონის მდგომარეობის შეფასების ინდიკატორი არის არსებული საწოლი ოთახების რაოდენობა, დატვირთვა, მომსახურების ხარისხი და ა.შ. განთავსების საშუალებების რაოდენობა, საწოლი ოთახები, ნათლად განსაზღვრავს ტურისტების გამასპინძლების თვალსაზრისით ქვეყნის ან რეგიონის შესაძლებლობებს. არსებობს სხვადასხვა ტიპის სასტუმროები, პრემიუმ კლასის, მოტელები, ჰოსტელები, „საწოლი და საუზმე“ ტიპის სასტუმროები, ასევე „Inn“ ტიპის დაწესებულებები. სასტუმროები სხვადასხვა ტიპების არსებობა მიგვანიშნებს განთავსების ინდუსტრიის მრავალფეროვნებაზე. [10]

ქართულ ბაზარზე განთავსების ინდუსტრიაში ლიდერი პოზიციები აქვს აჭარის რეგიონსა და თბილისს. საწოლი ადგილების რაოდენობის 63%-ი მოდის სასტუმროებზე, მას მოსდევს საოჯახო სასტუმროები და სასტუმრო სახლები, თითოეული 16%-იანი წილით. მთლიანობაში სულ ქვეყანაში ფიქსირდება 1051 განთავსების საშუალება, 34751 საწოლი ადგილით. უკანასკნელ პერიოდში

საქართველოში ვიზიტორების ზრდის დინამიკა ფიქსირდება, რაც გვაძლევს საშუალებას გავაკეთოთ ოპტიმისტური პროგნოზები დამატებით ახალი სასტუმროების მშენებლობის აუცილებლობასთან დაკავშირებით. საქართველოში უკვე ფუნქციონირებს საერთაშორისო ბრენდის რამოდენიმე სასტუმრო, როგორცაა Radisson Blue Iveria, Tbilisi Marriott, Courtyard Marriot, Sheraton Metekhi Palace, Holiday Inn და Citadines. [1-2]

განთავსების ინდუსტრიის მსგავსად ტურისტული პაკეტის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ელემენტია კვება. კვების ინდუსტრია შედგება სარესტორნო, ტურისტული კვების, სავაჭრო აპარატით გაყიდვის და სახელშეკრულებო საზოგადოებრივი კვების სერვისებისაგან. ადგილობრივი რესტორნების შემადგენლობაში ასევე შედის სწრაფი კვების ობიექტები, ყავახანები, სპეციალიზებული რესტორნები, საოჯახო რესტორნები, კაფეტერიები და ა.შ. უნდა აღინიშნოს, რომ საზოგადოებრივი კვების სერვისები კომპანიებში, საავადმყოფოებში, საბავშვო ბაღებში არ ითვლება ტურისტული ინდუსტრიის შემადგენელ ნაწილად.

თანამედროვე პირობებში გაჩნდა „კულინარიული ტურიზმის“ ცნება, რომელიც უკანასკნელი ათწლეულის მნიშვნელოვანი ტენდენციაა. არსებობს სხვადასხვა სახის სამეცნიერო ლიტერატურა, ვებ-გვერდები აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით. კულინარიული ტურიზმის საერთაშორისო ასოციაცია (International Culinary Tourism Association ICTA) კულინარიულ ტურიზმს განმარტავს შემდეგნაირად: „ეს არის უნიკალური და დასამახსოვრებელი კულინარიული გამოცდილება მოგზაურობის დროს, მაგრამ საკუთარ ქვეყანაშიც ნებისმიერი შეიძლება გახდეს კულინარიული ტურისტი“. ამ კუთხით საქართველოს რეგიონული მიმართულებით ძალიან დიდი შესაძლებლობა აქვს. [8]

ტურიზმი ასევე სტიმულს აძლევს ახალი პროდუქციის შექმნას, აუმჯობესებს საცალო გაყიდვებს, ხელს უწყობს სპეციალიზებული მაღაზიების, სავაჭრო უბნების ჩამოყალიბებას. სავაჭრო ოპერაციები შესაძლოა უკავშირდებოდეს ისეთ პროდუქტებს, რომლებიც დაკავშირებულია უშუალოდ ტურისტებთან.

თანამედროვე ინფორმაციული ტექნოლოგიების მიმართულებით საქართველოში უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში განხორციელდა მნიშვნელოვანი პროექტები. ელექტრონული საკომუნიკაციო ქსელებში

განხორციელდა ფართო მასშტაბიანი რეფორმა ნუმერაციის ეროვნული სისტემის დანერგვასთან დაკავშირებით, რის შედეგადაც მთლიანად ქვეყნის მასშტაბით ამოქმედდა ფიქსირებული ადგილობრივი სატელეფონო ქსელების, მობილურ და უსადენო ფიქსირებული ქსელების ახალი ნუმერაცია. ასევე 2012 წელს ამოქმედდა ერთიანი საგანგებო ნომერი 112, რაც უცხოელი ვიზიტორებისათვის, განსაკუთრებით რეგიონებში ქმნის უსაფრთხოების გარკვეულ გარანტიებს. რეგიონულ ჭრილში ტურიზმის სექტორის განვითარების მიმართულებებზე დაკვირვებით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ სექტორი რეგიონებში არათანაბრად განვითარებული, ამპლიტუდა არის მაღალი, რაც დადებითად ვერ ახასიათებს სექტორს და ზოგადად ქვეყნის ეკონომიკას.[5]

ტურიზმიდან მიღებული მთლიანი შემოსავალი წარმოადგენს საკვანძო ინდიკატორს, რომელიც აუცილებელია გარკვეული დასკვნების გასაკეთებლად ტურიზმის ეკონომიკურ გავლენასთან დაკავშირებით. აღნიშნული კატეგორია გვამძლევს კომპლექსურ წარმოდგენას ტურისტულ ბიზნესთან, ინფრასტრუქტურასთან, შემოსავლებთან დაკავშირებით. ტურიზმის ეკონომიკურ ეფექტიანობასთან დაკავშირებით ექსპერტები და ანალიტიკოსები აღწერენ შემდეგ ძირითად ფაქტორებს:

- ტურისტული ფირმების რენტაბელობა, მოგება;
- რეგიონულ, ეროვნულ ბიუჯეტში საგადასახადო შემოსავლები;
- რეგიონში ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელება;
- ტურიზმის გავლენა დასაქმებაზე; მთლიან შემოსავალში იგულისხმება, მისი როგორც პირდაპირი, ასევე არაპირდაპირი გავლენები, რომელსაც იღებს ქვეყანა, რეგიონი ტურისტული აქტივობების შედეგად ფულად გამოხატულებაში.
- როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ეკონომიკური გავლენის შეფასებისას, მნიშვნელოვანი ინდიკატორი არის მთლიანი შემოსავალი, აღნიშნული ინდიკატორის განსაზღვრისას უნდა დაითვალოს, როგორც პირდაპირი ასევე არაპირდაპირი გავლენები. პირდაპირი გავლენის შემთხვევაში, მხედველობაში მიიღება საანგარიშო პერიოდში ტურისტული ფირმების მიერ მიღებული შემოსავლები, ასევე საგადასახადო შემოსავლები, როგორც რეგიონულ, ასევე ადგილობრივ დონეზე. არაპირდაპირი გავლენის შეფასება მოითხოვს შესაბამის მეთოდოლოგიურ მიდგომას. [13]

ტურიზმის განვითარების ფაქტორების შესწავლის მიზანს რეგიონულ ჭრილში წარმოადგენს სექტორში ცვლილებების მამოძრავებელი ძალების გამოვლენა და მათზე ზემოქმედებით ინდუსტრიის განვითარების სტიმულირება. სექტორების განვითარებაზე მოქმედი ფაქტორების გამოსავლენად ადაპტირებულია ცნობილი მეთოდი PESTEL ანალიზი, რომელიც გულისხმობს ფაქტორთა დაჯგუფებას პოლიტიკური (Political), ეკონომიკური (Economic), სოციალური (Social), ტექნოლოგიური (Technological), ბუნებრივი (Environmental) და სამართლებრივი (Legal) გარემოს განმსაზღვრელების მიხედვით. თითოეული ეს ფაქტორი თავის მხრივ მოიცავს ფაქტორთა ჯგუფს ამასთან თავად განიცდის აღნიშნული სექტორიდან უკუგავლენებსაც. [11]

ტურიზმის განვითარების პოლიტიკაზე გავლენას ახდენს საქართველოს მთავრობის მიერ საერთაშორისო ორგანიზაციების წინაშე ნაკისრი ვალდებულებები. მათ შორის აღსანიშნავია „ევროკავშირი – საქართველოს ასოცირების ხელშეკრულება“, რომლის პარაფირება მოხდა 2014 წელს. ამ ხელშეკრულებით საქართველო და ევროკავშირი თანხმდება თანამშრომლობაზე ტურიზმის განვითარებისათვის, შემდეგი პრინციპებით:

1. ადგილობრივი მოსახლეობის ინტერესების, მოთხოვნების, ტურიზმის განვითარების თვალსაზრისით პრიორიტეტების გათვალისწინებაზე, განსაკუთრებით რეგიონებში;
2. კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა, პოზიტიური ინტერაქცია ტურიზმის განვითარებასა და გარემოს შენარჩუნები კუთხით; თანამშრომლობა მოხდება ასევე შემდეგ ძირითად საკითხებთან დაკავშირებით:
 1. ინფორმაციის გაცვლა, გამოცდილების გაზიარება;
 2. პარტნიორობის მხარდაჭერა, საზოგადოებრივი და კერძო ინტერესებიდან გამომდინარე, ტურიზმის მდგრადი განვითარების თვალსაზრისით;
 3. ტურისტული პროდუქტების, ბაზრების, ინფრასტრუქტურის, ადამიანური რესურსების, ინსტიტუციების, განვითარება;
 4. ტურიზმის განვითარებისათვის ეფექტიანი პოლიტიკის შემუშავება;
 5. შესაბამისი ტრენინგების შემუშავება მომსახურების სტანდარტების გაუმჯობესებისათვის. [16]

ეს ხელშეკრულება მომავალში ტურიზმის ინდუსტრიის განვითარების ვექტორების

მნიშვნელოვანი განმსაზღვრელი გახდება.

საქართველოში საკანონმდებლო ბაზა და ნორმატიული დებულებები, ტურიზმის დარგის განვითარებაზე პირდაპირი გავლენის ფაქტორებია, რითაც რეგულირდება სექტორის განვითარების ტენდენციები, განსაზღვრება სექტორის განვითარებაზე პასუხისმგებელი სახელმწიფო სტრუქტურები. მ.შ. განსაკუთრებით აღსანიშნავია:

- საქართველოს კანონი ტურიზმისა და კურორტების შესახებ“;
- „საქართველოს კანონი კურორტებისა და საკურორტო ადგილების სანიტარიული დაცვის ზონების შესახებ“;
- საქართველოს კანონი სივრცითი მოწყობილობისა და ქალაქთმშენებლობის საფუძვლების შესახებ“;
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი.[17-18]
- საქართველოს კანონი დაცული ტერიტორიების სისტემის შესახებდა ა.შ. [15]

საქართველოში ტურიზმის დარგის განვითარების პასუხისმგებელი ინსტიტუცია, ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სტრუქტურული ერთეული – ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციაა. ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია უშუალოდაა პასუხისმგებელი ტურიზმის სექტორის ფუნქციონირებაზე, სათანადო პოლიტიკის გატარებაზე საქართველოში.

მიუხედავად მსოფლიო ეკონომიკური კრიზისისა, საქართველოში ტურიზმის სექტორი სწრაფი ტემპებით იზრდება. პროგნოზები საკმაოდ ოპტიმისტურია. მოსალოდნელია საერთაშორისო შემოსვლების, ტურიზმის სექტორში დასაქმებულთა რაოდენობისა და ტურიზმიდან მიღებული შემოსავლების ზრდა, რაც საქართველოს მთავრობის და საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის აქტიური მუშაობის შედეგად გახდება შესაძლებელი. [3-7]

ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია აქტიურად მუშაობს სხვადასხვა სახის ტურიზმის განვითარებაზე, როგორცაა: ღვინის, ეკო, სათავგადასავლო ტურიზმი და სხვა. აღნიშნული პროექტების შედეგად 2013 წლის მოგზაურობისა და ტურიზმის კონკურენციის ინდექსის თანახმად საქართველოს ტურისტული კონკურენტუნარიანობა მსოფლიო ბაზარზე 2011 წელთან შედარებით (73-ე პოზიცია) შვიდი პოზიციით გაიზარდა და 66-ე ადგილი დაიკავა 140 ქვეყანას შორის (ქულა: 4.10). [18] ამას გარდა, „Rough Guides“ თანახმად საქართველო მეხუთეა ტოპ 10 მოსანახულებლად რეკომენდირებულ

ქვეყანას შორის და ისეთ ტურისტულად განვითარებულ ქვეყნების შემდეგ არის, როგორცაა ბრაზილია და თურქეთი. საქართველოს ჰქონდა წარმატებები საერთაშორისო ურთიერთობებშიც. 2013 წელს ხელი მოეწერა ტურიზმის სფეროში თანამშრომლობის შეთანხმებებს ექვს ქვეყანასთან (სან მარინო, უნგრეთი, პოლონეთი, სერბეთი, მონტენეგრო და ესტონეთი). საერთაშორისო ორგანიზაციებთანაქტიური თანამშრომლობის შედეგად საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია არჩეულ იქნა მსოფლიო ტურიზმის ორგანიზაციის ევროპის რეგიონალური კომისიის თანათავჯდომარედ და ტურიზმის სატელიტური ანგარიშების კომიტეტის ვიცე-პრეზიდენტად, ასევე საქართველო გახდა ICCA-ს (International Conference and Congress Association) წევრი.

ევროპის ახალგაზრდული ოლიმპიადა 2015 ევროპის ოლიმპიური კომიტეტის 39-ე გენარალური ასამბლეის სხდომაზე საქართველოს დედაქალაქი 2015 წელს გასამართ ევროპული ახალგაზრდული ოლიმპიადის მასპინძელ ქალაქად იქნა არჩეული. ფესტივალში 49 ქვეყნის წარმომადგენელი (4,000 ათლეტი) მიიღებს მონაწილეობას. დაგეგმილია ქალაქის სპორტული ინფრასტრუქტურის განახლება ევროპული სტანდარტების მიხედვით და ოლიმპიური სოფლის აშენება. მხოლოდ ამ ერთი ღონისძიების ფარგლებში თბილისი უმასპინძლებს 10,000 ვიზიტორს, საიდანაც უმრავლესობა გაჩერდება საშუალო კლასის სასტუმროში დანარჩენი კი მაღალი კლასის სასტუმროს აირჩევს. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს რომ თბილისში ამჟამად 6,207 საწოლი ადგილია (სასტუმრო სახლებისა და საოჯახო სასტუმროების ჩათვლით), აუცილებელი ხდება სასტუმროების მშენებლობაში ახალი ინვესტიციების ჩადება, რათა შეივსოს დეფიციტი მიწოდებაში. [6]

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება ითქვას, რომ ტურიზმის ინდუსტრიის მდგრადი განვითარებისათვის საჭიროა სახელმწიფო პოლიტიკის შემუშავება, როგორც გრძელვადიან, ასევე მოკლევადიან პერიოდში. პოლიტიკის შემუშავების პროცესში აუცილებელია სხვადასხვა დაინტერესებული ჯგუფების მაქსიმალური ჩართულობა, როგორცაა მთავრობა, ბიზნესი, პოლიტიკის მგეგმავები და ა.შ. მსგავსი მიდგომა მოგვცემს საშუალებას სიდრმისეულად გავაანალიზოთ მოვლენები და გავაკეთოთ სანდო პროგნოზები მომავალში განვითარების კუთხით. საერთაშორისო ვიზიტორების, ცალკეული ინდიკატორების ზრდის დინამიკა ახალი გამოწვევების წინაშე აყენებს ქვეყანას, ადამიანური

რესურსების განვითარების, სერვისის ხარისხის სექტორსა და საგანმანათლებლო ინსტიტუტებს ამალგების და სხვა მიმართულებით. აღნიშნული შორის. ასევე ცალკეული რეგიონების პოტენციალის პრობლემის გადაჭრისათვის მიზანშეწონილად შეფასება და განვითარების მიკრო და მაკრო მიგვაჩნია უცხოური გამოცდილების შესწავლა, სტრატეგიების შემუშავება. კავშირების გაძლიერება სახელმწიფო, კერძო

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია საქართველოს ტურიზმის ინდუსტრიის მიმოხილვა, 2012.
2. ტურიზმის სტატისტიკური ანგარიში, ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, 2013.
3. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, საქართველოს სტატისტიკური წელიწადეული 2012.
4. საქართველოს ეროვნული ბანკი, საქართველოს საგადასახდელო ბალანსი 2011.
5. ტურიზმის სტატისტიკური ანგარიში, ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია, 2012.
6. საქართველოს სტატისტიკური წელიწადეული 2013.
7. საქართველოს ტურიზმის სტატისტიკური მიმოხილვა, 2013.
8. Tourism, Principles, Practices, Philosophies, Charles R. Goeldner, J.R. Brent Ritchie, John Wiley, 2012.
9. WTTC Travel & Tourism Economic Impact 2013, Georgia.
10. Tourism Management – John Beech and Simon Chadwick, FT Prentice Hall, 2006.
11. A Tourism and Environment Publication. World Tourism Organization 1998. Guide for Local Authorities on Developing Sustainable Tourism.
12. UNWTO 2012: UNWTO Tourism Highlights, 2012 edition
13. Управление развитием туризма в регионе, институт экономики российской академии наук, 2008.
14. <http://geostat.ge>
15. <http://apa.gov.ge/>
16. http://eeas.europa.eu/georgia/assoagreement/assoagreement-2013_en.htm
17. <https://matsne.gov.ge>
18. http://www.economy.ge/uploads/meniu_publicaciebi/ouer/turizmis_statistikuri_mimoxilva_2013.pdf

The Issues of Tourism Management in Regional Context

Valeri Argutashvili

PhD Student, Faculty of Economics and Business

The paper discusses theoretical and practical aspects, which are essential for tourism development in the region. Development of tourism in the region is an important precondition for integrating of a definite region in global market and establishing international economic relations. Any of the regions have some potential and resources. On the initial stage, for the effective use of resources, it's needed to define specific options and priorities. From the perspective of strategic management principles, it's also very important to determine proper priorities, which will contribute to involvement of the region in global system and gaining competitive advantage.

რუბრიკა მიჰყავს ჟურნალის სარედაქციო
კოლეგიის წევრს ომარ შუღრას

მარკეტინგის მენეჯერის პროფესია და სასარგებლო რჩევები

დავით ვარდიაშვილი
მრავალპროფილიანი საერო სკოლის
(„ღმკ“) მე-8 კლასის მოსწავლე

ქართულ ბიზნესსივრცეში მარკეტერობა საკმაოდ „პოპულარული“ პროფესიაა. სულ უფრო მეტ ადამიანს სურს საქმიანობა ამ სფეროში. ხშირად მოტივები ლოგიკურია: ადამიანი ფიქრობს, რომ მას შესაბამისი კრეატივი, ხედვა და ცოდნა აქვს იმისთვის, რომ წარმატებას მიაღწიოს; უფრო ხშირად კი - ალოგიკური: თითქოს მარკეტინგის ბიზნესსაქმიანობაა, რომელსაც მათემატიკური განათლების მაღალი დონე არ ესაჭიროება. მიუხედავად ამ სფეროს განვითარებისა, დამქირავებლებსა და დაქირავებულებს ხშირად ექმნებათ პრობლემები მარკეტინგის მენეჯერის ფუნქციებისა თუ საქმიანობის განსაზღვრასთან დაკავშირებით. გაუგებრობის ძირითადი მიზეზი ისაა, რომ სამუშაოს მიმართ ორგანიზაციის ხელმძღვანელისა და მომუშავეს ხედვა ხშირად ერთმანეთს არ ემთხვევა. ბიზნესსექტორის ზრდასა და კონკურენციის გამძაფრებასთან ერთად, თითქმის ყველა დიდი და საშუალო ბიზნესის ორგანიზაციულ სტრუქტურაში მარკეტინგის მენეჯერის რგოლს აუცილებლად ვიპოვით. ზოგ სტრუქტურაში ეს რგოლი დროდადრო სრულიად შეუსაბამო ადგილზე გვხვდება ხოლმე, რაც ნათლად მიაჩნებდა, რომ კომპანია ვერ აცნობიერებს ამ რგოლის ფუნქციას, როლს თუ სარგებელს. ორგანიზაციულ სტრუქტურაში მარკეტინგის რგოლის სწორად განსაზღვრა არ არის გარანტია, რომ მარკეტინგის მენეჯერის მნიშვნელობა კომპანიაში შესაბამისად არის შეფასებული. თუმცა, ეს უკვე კარგის მაჩვენებელია.

შეფასების შემდგომი კრიტერიუმინაზღაურებაა. არსებობს კომპანია, სადაც მარკეტინგის მენეჯერი მძლავრ ნაკლებ ხელფასს იღებს. თუმცა, ეს

კომპანია საკმაოდ წარმატებული და მომგებიანია, რადგან მის ინდუსტრიაში კონკურენცია მძაფრი არაა. ძნელი შესაფასებელია, ესაჭიროება თუ არა ამ კომპანიას მარკეტერი, თუმცა, ერთი საკითხი ცხადია - ამ ორგანიზაციისთვის მარკეტერისათვის გადახდილი ხელფასი ზედმეტი ხარჯია, ეს კი თანხების არაეფექტიან განაწილებაზე მიანიშნებს. მიუხედავად ამგვარი ინდიკატორების არსებობისა, სრული სურათის დანახვა მხოლოდ ორგანიზაციის შიდა საქმიანობის შესწავლითაა შესაძლებელი.

საქართველოში, მარკეტერისადმი დაკისრებული ფუნქციების მიხედვით, დამქირავებლები რამდენიმე კატეგორიად იყოფიან. პირველი - ისინი, ვინც მარკეტერს გადაწყვეტილებას არ ალებინებენ და მხოლოდ კურიერის ფუნქციას ასრულებინებენ. მათი მთავარი მოვალეობა გენერალურ დირექტორს ან კომპანიის შიგნით სხვა გადაწყვეტილების მიმღებ პირსა და სარეკლამო სააგენტოებს შორის კურიერის როლის შესრულებაა. კურიერის პოზიციაზე მუშაობისთვის ადამიანს განსაკუთრებული მარკეტინგული ცოდნა არ ესაჭიროება - მთავარია, ინფორმაციის მაქსიმალურად ზუსტად მიწოდება შეეძლოს და ჰარმონიული სიტუაციაც მყარდება. პრობლემები მაშინ ჩნდება, როდესაც ამ პოზიციაზე მარკეტინგული ხედვით დაჯილდოებული და შესაბამისი ცოდნის მატარებელი ადამიანი ხდება. იგი თვითრეალიზაციას ვერ ახდენს და სამი ალტერნატივის წინაშე დგას: ან იყოს კონფორმისტი და ფუნქციებს შეეგუოს, ან სხვა სამსახური ეძებოს, ან ფუნქციების შეცვლისთვის იბრძოდოს. ბრძოლას ყველა ვერ ახერხებს, რადგან ამას, კარგი მარკეტერობის გარდა, ძლიერად გამოხატული ლიდერის თვისებებიც სჭირდება.

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

მეორე კატეგორიის დამქირავებლები, პირველთან შედარებით, მარკეტერებს ცოტა მეტ უფლებამოსილებას აძლევენ. იმის გარდა, რომ მათ სააგენტოდან სააგენტოში დაატარებენ, ამავედროულად, აწერინებენ მარკეტინგის გეგმას (რომელიც არასდროს სრულდება) და საპროექტო შეთავაზებებს (რომელთა კონცეფციაც ზუსტად განსაზღვრულია და მხოლოდ აღწერაა საჭირო, ან, რომლებიც, უბრალოდ, თაროების შესავსებად გამოიყენება). მარკეტერის ფუნქციებისადმი ასეთი დამოკიდებულება დიდად არ განსხვავდება პირველი მიდგომისაგან, თუმცა, ამ შემთხვევაში, თვით მარკეტერის მოტივაციის დონე - განსაკუთრებით, პირველ ეტაპზე - უფრო მაღალია. დისონანსი და უკმაყოფილება ამ შემთხვევაშიც თითქმის გარდუვალია. მოთხოვნები, რომლებსაც ორგანიზაცია თავდაპირველად უყენებდა მარკეტერს, ბევრად უფრო მაღალი იყო, ვიდრე ამ პოზიციაზე მუშაობას რეალურად სჭირდებოდა. შედეგად, დაქირავებული თავს მოტყუებულად გრძნობს.

მესამე კატეგორიის დამქირავებელი ბევრად უფრორთულისაპოვნელიაქართულორგანიზაციებს შორის, თუმცა, ნამდვილად არსებობს. აქ მარკეტერთა საოცნებო სამუშაო ადგილია. ესაა კომპანიები, რომელთა ხელმძღვანელობა ნათლად აცნობიერებს მარკეტინგის როლს წარმატებაში, და, შედეგად, მარკეტინგის მენეჯერის პოზიციაზე მომუშავე ადამიანის ძალაუფლება და პასუხისმგებლობა მაღალია. ამ შემთხვევაში, მარკეტერებს ადარ აქვთ კურიერის როლის შესრულების დრო. ისინი მარკეტინგის ძირითადი ფუნქციით - მომხმარებელთა შესწავლით და მათ დასაკმაყოფილებლად გზების ძიებით არიან დაკავებულნი.

დამქირავებლების მსგავსად, მარკეტერებიც იყოფიან კატეგორიებად. არსებობენ „ფსევდო-მარკეტერები“, ადამიანები, რომლებსაც ამ სფეროში მუშაობის დიდი სურვილი და ამბიციაც აქვთ, თუმცა, საჭირო ცოდნა და უნარები არ გააჩნიათ. ასეთი ადამიანები ხშირად კურიერებად მუშაობენ და ამკარად გრძნობენ საკუთარ სისუსტეებს, რისი გამხელაც სხვებისათვის, ცხადია, არ სურთ. ისინი მუდმივად ამტკიცებენ, რომ ძალიან დაკავებულნი არიან, იგონებენ მრავალ ბიუროკრატიულ საქმეს, უამრავსარეკლამოსააგენტოსთან თანამშრომლობენ და საკუთარი „მე“-ს მნიშვნელოვნებას მუდმივად წარმოაჩენენ.

„იძულებით მარკეტერები“ იმ ადამიანთა კატეგორიაა, რომლებიც კარგ ბიზნესსკოლაში მოხვდნენ და მარკეტინგის სფერო გამოირიცხვის

მეთოდით აირჩიეს. მათ ბევრი არ უფიქრიათ უნარებსა თუ კრეატიულობაზე და ფილიპ კოტლერის „მარკეტინგის საფუძვლების“ ზედმიწევნით კარგად შესწავლა საკმარისად და არა აუცილებელ მინიმუმად ჩათვალეს ამ სფეროში საქმიანობისთვის. მათ არჩევანზე დიდი გავლენა იქონია იმან, რომ ბრიგჰამის „ფინანსური მართვის“ სახელმძღვანელო ნაკლებად მოეწონათ. ამ ადამიანთა კარიერა ხშირად სტაბილურად მიემართება წინ, თუ ისეთ ინდუსტრიაში მოხვდნენ, სადაც კომპანიას „წიგნით“ განხორციელებული სტრატეგია ეპატიება და რაიმე ახლის შექმნა არ მოეთხოვება. „თვითნასწავლი მარკეტერები“ ის ადამიანები არიან, რომლებსაც შესაბამისი ნიჭი თუ ხედვა აქვთ, მიუხედავად იმისა, რომ იგი თეორიული ცოდნით არ არის გამყარებული. ისინი გარკვეული დროის შემდეგ აცნობიერებენ, რომ თეორიული ცოდნის დეფიციტს განიცდიან და, ხშირ შემთხვევაში, ამას მაგისტრატურისა თუ მოკლევადიანი კურსების გავლით ანაზღაურებენ.

„იდეალისტ მარკეტერებს“, ძირითადად, ბიზნესსკოლის ახალ კურსდამთავრებულებში ვხვდებით. მათ, როგორც წესი, სათანადო ხედვა და თეორიული ცოდნა აქვთ, თუმცა, არ გააჩნიათ გამოცდილება, რომელიც მათ „კრეატივის ფრთებს“ დაუმოკლებდა. ამ ადამიანებს ნებისმიერი თემა მოსწონთ და უამრავი იდეის გენერირებას იწყებენ. გამოცდილი მარკეტერებისგან განსხვავებით, ისინი არ ფიქრობენ იდეის განხორციელებისათვის საჭირო ბიუჯეტზე, მისი განხორციელების შესაძლებლობაზე ან მომგებიანობაზე, არ ითვლიან დახარჯულ ლარზე მოსალოდნელ ეფექტს. პროფესიული განვითარების ამ ეტაპზე მარკეტერები ჩარჩოებს არ ცნობენ და პროფესიას ვარდისფერი სათვალთ უყურებენ. პირველივე სამუშაო ადგილზე რეალური პრობლემის წარმოქმნისას მათ აღნიშნული პროფესიის მიმართ იმედი უცრუვდებათ, თუმცა, საკუთარ თავთან კონსენსუსამდე მისვლით, მათგან მართლაც კარგი მარკეტერი გამოდის. „კარგი მარკეტერია“ ის, ვისაც კრეატივი და დისციპლინა დაბალანსებული აქვს, გააჩნია უნარი და სურვილი, შეისწავლოს მიზნობრივი ბაზარი, აღიქვას მისგან წამოსული ყველაზე სუსტი სიგნალებიც კი. ასეთ მარკეტერს გაცნობიერებული აქვს, რომ პროდუქტისა თუ მომსახურების მომხმარებელი განყენებული, ორგანიზაციიდან დაშორებულ ადამიანთა ერთობლიობა არ არის. ეს ის ძირითადი რგოლია, რომლის დაკმაყოფილებაც მისი, ისევე, როგორც მისი ორგანიზაციის, მთავარი მიზანია. კარგ მარკეტერს უნდა შეეძლოს, მომხმარებელი მუდმივად

კმაყოფილი და ზე-კმაყოფილიც კი ჰყავდეს. მან იცის, როდის არის რეკლამა იდეალური, რადგან იგი

რგოლსა თუ სურათს მომხმარებლის თვალთ აფასებს. მან იცის, იყიდის თუ არა მომხმარებელი პროდუქტს, რადგან ესმის, რა წარმოადგენს მომხმარებლისთვის ფასეულობას და ისიც ხელეწიფება, როგორ გარდაქმნას ეს ფასეულობა პროდუქტში; როგორ მიაწოდოს იგი ბაზარს. რაც მთავარია, მას უყვარს თავისი საქმიანობა და ის პროდუქტი თუ მომსახურება, რომელიც გააქვს. კვლევებმა აჩვენა, რომ მარკეტერი წარმატებით ვერასოდეს წარმოაჩენს და გაყიდის პროდუქტს, რომელსაც თვითონ არ იყიდდა და რომლისაც თვითონ არ სჯერა. ამ თვისებების, უნარებისა თუ ცოდნის მქონე ადამიანის პოვნა საკმაოდ რთულია.

კიდევ უფრო რთულია იმის შეფასება, არის თუ არა იგი ზუსტად ის ადამიანი, რომელსაც ვეძებდით. თუ სათანადოდ არ ვიცნობთ ადამიანს, რომელმაც მარკეტინგის მენეჯერის პოზიცია უნდა დაიკავოს, ძნელია წინასწარ ამოვიცნოთ, კრეატივისა და დისციპლინის რა ბალანსია მასში;

რამდენად შეუძლია, შეერწყას ჩვენს კორპორაციულ ნორმებს და ჩვენი პროდუქტი შეიყვაროს.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ ყველაფრის საზომად საკმაოდ ბევრი მეთოდი არსებობს ორგანიზაციის კადრების მართვის განყოფილებაში (დაწყებული ფსიქოლოგიური ტესტებიდან, დამთავრებული სქელედიანი წიგნებით ინტერვიუს ჩატარების ტექნიკების შესახებ), არც ერთი მათგანი არ უზრუნველყოფს სანდოობის 100%-იან დონეს თუ გარანტიას იმისა, რომ აყვანილი კადრი მართლაც საუკეთესოა მარკეტინგის მენეჯერის პოზიციისთვის. წარმატებულად განხორციელებული პროდუქტის დანერგვისას, რომელზეც მარკეტერმა ბევრი დამე ათია, რომლის დეტალების შემუშავებაზე უამრავი დრო დახარჯა, რომლის დაცვისთვის მრავალი უთანხმოება მოუვიდა კომიტეტებთან, დირექტორთან თუ სხვა ადამიანებთან - მარკეტერს ყველა სირთულე ავიწყდება. მთავარია პროდუქტი და თვითკმაყოფილების ის შეგრძნება, რომლის შემცვლელი რამ, ალბათ, არ არსებობს.

მენეჯერის საქმიანობა შრომის ბაზარზე

ანა ვარდოევი

მრავალპროფილიანი საერო სკოლის
(„ღეა“) მე-8 კლასის მოსწავლე

დღეს მენეჯერის პროფესია ერთ-ერთი ყველაზე მოთხოვნადია შრომის ბაზარზე. მენეჯერის გარეშე ვერცერთი კომპანია ვერ იარსებებს. ლექსიკონში სიტყვა “მენეჯმენტი” იშიფრება როგორც ხალხის მართვის პროცესი, მართვის განსაკუთრებული ხელობა ან ნიჭი...

და რა არის მართვა?– ეს არის საქმიანობის ერთ-ერთი ტიპი, არაორგანიზებული ხალხის ჯგუფის, ზუსტ და მიზანდასახულ მექანიზმად გადაქცევა. ამიტომ მენეჯმენტის ქვეშ უნდა გაიაზროთ ფორმების, მეთოდების, და პრინციპების მართვის ერთობლიობა, რომლებიც ითვლებიან ორგანიზაციის ეფექტურად მუშაობის მიზეზად.

მენეჯერი – ეს არის კომპანიის მუშა, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს მისი ხელქვეითების ეფექტურად მართვა და ხარისხიანად შესრულება მსგავსი წარმოებადი პროცესების.

ყოველ სტრუქტურულ კომპანიაში მუშაობს მენეჯერი, რომელიც მის თავშია. მის ძირითად ვალდებულებაში შედის შიდა პროცესების მართვა და მათი შეხამება კომპანიის გარეგნულ პროცესებთან. მენეჯერების ერთობლიობა, პირამიდის ანალოგიით, ქმნის მართვის იერარქიას.

უნდა შევამჩნიოთ, რომ მაღალი კვალიფიკაციის თანამშრომელი, რომელიც დამოუკიდებლად უმკლავდება მართვასთან დაკავშირებულ შეკითხვებს, არ შეიძლება ითვლებოდეს მენეჯერად. მოთხოვნა მენეჯერზე იზრდება მაშინ, როცა შესასრულებელი სამოშუაოების სიძნელე მოითხოვს რამოდენიმე სპეციალისტის ყურადღებას და საჭიროებს ადამიანს, რომელიც მართავს მათ საქმიანობას.

მენეჯერი ორიენტირებულია მისი განყოფილების წარმოებადი პროცესების საბოლოო მიზნის მიღწევაზე. თანამშრომლების მართვა არ წარმოადგენს მიზანს, არამედ საშუალებას, რომელიც აძლევს მას საშუალებას მიაღწიოს მოთხოვნილ შედეგებს.

მენეჯერი ასევე შეიძლება იყოს მმართველი, თავისი საკუთარი საქმის და დაქირავებული თანამშრომლის მართვით, რომელიც მოწვეული იყო კომპანიაში სხვა მხრიდან. მენეჯერებს შეუძლიათ სათავეში ჩაუდგინონ ნებისმიერ კომერციულ თუ

არაკომერციულ ორგანიზაციას: რელიგიური, სახალხო თუ სხვა. ამასთან ერთად მაღალი დონის მენეჯერი სათავეში უდგება მთლიან ორგანიზაციას, ხოლო დაბალი დონის მენეჯერი კი – მხოლოდ მის ნაწილს.

მენეჯერის რესურსებად ითვლება ისეთი საშუალებები, რომლებიც მას შეუძლია წარმატებით გამოიყენოს ორგანიზაციის მართვის პროცესში. რესურსების სისტემა შედგება: ადმინისტრაციული და პროფესიონალური რესურსები, ასევე პიროვნების ფსიქოლოგიური რესურსები.

მენეჯერისადმინისტრაციული რესურსი–ესარის უფლება მართო თანამშრომლები და ისარგებლო რესურსებით. პროფესიონალურ რესურსებში შედის – მენეჯერის მიერ დაგროვებული ცოდნა და გამოცდილება. პიროვნული პსიქოლოგიური რესურსი – ეს არის მენეჯერის აზროვნების გზა, მისი ლოგიკური თვისებები, შესაძლებლობები, მოტივაცია და სხვა.

მენეჯერის ხარისხიანად მუშაობის ერთ-ერთი მთავარი პირობა არის რესურსების სისტემის ბალანსი, ანუ როგორც პროფესიონალური, ისე ფსიქოლოგიური რესურსებიც უნდა იყვნენ შეხამებაში, მას მინიჭებულ ადმინისტრაციულ რესურსთან.

და თან, უნივერსალურად ითვლება მხოლოდ მაღალი რანგის მენეჯერის თვისებები. რაც უფრო დაბალია მენეჯერის დონე, მით უფრო სპეციალიზირებულია მისი მიდგომა კონკრეტული საგნისადმი...

მენეჯერი-ხელმძღვანელი პირი საკუთარი კაპიტალის გარეშე. ასევე პირი, რომელიც პასუხს აგებს შრომის ორგანიზაციასა და კონტროლზე ორგანიზაციასა ან წარმოებაში. დიდი წარმოებების წარმოშობასთან ერთად მოხდა წარმოების მესაკუთრისა და ხელმძღვანელის ფუნქციათა გამოიჯვნა. მენეჯები სამ ფენად იყოფიან: უფროსი, საშუალო და უმცროსი. უფროსი მენეჯების ფენა მოიცავს მაღალანაზღაურებად აღმასრულებელ დირექტორებს, მაშინ როცა უმცროსი მენეჯერების ფენა წარმოდგენილია დისპეტჩერებით, მართვის სხვა დაბალ საფეხურს მიკუთვნებული პირებით, რომლებიც მათ დაქვემდებარებულ პერსონალზე

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

(მუშებზე) ოდნავ მეტ ანაზღაურებას იღებენ. სოციოლოგიაში მიმდინარეობს დისკუსია მენეჯერების ადგილისა და როლის შესახებ საზოგადოების კლასობრივ სტრუქტურაში (აბერკომი და ური, 1983), ასევე, სოციოლოგები ლაპარაკობენ მენეჯერული რევოლუციის შესახებ (ბერნჰაიმი), რომელიც გულისხმობს პროფესიონალ მენეჯერთა რიცხვის ზრდას.

კარგი მენეჯერისთვის არსებითია შემდეგი 11 უნარი:

1. მიზანთა სათანადოდ დასახვა: გულდასმით შეარჩიეთ სფერო, დასახეთ პრიორიტეტები. მიყევით მიზნებს და იმოქმედეთ შესაბამისად. სწორად განსაზღვრული მიზანი, წარმატების ნახევრის ტოლფასია.

2. რესურსთა გადანაწილება პრიორიტეტების მიხედვით: უნდა შეგეძლოთ ბიუჯეტის შედგენა და მისი მართვა. რაც უფრო ნაკლები ხარჯი გექნებათ, მით უფრო მეტი მოგება დაგრჩებათ, ამის საშუალებას კი რესურსების სათანადოდ გადანაწილება მოგცემთ.

3. გადაწყვეტილებათა მიღება, განახორციელება და პასუხისმგებლობის აღება საკუთარ თავზე: გახსოვდეთ, რომ თანამშრომლებს არ უყაროთ მერყევი მმართველი, რომელიც მხოლოდ დააბიჯებს ოფისში და ბრძანებებს იძლევა. შეასრულეთ რთული სამუშაო და მიეცით თანამშრომლებს მაგალითი. მიიღეთ მტკიცე გადაწყვეტილება. მიღებულ გადაწყვეტილებასა ნუ შეცვლით. მერყეობა ყველაზე ცუდი თვისებაა, რაც მენეჯერს და, ზოგადად, ნებისმიერი პროფესიის ადამიანს, ხელს უშლის წინსვლაში. თუმცა ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ გადაწყვეტილების გადახედვა არ შეგიძლიათ. თანამშრომლებს დასახული მიმართულებით უნდა გაუძღვეთ და არ შეცვალოთ კურსი, ვიდრე ამის სერიოზული მიზეზი არ გექნებათ.

4. კომპრომისებზე წასვლა: გაითვალისწინეთ, რომ ეს სულაც არ ნიშნავს უკან დახევას, საკუთარ მიზნებზე უარის თქმასა და ლაჩრობას. კომპრომისი არის შეთანხმების მიღწევა კომუნიკაციითა და საზიარო პირობების დასახვით, რომელიც ხშირ შემთხვევაში მხოლოდ თავდაპირველი მიზნისა თუ სურვილის ვარიანტია. საერთო შეთანხმების არსებითი ნიშანი ის არის, რომ მოლაპარაკის მხარეები მიდიან გარკვეულ დათმობაზე, რათა სანაცვლოდ უფრო მნიშვნელოვან/სასურველ მიზანს მიაღწიონ.

5. დავალებათა გადანაწილება: გახსოვდეთ, რომ დელეგირებას, ანუ ქვეშევრდომებისთვის სამუშაოს გადაბარებას ორი უპირატესობა აქვს:

მენეჯერი დროს ზოგავს, ავითარებს პერსონალის უნარებს, და შესაბამისად, მათ ღირებულებას. შეარჩიეთ შესაფერისი ადამიანი, რომელიც პასუხისმგებლობით მოეკიდება დავალებას. სათანადოდ შეაფასეთ ამ თანამშრომლის შესაძლებლობები. დაავალეთ იმაზე ოდნავ მეტი, ვიდრე გგონიათ, რომ ეს ადამიანი გაუმკლავდება. გქონდეთ მისი წარმატების იმედი და სასიამოვნო სურპრიზიც კი იქნება თქვენთვის, როცა დაინახავთ, რომ თქვენი თანამშრომლები თქვენს თვალწინ იზრდებიან და ვითარდებიან.

6. თვით-მოტივაცია და თვით-კონტროლი: ამ თვისებას ძველი ფილოსოფოსები „ნებისყოფას“ ან „თვითდისციპლინას“ უწოდებდნენ. ფროიდმა ამას „ეგოს ძალა“, „მეს“ ძალა“ უწოდა. თვით-მოტივირება და თვით-კონტროლი მიზნისაკენ სვლას ნიშნავს მაშინ, როცა ვითარება, ერთი შეხედვით, არასახარბიელო და უიმედოა. ეს დაგეხმარებათ დასახული მიზნების განხორციელებასა და წინსვლაში.

7. სამუშაოს ორგანიზება, დაგეგმვა და კომუნიკაცია რესურსების ეფექტური გამოყენებისათვის: ეს დაგეხმარებათ დროის გადანაწილებასა და წარმატების მიღწევაში.

8. კარგი ურთიერთობა თანამშრომლებთან: კომუნიკაცია და ადამიანებთან ურთიერთობა მენეჯერის ცხოვრების ნაწილია. გახსოვდეთ, რომ მენეჯმენტი მხოლოდ დავალებების მიცემა არ არის, უნდა შეგეძლოთ მოსმენაც. ეს ერთადერთი საშუალებაა გაიგოთ, თუ რა ხდება თქვენს ორგანიზაციაში.

9. ემოციური სტაბილურობა იმედგაცრუებისა და სტრესის გადასალახად: გაითვალისწინეთ, რომ შეუძლებელია ყოველთვის ყველაფერი წარმატებით დასრულდეს. შეინარჩუნეთ სიმშვიდე და გაუმკლავდით ყოველდღიურ სირთულეებს, რაც მართლაც ძალიან ძნელია. ნუ დაკარგავთ დროს და ენერჯიას სტრესსა და ნეგატიურ ემოციებზე.

10. ობიექტური თვით-შეფასება, შეცდომების აღიარება: ამით დაიმსახურებთ სხვების პატივისცემასაც და თქვენც უფრო მეტის ისწავლით. თუ საკუთარ ნაკლოვანებებს ვერ დაინახავთ, ვერასოდეს შეძლებთ მათ გამოსწორებას.

11. ნუ დაივიწყებთ, რომ სხვებიც იზრდებიან, აუმჯობესებენ თავიანთ უნარებს და ვითარდებიან. ასე შეძლებთ ენდოთ თანამშრომლებს, მათ შესაძლებლობებს, რასაც ემყარება თქვენი და თქვენი ორგანიზაციის წარმატება.

თუ მენეჯერი ყველა ამ უნარს გაითვალისწინებს მაშინ იგი ყველაზე მოთხოვნადი მუშაკი იქნება შრომის ბაზარზე.

უკანასკნელი პერიოდი ქართული წიგნის გამომცემლობის ისტორიაში გარკვეული კრიზისული მოვლენებით ხასიათდება და მისი შემდგომი განვითარება, ამ მდგომარეობიდან გამოყვანა და გამოცოცხლება, ცხადია, დიდად არის დამოკიდებული თითოეული თავდადებული მეცნიერის ძალისხმევაზე. ამ მხრივ განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა აკადემიის ნამდვილი წევრი, პროფესორი როზეტა ასათიანი.

მის კალამს ეკუთვნის მრავალი ნაშრომი, მათ შორის კი ალბათ ერთ-ერთი გამორჩეული, „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედიაა“. ეს წიგნი მართლაც გამორჩეულია იმით, რომ თანამედროვე მეცნიერულ-ტექნიკური რევოლუციის პირობებში, როდესაც მართლაც რევოლუციური ცვლილებები ხდება მეცნიერების მეცნიერულ-ტექნიკურ, კატეგორიალურ აპარატში. ამ დარგის შესწავლა შეუძლებელი იქნება ამ კატეგორიალური აპარატის ახლე-ბური განმარტების გარეშე, ეკონომიკური ტერმინოლოგიის, სათანადო საცნობარო ლიტერა-ტურის სიღრმისეული შესწავლისა და დამუშავების გარეშე.

მართალია ნაშრომს „მცირე ენციკლოპედია“ ჰქვია მაგრამ ეს სახელწოდება მხოლოდ შეფარდებითია და იგი უაღრესად დიდ პრობლემებს წყვეტს და ეკონომიკური მეცნიერებისათვის ნამდვილად დროულად ნათქვამ სიტყვას წარმოადგენს. პროფ. რ.ასათიანი ამ სფეროში ახალბედა, დამწყები მეცნიერი როდია. იგი საკმაოდ დიდი ხანია „დასაქმებულია“ ლექსიკონებით, მაგრამ „მცირე ენციკლოპედია“ მისი გვირგვინია და ალბათ გარკვეული წინაპირობაც დიდი ენციკლოპედიისკენ, რაც, ცხადია, ზედმეტი არ იქნებოდა ქართული ეკონომიკური მეცნიერების თანამედროვე განვითარებისათვის.

როგორც ნაშრომის წინასიტყვაობაში ვკითხულობთ, მცირე ენციკლოპედიას საფუძვლად დაედო მდიდარი ქართული და უცხოური ეკონომიკური ლიტერატურა, ენციკლოპედიები, ლექსიკონები, მონოგრაფიები, სტატიები, მათ შორის დევიდ უ. პირსის საერთო რედაქციით გამოცემული „მაკმილანის“ თანამედროვე ეკონომიკური

თეორიის ლექსიკონი“ (მეოთხე გამოცემა), ოქსფორდის განმარტებითი ბიზნეს-ლექსიკონი, ო. ბლანშარის „მაკროეკონომიკა“, აგრეთვე პროფესორ რ.ასათიანის საკუთარი ნაშრომები: „ეკონომიკის“ (განმარტებითი ლექსიკონი), პირველი გამოცემა, მეორე და მესამე-გადამუშავებული გამოცემები, თბილისი, გამომცემლობა „სიახლე“, 1996, 2003, 2006, თანამედროვე ეკონომიკის განმარტებითი ლექსიკონი, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“, 2009; ეკონომიკისა და ბიზნესის ლექსიკონი, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“, 2010; „თანამედროვე ეკონომიკის ენციკლოპედიური ლექსიკონი“, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“, 2012, „ფული და ფულადი სისტემები“, თბ., „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 1991; „მომსახურება და საბაზრო სისტემა“, თბ., „თბილისის უნივერსიტეტის გამომცემლობა“, 1993; „ეკონომიკური თეორია და ეკონომიკის: ერთიანობა და განსხვავება.“ თბ., გამომცემლობა „სიახლე“ 2005; „საქართველოს ეკონომიკა“. ახალი ეპოქა. თეორია, პრაქტიკა, ანალიზი, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“, 2009 „გლობალიზაცია, ეკონომიკური თეორია და საქართველო“, თბ. გამომცემლობა „სიახლე“, 2010; „ზოგადი ეკონომიკური თეორია და მისი სწავლების აღწდგენის აუცილებლობა“, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“ 2013; „საით მიდის საქართველო? სოციალ-ეკონომიკური განვითარების კონცეფტუალური ანალიზი“, თბ., გამომცემლობა „სიახლე“ 2005; თბ., გამომცემლობა „სიახლე“ 2014 და მრავალი სხვა.

პროფესორი როზეტა ასათიანი ყოველთვის ნაყოფიერი (შედეგზე ორიენტირებული) და დროის მოთხოვნებისადმი ოპტიმალური დამოკიდებულების მქონე ნაშრომებით, პრაქტიკის სიღრმისეული განზოგადების უნარით და და გამორჩეული საკუთარი ხელწერით ხასიათდება. საზოგადოებას ორიგინალური ხასიათის ნაშრომებს თავაზობს. როგორც პროფ ნოდარ ჭითანავა სამართლიანად შენიშნავს, იგი ორიგინალურია იმით, რომ უპირველეს ყოვლისა, ადექვატურად პასუხობს დროის გამოწვევებს. დრო კი, გლობალიზაციის ყოვლისმომცველი და ობიექტური პროცესების გავლენით, ახალ-ახალ მოთხოვნებს უყენებს საზოგადოებას, უპირველეს ყოვლისა, მეცნიერებას, რომელიც, საკუთრივ, პრაქტიკის განზოგადების მეშვეობით,

ეკონომიკური განვითარების მრავალწახნაგოვანი პროცესების ურთიერთგანპირებულობით, შესაბამის მიმართულებას აძლევს საზოგადოების თანამედროვე პროგრესს.

მცირე ენციკლოპედიაში მნიშვნელოვანწილად საკუთრივ ავტორისეული განსაზღვრებები არის შესული, რომლებიც ხანგრძლივი სამეცნიერო-პედაგოგიური მუშაობის პროცესში არის ჩამოყალიბებული, ამიტომ ბევრი მათგანი (ტერმინი), ცნება, სხვებთან შედარებით უფრო ვრცლად არის განმარტებული. ეს უკანასკნელი ნაშრომს მეტ ორიგინალობას ანიჭებს.

აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დრომ შესაბამისი ახალი და ახალი გამოწვევები შესთავაზა მეცნიერებას საერთოდ და მათ შორის ქართულ ეკონომიკურ მეცნიერებასაც, რომლებზე პასუხებიც აისახა უკანასკნელ წლებში გამოცემულ მდიდარ თეორიულ, საცნობარო და სალექსიკონო ეკონომიკურ ნაშრომებში. მათ შორის ნამდვილად აღსანიშნავია ქალბატონ როზრტა ასათიანის ნაშრომები, განსაკუთრებით კი ლექსიკონები, რომელთაც საკმაოდ მაღალი შეფასება დაიმსახურეს ქართულ სამეცნიერო წრეებში.

თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედიაში საკმაოდ ვრცლად არის გაშუქებული ქართულ ეროვნულ ეკონომიკაზე გლობალური პროცესების ზეგავლენის თავისებურებები, ტენდენციები, ქართული ეკონომიკური მეცნიერების მნიშვნელოვანი როლი, გლობალურისა და ლოკალურის თანაფარდობის კონცეფტუალური და მეთოდოლოგიური მიდგომები, გარდამავალი ეპოქის წინააღმდეგობრივი მოვლენები და ხაზგასმულია, თვით ეკონომიკური ენციკლოპედიისადმი წაყენებული მოთხოვნების, მიმდინარე ეკონომიკური პროცესების ადექვატური ახსნა.

ნაშრომსმართლაც უაღრესად დიდი მეცნიერული და საზოგადოებრივი ღირებულება გააჩნია, რაც საფუძველს გვაძლევს აღვნიშნოთ, რომ იგი უდაოდ პასუხობს ანალოგიური ენციკლოპედიებისადმი წაყენებულ საყოველთაოდ ცნობილ მოთხოვნებს და გამოირჩევა შესაბამისი მეცნიერული სიახლეებით, რაც მას უთუოდ გამორჩეულ მეცნიერულ და საზოგადოებრივ მნიშვნელობას ანიჭებს, რაშიც მკითხველი თავად დარწმუნდება.

სამართლიანად შენიშნავს აკადემიკოსი ვლადიმერ (ლადო) ჰაპავა, რომ „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედია“ პროფესორ როზრტა ასათიანის შემოქმედების ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნიმუშია. ის, უწინარეს ყოვლისა, გამოირჩევა ორიგინალურობით, რადგანაც არ

შექმნილა უცხო ენაზე არსებული ანალოგიების უშუალო გადმოქართულებით. ავტორის დამსახურებაა ის, რომ მან კრიტიკულად შეაფასა ეკონომიკური ტერმინების არსებული განმარტებები და ორიგინალური ინტერპრეტაცია მისცა მათ დიდ უმრავლესობას. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქართულ ენაზე გამოცემულ ეკონომიკურ საცნობარო ლიტერატურაში პროფესორ როზრტა ასათიანის მიერ შექმნილი ენციკლოპედია თავისი სიღრმით განსაკუთრებით არის გამორჩეული. ამიტომ დარწმუნებული ვართ, რომ წინამდებარე ნაშრომი „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედია“ ეკონომისტთა, სოციალურ მეცნიერებათა წარმომადგენლებისა და სტუდენტების სამაგლო წიგნის ფუნქციას შეასრულებს.

ასევე ვიზიარებთ პროფ. თ. ბერიძის მოსაზრებას, რომელიც შენიშნავს, რომ წინამდებარე მცირე ენციკლოპედია თავისი ფორმითა და შინაარსით სერიოზული მეცნიერული განაცხადია, შედგენილია ისეთნაირად, რომ საშუალებას აძლევს მკითხველს არა მარტო პროფესიულად დაეუფლოს ეკონომიკურ ტერმინოლოგიას, არამედ კარგად გაერკვეს თანამედროვე ეკონომიკის რთულ ურთიერთკავშირებში.

ეკონომიკური ლექსიკონებისა და ენციკლოპედიების გამოსვლის აუცილებლობას ხელი შეუწყო და დააჩქარა ეკონომიკაში რადიკალურმა ცვლილებებმა, მეურნეობრიობის ახალ მოდელზე - საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ, განსაკუთრებული მნიშვნელობა შეიძინა თანამედროვე ეკონომიკისა და ბიზნესის ტერმინოლოგიის სისტემატიზაციის საკითხებმა, რასაც დროულად „ჩაავლო ხელი“ პროფესორმა როზრტა ასათიანმა.

საკმაოდ ყურადსაღებია საერთაშორისო ეკონომიკური და საფინანსო ინსტიტუტების, ეკონომიკური პოლიტიკის, დემოგრაფიის, სოფლისა და სატყეო მეურნეობების, ეკონომიკური კლასიფიკატორების, კონცეფციების, თეორიებისა და მოძღვრებების ახსნა-განმარტებები. მნიშვნელოვანია ისიც, რომ ავტორი აქ არ იფარგლება მხოლოდ ტერმინების განმარტებებით, არამედ აქვე იძლევა მათ სიღრმისეულ ახსნას, რაც ასევე ენციკლოპედიის ფასეულ მხარეს და სიახლეს წარმოადგენს.

პროფესორი როზრტა ასათიანის შემოქმედება საცნობარო ეკონომიკური ლიტერატურის შექმნაზე უდაოდ ფასდაუდებელია. მისი ღვაწლი ამ სფეროში ძალზე მნიშვნელოვანია. მან ჯერ-ერთო მრავალი ლექსიკონი შეადგინა და გამოსცა, მაგრამ შემდგომში დღის წესრიგში დადგა მათი ბუნებრივი

ახალი ეკონომისტი THE NEW ECONOMIST

და კანონზომიერი ტრანსფორმაცია. ამისი სამართლიანი გაგრძელება გახდა „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედიური ლექსიკონი (2012)“, ხოლო შემდგომ წინამდებარე „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედია“ (2014), რომელიც სამართლიანად მოითხოვს მუშაობის გაგრძელებას დიდი ქართული ეკონომიკური ენციკლოპედიის გამოსაცემად.

უნდა ითქვას, რომ ამ მრავალი ლექსიკონისა და „თანამედროვე ეკონომიკის მცირე ენციკლოპედიის“ მიღმა ჩვენ ვხედავთ მოაზროვნე ავტორს, რომელიც

დღენიადაც ცდილობს უფრო პროდუქტიულად იმუშაოს ამ სფეროში და ქართველი მკითხველი გაანებივროს ახალ-ახალი ღრმაშინაარსიანი გამოცემებით, რისთვისაც მადლობას ვუცხადებთ მას და მოვუწოდებთ ქართულ ბიზნესს გვერდში დაუდგეს ავტორს და თავისი მოგებიდან თუნდაც უმნიშვნელო პროცენტით დაეხმაროს მას ამ საშვილიშვილო საქმის მოგვარებაში, რომელიც არა მხოლოდ მისი, არამედ თითოეული ჩვენთაგანის საშური საქმეცაა.

კარლო ლურწკაია
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი,
სტუ-ს სრული პროფესორი,
საქართველოს ეკონომიკურ
მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი.

კარლო კარლოს ძე ლურწკაია,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სტუ-ს მოწვეული ასოცირებული პროფესორი

ეკონომისტი

საერთაშორისო რეფერირებადი და რეცენზირებადი
სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი

სტატიების მიღება შემდეგი მოთხოვნების გათვალისწინებით:

1. ტექსტი აკრეფილი უნდა იყოს Word-ში, AcadNux-ში, შრიფტის ზომა 12, ინტერვალი სტრიქონებს შორის - 1,5, ველების დაშორება მარჯვენა-მარცხენა მხარეს 2 და 3 სმ. შესაბამისად, ზედა და ქვედა – 2,5 და 2,5სმ. ტექსტი უნდა აიკრიფოს გადატანების გარეშე. ცხრილები გადაყვანილი JPEG-ში. სტატიის მინიმალური მოცულობა უნდა იყოს 5 გვერდი A4 ფორმატის.
2. ავტორის სახელი, გვარი, სამეცნიერო წოდება და თანამდებობა, საკონტაქტო კორდინატები, (ტელეფონები, ელ.ფოსტა), სურათის ელექტრონული ვერსია JPEG-ში;
3. სტატიას უნდა ახლდეს რეზიუმე ქართულ და ინგლისურ ენებზე, მოცულობით 120-150 სიტყვა, აკრეფილი შესაბამისად AcadNux-ში და Times New Roman ში, შრიფტის ზომა 12. სამეცნიერო სტატიას უნდა დაერთოს გამოყენებული ლიტერატურის სია.
4. სტატია შეიძლება გამოქვეყნდეს ინგლისურ, რუსულ, გერმანულ და ფრანგულ ენებზეც. ასეთ შემთხვევაში, ჩვენი მოთხოვნაა, რეზიუმე მოგვაწოდოთ ქართულ და ინგლისურ ენებზე. სტატიის გამოქვეყნების ღირებულება შეადგენს – ჟურნალის ერთი გვერდი 8 ლარი, რომელსაც ავტორი გადაიხდის დადებითი რეცენზიის მიღების შემდეგ, ხოლო ჟურნალის ღირებულება – 5 ლარი.
5. სტატიის გამოქვეყნების, ჟურნალის შექმნისა და გამოწერის ღირებულების გადახდა შესაძლებელია შპს “ლოი“-ს ანგარიშზე: საიდენტიფიკაციო კოდი 204439296, ანგარიშის ნომერი GE61HG000000000713602, სს „ხალიკ ბანკი საქართველო“, ცენტრალური ფილიალი, ბანკის კოდი HABGGE22.

ელექტრონული ფოსტა: economist_n@yahoo.com

ტელ: 299-05-76; 555 277 554; 595 32 30 34.

PS. სტატიების მოწოდება ფურცლებით ან CD-თ აუცილებელი არ არის.

International Precise and Review Scientific-Practical Magazine

Continues taking articles according to this requests:

1. Text must be gathered in Word, size of AcadNux font 12, interval between lines- 1.5, borders in right and left side- 3 and 2sm. Also, up and down borders- 2.5 and 2.5sm. Text must be picked up without transferring. Tables should be in JPEG. The minimal size of article is 5pages of A4 format.

2. The first name of author, last name, scientific rank and post, coordinates (telephone number, e-mail), electronic version of photo in JPEG.

3. The article must have reziume in Georgian and English languages. The size should be 120-150 words, it must be picked up in AcadNux and in Times New Roman, size of font-12. Scientific article must have list of used literature.

4. The article may be published in English, Russian, German and France languages. So, it is also our request to prepare reziume in Georgian and Egnlish languages too.

The price of article's publication is- one page of journal 8GEL(lari). And auhor will pay this price after getting positive respond. Also, the price of journal is 5GEL(lari).

5. The price of publication article, buying journal and subscription fee could be payed in Ltd. "loi's" account: identification code – 204439296, the account number- GE61HG000000000713602, "Halyk Bank Georgia", central office, bank code HABGGE22.

Our coordinates:

e-mail: economist_n@yahoo.com

Tel: 299 05 76; 555 277 554; 595 32 30 34.

PS. Giving articles with papres or CD-s, is not necessary.

Smarty

შპს "Smarty" გთავაზობთ სრულ სარეკლამო/პოლიგრაფიულ სერვისს უახლესი დანადგარებითა და ხელსაყრელი ფასებით!!!

ციფრული ბეჭდვა

ფართოფორმატიანი ბეჭდვა

ოფსეტური ბეჭდვა

ბანერი ბადე სტიკერი სტიკერი

HEIDELBERG A2

- სავიზიტო
- ფლარი
- ბუკლეტი
- ტრი პლეტი
- ბროშურა
- ჟურნალი
- წიგნი
- ბლანკი
- კოპირებადი
- თვითწებადი
- პოსტერი
- პლაკატი
- ბლოკნოტი
- ეტიკეტი
- კალენდარი:
- ჯიზის/სამაგიდო/კედლის
- მუყაოს სასაჩუქრე ჩანთა
- კატალოგი
- კოლოფი
- კონვერტი
- მოსაწვევი

ადგილზე მიტანის სერვისი უფასოდ!!!

მის.: ქ. თბილისი, აბლაძის ქ.83
☎ 598 30 33 20; 551 30 33 20

✉ info@smarty.ge
ntsiramua@gmail.com

www.smarty.ge